

Η χρηματοδότηση της επαγγελματικής
εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα
Περιγραφή του συστήματος χρηματοδότησης

Ι. Τσεκούρας
Μ. Σταμπουλής
Μ. Λιτσαρδάκης

Cedefop Panorama series; 90

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2004

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση μπορούν να αναζητηθούν στο Διαδίκτυο, μέσω του εξυπηρετητή Europa (<http://europa.eu.int>).

Στο τέλος του παρόντος τεύχους παρατίθεται βιβλιογραφικό δελτίο.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2004

ISBN 92-896-0250-3

ISSN 1562-6180

© Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης, 2004
Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής.

Printed in Belgium

Το **Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop)** είναι το κέντρο αναφοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Παρέχουμε πληροφορίες και αναλύσεις σχετικά με τα συστήματα, τις πολιτικές, την έρευνα και την πράξη στο χώρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Το Cedefop ιδρύθηκε το 1975 με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 337/75 του Συμβουλίου.

Ευρώπης 123
GR-570 01 Θεσσαλονίκη (Πυλαία)

Ταχυδρομική διεύθυνση:
Τ.Θ. 22427
GR-551 02 Θεσσαλονίκη

Τηλ. (30) 23 10 49 01 11
Fax (30) 23 10 49 00 20
E-mail: info@cedefop.eu.int
Ιστοχώρος: www.cedefop.eu.int
Διαλογικές ιστοσελίδες: www.trainingvillage.gr

Ι. Τσεκούρας
Μ. Σταμπολής
Μ. Λιτσαρδάκης

Έκδοση του:

Cedefop

Sarah Elson-Rogers, συντονίστρια προγράμματος

Υπεύθυνοι έκδοσης:
Johan van Rens, Διευθυντής
Σταύρος Σταύρου, Αναπληρωτής Διευθυντής

Πρόλογος

Στα τέλη του 1997, το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop) άρχισε να συντάσσει εκθέσεις σχετικά με τη χρηματοδότηση των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (EEK) στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις εκθέσεις αυτές περιγράφεται η ροή της χρηματοδότησης που διαθέτουν μέσω των δομών της EEK (προσδιορίζοντας τους πόρους και τους μηχανισμούς κατανομής τους), και παρουσιάζονται ποσοτικά στοιχεία για τις δαπάνες οι οποίες απαιτούνται για κάθε τύπο κατάρτισης. Οι εκθέσεις αφορούν την αρχική επαγγελματική κατάρτιση, τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και την κατάρτιση των ανέργων.

Το Cedefop ζήτησε από τους συντάκτες των εκθέσεων σε όλα τα κράτη μέλη να ακολουθήσουν μια κοινή δομή για την παρουσίαση των συστημάτων, η οποία εστιάζεται στα παρακάτω θέματα:

- περιγραφή του οικονομικού, πολιτικού, νομικού και διοικητικού πλαισίου της χρηματοδότησης της EEK
- προσδιορισμό των διαφορετικών τύπων κατάρτισης στην κάθε χώρα
- προσδιορισμό των πόρων χρηματοδότησης (π.χ. Ευρωπαϊκή Ένωση, κυβέρνηση, περιφερειακή/τοπική αυτοδιοίκηση, εργοδότες, ιδιώτες κλπ.)
- περιγραφή των μηχανισμών για την κατανομή των κονδυλίων
- ανάλυση των δαπανών μιας δεκαετίας (1986-96, ή των πιο πρόσφατων ετών)
- συμπεράσματα και συζήτηση των τάσεων και των προοπτικών για τη χρηματοδότηση της EEK.

Ζητήθηκε από τους συντάκτες να κάνουν διάκριση, όπου αυτό ήταν εφικτό, μεταξύ ιδιωτικών και δημοσίων, άμεσων και έμμεσων, πόρων χρηματοδότησης και να εξακριβώσουν τον τρόπο χρηματοδότησης των υποδομών και των λειτουργικών δαπανών. Τους ζητήθηκε, επίσης, μια λεπτομερής ανάλυση των δαπανών ανάλογα με τους διαφορετικούς πόρους χρηματοδότησης για κάθε είδος κατάρτισης.

Μολονότι ο καθορισμός μιας κοινής δομής για όλες τις εκθέσεις επιτρέπει να γίνουν εκτενείς συγκρίσεις μεταξύ συστημάτων και ευκολότερες παραπομπές από τη μία έκθεση στην άλλη, ωστόσο δεν επιτρέπει να γίνονται λεπτομερείς συγκρίσεις μεταξύ κρατών. Έγινε εξ αρχής σαφές ότι δεν θα ήταν εφικτή η σύνταξη συγκρίσιμων εκθέσεων, και αυτό για διάφορους λόγους, μεταξύ άλλων:

- *Ορισμός της κατάρτισης:* Οι όροι «αρχική επαγγελματική κατάρτιση», «συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση» και «κατάρτιση ανέργων» έχουν διαφορετική σημασία στην κάθε χώρα. Παρά το γεγονός ότι η δημιουργία ενός τυποποιημένου ορισμού για κάθε είδος κατάρτισης διευκολύνει τη συγκρισιμότητα, συγχρόνως περιπλέκει τη διαδικασία συλλογής και παρουσίασης των στοιχείων. Για το λόγο αυτό, ζητήθηκε από τον κάθε συντάκτη να χρησιμοποιήσει τον ορισμό που ισχύει στη χώρα του.

- *Στοιχεία:* υπάρχουν πολλά γενικά προβλήματα στη συλλογή συγκρίσιμων στοιχείων όπως, για παράδειγμα, έλλειψη κοινών ορισμών, διαφορετικές εθνικές λογιστικές διαδικασίες και προβλήματα προσδιορισμού των δαπανών όπου οι πηγές χρηματοδότησης είναι πολλαπλές και οι υπολογισμοί βασίζονται σε μελέτες. Πιο συγκεκριμένα προβλήματα αποτελούν η δυσκολία συλλογής στοιχείων όταν η χρηματοδότηση είναι αποκεντρωμένη, καθώς και ο υπολογισμός της χρηματοδότησης που προέρχεται από έμμεσες πηγές.

Κατά τη διάρκεια των εργασιών προέκυψαν πολλά προβλήματα, τα οποία δυσχέραιναν τη δημιουργία ακόμη και των πιο βασικών κοινών παραμέτρων. Τα προβλήματα αυτά, ήταν, μεταξύ άλλων, τα παρακάτω:

- Η αυξανόμενη αλληλεπικάλυψη μεταξύ των παραδοσιακών κατηγοριών κατάρτισης. Σε ορισμένες χώρες η διάκριση μεταξύ διαφορετικών τύπων κατάρτισης δεν είναι τόσο αυστηρή όσο σε άλλες. Κατά συνέπεια, ορισμένοι συντάκτες ήταν υποχρεωμένοι να θέσουν τεχνητούς διαχωρισμούς όπως, για παράδειγμα, μεταξύ ακαδημαϊκής και επαγγελματικής κατάρτισης. Μολονότι η συγκεκριμένη αλληλεπικάλυψη μπορεί να οφείλεται, εν μέρει, στην επιδίωξη της πολιτικής να υπάρχει ισότιμη αναγνώριση, ταυτόχρονα δημιουργεί δυσκολίες όσον αφορά τον καθορισμό των δαπανών. Επίσης, η έννοια «διά βίου μάθηση» συμβάλλει στη δημιουργία πιο συνεκτικών δομών κατάρτισης, οι οποίες περιλαμβάνουν ευρύτερο πεδίο δραστηριοτήτων μάθησης. Είναι συχνά δύσκολο να προσδιοριστούν και να μετρηθούν οι δαπάνες για ένα είδος κατάρτισης που δεν εντάσσεται στο τυπικό πλαίσιο.
- Η πολυπλοκότητα της χρηματοδότησης των δομών κατάρτισης όσον αφορά τον αριθμό διαφορετικών πόρων χρηματοδότησης και τους μηχανισμούς χρηματοδότησης της ΕΕΚ. Για παράδειγμα, είναι πολύ δύσκολο να προσδιοριστούν τα επίπεδα των δαπανών για μηχανισμούς έμμεσων κινήτρων από πλευράς ζήτησης, όπως είναι τα φορολογικά κίνητρα. Αυτή η γενική πολυπλοκότητα ενισχύεται σε χώρες όπου δεν υπάρχει εθνική δομή κατάρτισης, π.χ. όπου οι τοπικές κυβερνήσεις έχουν ένα υψηλό επίπεδο ευθύνης για τη χρηματοδότηση της κατάρτισης.
- Ο μεγάλος αριθμός των πρόσφατων μεταρρυθμίσεων όσον αφορά τη χρηματοδότηση του συστήματος ΕΕΚ δυσχεραίνει τη συγκρισιμότητα των στοιχείων διαχρονικά μέσα σε κάθε κράτος μέλος. Επιπλέον, η ύπαρξη του «νέου» στοιχείου σε πολλές μεταρρυθμίσεις σημαίνει ότι συχνά δεν γίνεται αυστηρή αξιολόγηση σύμφωνα με τα κριτήρια της αποδοτικότητας, της αποτελεσματικότητας και του δικαίου.

Δεν βρέθηκε ο ιδανικός τρόπος ορισμού κοινών κριτηρίων για τη δομή της παρούσας σειράς εκθέσεων. Αναμφισβήτητα χρειάζεται να ζυγίσουμε τη διατήρηση μιας κοινής δομής έναντι της πιστής περιγραφής των αποχρώσεων κάθε εθνικού συστήματος κατάρτισης. Ωστόσο, αυτή η πρώτη ομάδα εκθέσεων κατορθώνει να φανερώσει τις δυσκολίες που συναντά η χρηματοδότηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και συνεπώς ελπίζουμε ότι θα τις βρείτε αρκετά κατατοπιστικές. Είμαστε ανοιχτοί σε οποιαδήποτε σχόλια.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την ομάδα μελέτης του Ινστιτούτου Εφαρμοσμένων Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, που απαρτίζεται από τον Δρα Μ. Σταμπούλη και τον κύριο Μ. Λιτσαρδάκη, υπό την εποπτεία του Καθηγητή Γ. Τσεκούρα, οι οποίοι προετοίμασαν την έκθεση για τη χρηματοδότηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα.

Stavros Stavrou
Αναπληρωτής Διευθυντής
sts@cedefop.eu.int

Sarah Elson-Rogers
Συντονίστρια έργου
ser@cedefop.eu.int

Εισαγωγή

Η παρούσα έκθεση για τη χρηματοδότηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) στην Ελλάδα εντάσσεται σε μια σειρά εκθέσεων που ανέλαβε το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Cedefop) για τα 15 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Καταρτίστηκε από μια ομάδα μελέτης του Ινστιτούτου Εφαρμοσμένων Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, η οποία απαρτίζεται από τους Δρα Μ. Σταμπουλή και κ. Μ. Λιτσαρδάκη, υπό την εποπτεία του Καθηγητή Γ. Τσεκούρα.

Κύριες πηγές για την παρούσα έκθεση αποτέλεσαν η μονογραφία του Cedefop για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα, καθώς και νομικά κείμενα, επίσημες στατιστικές κι εγκύκλιοι για τη διαχείριση και τους οικονομικούς ελέγχους των προγραμμάτων ΕΕΚ με συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο όρος «επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση» καλύπτει το σύνολο των προγραμμάτων κατάρτισης με βραχεία, μέση και μακρά διάρκεια (με ή χωρίς πιστοποίηση), τα οποία στοχεύουν στην παροχή των γνώσεων και δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για την άσκηση ενός επαγγέλματος ή μιας τέχνης, σε σπουδαστές, εργαζομένους ή άνεργους.

Το πρώτο μέρος της έκθεσης αποτελεί εκτεταμένη εισαγωγή στο θέμα. Τα επόμενα τρία μέρη ασχολούνται με τις τρεις κύριες μορφές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η αρχική επαγγελματική κατάρτιση είναι η κατάρτιση των νέων οι οποίοι έχουν συμπληρώσει τα εννέα χρόνια υποχρεωτικής εκπαίδευσης και δεν έχουν επαγγελματικά προσόντα. Η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση έχει ως στόχο να ενισχύσει τις δεξιότητες των εργαζομένων ή να τους επιτρέψει να μεταπηδήσουν σε άλλες επαγγελματικές δραστηριότητες. Η κατάρτιση ανέργων παρέχει γνώσεις και δεξιότητες προκειμένου να διευκολύνει την είσοδό τους στην αγορά εργασίας. Περισσότερες λεπτομέρειες αναφέρονται στα αντίστοιχα μέρη της έκθεσης.

Η πρώτη φάση του έργου περιελάμβανε εκτεταμένη έρευνα προς δύο κατευθύνσεις: το νομικό πλαίσιο της χρηματοδότησης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα, αφενός, και τους μηχανισμούς και τις διαδικασίες κατανομής και διαχείρισης της χρηματοδότησης, αφετέρου. Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι ένας μεγάλος αριθμός φορέων, είτε κυβερνητικών είτε μη κυβερνητικών, εμπλέκεται στις δραστηριότητες χρηματοδότησης ή διαχείρισης όλων των μορφών ΕΕΚ, γεγονός το οποίο δυσχεραίνει την επίτευξη μιας κατανοητής περιγραφής.

Το δεύτερο σημαντικό στοιχείο, το οποίο εν μέρει αποτελεί συνέπεια του πρώτου, είναι ότι δεν υπάρχει ένα κέντρο που να είναι αποκλειστικά υπεύθυνο για τη συλλογή, επεξεργασία και διάθεση στοιχείων που αφορούν την ΕΕΚ – ούτε καν για το τμήμα της που συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για το λόγο αυτό, τα στοιχεία τα οποία συλλέξαμε είναι αποσπασματικά και ανόμοια.

Πηγές των στοιχείων αυτών είναι οι διευθύνσεις των υπουργείων που χρηματοδοτούν ή εποπτεύουν δραστηριότητες ΕΕΚ, τρία από τα οποία είναι ιδιαίτερα σημαντικά: το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, το Υπουργείο Εργασίας και το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Άλλες πηγές είναι ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού, η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας, και διάφορες σχετικές δημοσιεύσεις ελληνικών και ξένων οργανισμών.

Στη δεύτερη φάση του έργου, η ομάδα μελέτης συνέταξε την έκθεση περιγράφοντας τους αρμόδιους φορείς και τις χρηματοδοτικές διαδικασίες για κάθε μορφή ΕΕΚ. Την παρουσίαση συμπληρώνουν πίνακες στοιχείων. Κάθε ενότητα καταλήγει με την παρουσίαση των σχετικών τάσεων και προοπτικών.

Πιστεύουμε ότι η έκθεση, παρά τις δυσκολίες που ήδη αναφέρθηκαν, κατορθώνει να παρουσιάσει τις μορφές και τους χρηματοδοτικούς μηχανισμούς της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα. Επομένως, παρέχει στοιχεία και συμβάλλει στο θέμα της χρηματοδότησης της ΕΕΚ, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σημείωση:

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τις συναλλαγματικές ισοτιμίες μεταξύ δραχμής και ECU/ευρώ στους πίνακες 17 και 18 και αλλού. Στον πίνακα 13 χρησιμοποιήθηκε μόνο η συναλλαγματική ισοτιμία του 1994, σύμφωνα με τον τίτλο του πίνακα.

	1984	1987	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ισοτιμία	88,4	105,7	137,4	156,2	167,5	178,8	201,4	225,2	247,0	268,5	288,0	302,9	305,5	309,3	330,7

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας.

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος.....	3
Εισαγωγή.....	5
Πίνακας περιεχομένων	7
Πίνακες και διαγράμματα.....	11
1. Ιστορική αναδρομή	13
1.1. Πολιτική και οικονομική ανασκόπηση	13
1.1.1. Πολιτική ανασκόπηση.....	13
1.1.2. Οικονομική ανασκόπηση	13
1.1.3. Η αγορά εργασίας	15
1.2. Νομικό πλαίσιο	16
1.2.1. Γενικό νομικό πλαίσιο και πολιτικές	16
1.2.2. Ο ρόλος της ΕΕ στη χρηματοδότηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης: κοινοτικά πλαίσια στήριξης (ΚΠΣ).....	18
1.2.3. Το 3 ^ο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης (2000-2006).....	20
1.2.4. Νομοθεσία για την αρχική επαγγελματική κατάρτιση.....	21
1.2.5. Νομικό πλαίσιο για την συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και την κατάρτιση ανέργων.....	24
1.3. Διοικητικό και χρηματοδοτικό πλαίσιο.....	26
1.3.1. Κυβέρνηση.....	28
1.3.1.1. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας.....	28
1.3.1.2. Υπουργείο Οικονομικών.....	28
1.3.1.3. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.....	28
1.3.1.4. Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	29
1.3.1.5. Άλλα υπουργεία	30
1.3.2. Κοινωνικοί εταίροι.....	30
1.3.3. Τοπικές αρχές.....	30
1.3.3.1. Περιφερειακές αρχές.....	30
1.3.3.2. Νομαρχιακά συμβούλια	31
1.3.3.3. Δημοτικές αρχές.....	31
1.3.4. Φορείς κατάρτισης.....	31
1.3.4.1. Αρχική κατάρτιση: ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο.....	31
1.3.4.2. Αρχική κατάρτιση: μεταδευτεροβάθμιο επίπεδο	32
1.3.4.3. Αρχική κατάρτιση: μαθητείες	32

1.3.4.4.	Αρχική κατάρτιση: Άτυπη κατάρτιση.....	32
1.3.4.5.	Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση.....	33
1.3.4.6.	Επαγγελματική κατάρτιση ανέργων.....	33
2.	Αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.....	34
2.1.	Ιστορική αναδρομή στην αρχική κατάρτιση.....	34
2.1.1.	Η αρχική κατάρτιση στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και η μαθητεία έως το 1988.....	34
2.1.2.	Η αρχική κατάρτιση στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και η μαθητεία μετά την μεταρρύθμιση του 1998.....	37
2.1.3.	Η αρχική κατάρτιση μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.....	38
2.1.3.1.	Ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης (ΙΕΚ).....	38
2.1.3.2.	Κέντρα ελευθέρων σπουδών (ΚΕΣ).....	40
2.2.	Πηγές χρηματοδότησης.....	41
2.2.1.	Δημόσια χρηματοδότηση.....	41
2.2.1.1.	Χρηματοδότηση από την Κυβέρνηση.....	41
2.2.1.2.	Χρηματοδότηση από την περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση.....	42
2.2.2.	Συγχρηματοδότηση κράτους και ΕΕ.....	42
2.2.2.1.	ΕΠΕΑΕΚ.....	42
2.2.3.	Οικογενειακοί προϋπολογισμοί.....	45
2.2.4.	Συνολική χρηματοδότηση.....	45
2.3.	Μηχανισμοί κατανομής κονδυλίων για την αρχική κατάρτιση.....	46
2.3.1.	Ανώτερη δευτεροβάθμια αρχική κατάρτιση.....	46
2.3.2.	Μαθητεία.....	49
2.3.3.	Μεταδευτεροβάθμια αρχική κατάρτιση.....	49
2.4.	Γενικά συμπεράσματα.....	50
3.	Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση.....	52
3.1.	Ιστορική αναδρομή.....	52
3.1.1.	Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση στις ιδιωτικές επιχειρήσεις.....	53
3.1.2.	Συνεχιζόμενη κατάρτιση σε επιχειρήσεις του δημόσιου τομέα.....	54
3.1.3.	Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση στον αγροτικό τομέα.....	55
3.1.4.	Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση για αυτοαπασχολούμενους.....	56
3.1.5.	Ατομική συνεχιζόμενη κατάρτιση.....	56
3.2.	Πηγές χρηματοδότησης.....	56

3.2.1.	Δημόσια χρηματοδότηση	57
3.2.1.1.	Χρηματοδότηση από την κυβέρνηση.....	57
3.2.1.2.	Χρηματοδότηση από την περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση.....	57
3.2.2.	Συγχρηματοδότηση από το κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση.....	57
3.2.2.1.	ΕΠ «Συνεχιζόμενη κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης».....	57
3.2.2.2.	ΕΠ: Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης (Πρόγραμμα «Κλεισθένης»)	60
3.2.2.3.	Το περιφερειακό σκέλος του ΕΠ για το ανθρώπινο δυναμικό.....	61
3.2.2.4.	Κατάρτιση στον αγροτικό τομέα	61
3.2.3.	Ιδιωτική χρηματοδότηση.....	61
3.2.3.1.	Ιδιωτική χρηματοδότηση για ενδοεπιχειρησιακά προγράμματα επιχειρήσεων	62
3.2.3.2.	ΛΑΕΚ.....	64
3.2.3.3.	Οικογενειακοί προϋπολογισμοί	64
3.3.	Μηχανισμοί κατανομής κονδυλίων.....	64
3.3.1.	Συγχρηματοδότηση από το κράτος και την ΕΕ.....	64
3.3.1.1.	Ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση για εργαζόμενους στις ιδιωτικές επιχειρήσεις	64
3.3.1.2.	Δραστηριότητες συνεχιζόμενης κατάρτισης σε άλλα επιχειρησιακά προγράμματα	66
3.3.2.	ΛΑΕΚ.....	66
3.4.	Γενικά συμπεράσματα.....	67
4.	Κατάρτιση ανέργων	69
4.1.	Ιστορική αναδρομή.....	69
4.1.1.	1 ^ο ΚΠΣ: Το πρώτο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης για την Ελλάδα (1989-93).....	69
4.1.2.	2 ^ο ΚΠΣ: Το δεύτερο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης για την Ελλάδα (1994-99).....	70
4.2.	Πηγές χρηματοδότησης.....	71
4.2.1.	Άμεση χρηματοδότηση	71
4.2.1.1.	ΕΠ: Συνεχιζόμενη κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης.....	71
4.2.1.2.	ΕΠ: Καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας	73

4.2.1.3.	Κοινοτικές πρωτοβουλίες Employment και Adapt.....	74
4.2.1.4.	Χρηματοδότηση για την κατάρτιση ανέργων από τον ΛΑΕΚ.....	75
4.2.2.	Έμμεση χρηματοδότηση	75
4.3.	Μηχανισμοί κατανομής των κονδυλίων για την κατάρτιση των ανέργων.....	76
4.3.1.	Συγχρηματοδότηση από το κράτος και την ΕΕ.....	76
4.3.2.	ΛΑΕΚ.....	77
4.4.	Γενικά συμπεράσματα.....	77
5.	Το μέλλον της χρηματοδότησης: τάσεις και προοπτικές.....	78
5.1.	Η διαμόρφωση των κανονισμών χρηματοδότησης: 3 ^ο ΚΠΣ	78
5.1.1.	Αρχική επαγγελματική κατάρτιση	78
5.1.2.	Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και κατάρτιση ανέργων.....	79
5.1.3.	ΛΑΕΚ.....	80
5.2.	Επικρίσεις, προκλήσεις και αλλαγές που αφορούν τους μηχανισμούς χρηματοδότησης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης	81
5.3.	Συμπεράσματα.....	83
	Συντομογραφίες	85
	Παράρτημα 1 Νομικές διατάξεις	87
	Βιβλιογραφία.....	89

Πίνακες και διαγράμματα

Πίνακες

Πίνακας 1	Αύξηση ΑΕγχΠ (% ετήσια μεταβολή) και ανάπτυξη σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ (ΕΕ-15=100).....	14
Πίνακας 2	Δημόσιο χρέος (σφρευτικό ακαθάριστο χρέος της γενικής κυβέρνησης) ως % του ΑΕγχΠ.....	14
Πίνακας 3	Πληθωρισμός (Αποπληθωριστής τιμών ιδιωτικής κατανάλωσης - % ετήσια μεταβολή)	14
Πίνακας 4	Ποσοστό ανεργίας	16
Πίνακας 5	Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας επί του συνόλου του άνεργου πληθυσμού	16
Πίνακας 6	Ποσοστό ανεργίας των νέων και μακροχρόνιας ανεργίας επί του συνόλου του άνεργου πληθυσμού	16
Πίνακας 7	Χρηματοδότηση 3 ^{ου} ΚΠΣ (σε ευρώ)	21
Πίνακας 8	Εγγραφές για δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση, 1992-97.....	36
Πίνακας 9	Εγγραφές στην ανώτερη δευτεροβάθμια γενική και επαγγελματική εκπαίδευση, 1996-97	37
Πίνακας 10	Εξέλιξη των εγγραφών στη μεταδευτεροβάθμια αρχική κατάρτιση (1992-2000)	41
Πίνακας 11	Εγκεκριμένος προϋπολογισμός ανά μέτρο και δαπάνες του ΕΠΕΑΕΚ στο 2 ^ο ΚΠΣ (1994-99)	45
Πίνακας 12	Αριθμός καταρτιζομένων σε προγράμματα αρχικής κατάρτισης με τη στήριξη του ΕΠΕΑΕΚ.....	45
Πίνακας 13	Πραγματικές δαπάνες (τιμές 1994) για αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (1984-94).....	47
Πίνακας 14	Συνολικός προϋπολογισμός του ΕΠ «Συνεχιζόμενη κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης» ανά πηγή χρηματοδότησης (2 ^ο ΚΠΣ,1994-99)	59
Πίνακας 15	Προϋπολογισμός υποπρογράμματος 2 (Συνεχιζόμενη κατάρτιση για εργαζόμενους), ανά μέτρο και ανά έτος (2 ^ο ΚΠΣ,1994-99).....	60
Πίνακας 16	Δαπάνες υποπρογράμματος 2 (Συνεχιζόμενη κατάρτιση για εργαζόμενους), ανά μέτρο και ανά έτος (2 ^ο ΚΠΣ,1994-99).....	60
Πίνακας 17	Δημόσια χρηματοδότηση για ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση επιχειρήσεων (1986-96).....	61
Πίνακας 18	Κατάρτιση στον αγροτικό τομέα κατά τη διάρκεια του 1 ^{ου} και 2 ^{ου} ΚΠΣ.....	62

Πίνακας 19	Ιδιωτική χρηματοδότηση για προγράμματα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης (ΕΠ: Συνεχιζόμενη κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης) ανά μέτρο ανά έτος.....	64
Πίνακας 20	Χρηματοδότηση για την κατάρτιση εργαζομένων μέσω ΛΑΕΚ.....	65
Πίνακας 21	Προϋπολογισμός υποπρογράμματος 3 (Κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης για ανέργους και για απειλούμενους από την ανεργία), ανά μέτρο	74
Πίνακας 22	Δαπάνες υποπρογράμματος 3 (Κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης για ανέργους και απειλούμενους από την ανεργία), ανά μέτρο και ανά έτος.....	74
Πίνακας 23	ΕΠ: Καταπολέμηση του αποκλεισμού. Χρηματοδότηση και δαπάνες.....	76
Πίνακας 24	Χρηματοδότηση μέσω ΕΠΕΑΕΚ II.....	80
Πίνακας 25	Χρηματοδότηση του ΕΠ «Απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση».....	82

Διαγράμματα

Διάγραμμα 1	Βασική δομή του 2 ^{ου} ΚΠΣ.....	19
Διάγραμμα 2	Πόροι χρηματοδότησης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, κατανομή, εφαρμογή και καταναλωτές.....	27
Διάγραμμα 3	Δομή της αρχικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (έως το 1998).....	36
Διάγραμμα 4	Δομή της αρχικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (μετά το 1998)	38
Διάγραμμα 5	Δημόσια χρηματοδότηση για την ανώτερη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.....	49
Διάγραμμα 6	Δημόσια χρηματοδότηση της αρχικής κατάρτισης από άλλα υπουργεία.....	49
Διάγραμμα 7	Δημόσια χρηματοδότηση για την κατάρτιση στις σχολές μαθητείας.....	50
Διάγραμμα 8	Δημόσια χρηματοδότηση για την αρχική κατάρτιση (μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση).....	51
Διάγραμμα 9	Δημόσια χρηματοδότηση της συνεχιζόμενης κατάρτισης.....	66
Διάγραμμα 10	Δημόσια χρηματοδότηση της συνεχιζόμενης κατάρτισης (ΛΑΕΚ).....	68
Διάγραμμα 11	Δημόσια χρηματοδότηση για την κατάρτιση ανέργων (2 ^ο ΚΠΣ).....	78

1. Ιστορική αναδρομή

1.1. Πολιτική και οικονομική ανασκόπηση

1.1.1. Πολιτική ανασκόπηση

Το 1974 αποκαταστάθηκε στην Ελλάδα η δημοκρατία μετά από την πτώση της επταετούς δικτατορίας. Πολύ σύντομα το Ελληνικό Κοινοβούλιο ενέκρινε το νέο Σύνταγμα. Δημιουργήθηκαν νέοι θεσμοί και πραγματοποιήθηκε μία σειρά μεταρρυθμίσεων. Ο πιο σημαντικός στόχος των κυβερνήσεων κατά την περίοδο που ακολούθησε τη μεταπολίτευση ήταν η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Οι προσπάθειες τους σημείωσαν επιτυχία και η Ελλάδα έγινε το δέκατο μέλος της ΕΚ το 1981.

Στο τέλος του 1981, το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κόμμα (ΠΑΣΟΚ) κέρδισε τις βουλευτικές εκλογές. Το ΠΑΣΟΚ κέρδισε και στις επόμενες διαδοχικές εκλογικές αναμετρήσεις (με μοναδική εξαίρεση την τριετία 1990-93) καθώς και τις εκλογές του 2000. Κατά την περίοδο αυτή έγιναν πολλές μεταρρυθμίσεις στο σύστημα δημόσιας διοίκησης, στο εκπαιδευτικό σύστημα και στα δικαιώματα των εργαζομένων.

Κατά τη δεκαετία 1991-2001 υπήρχε συναίνεση των μεγάλων πολιτικών κομμάτων για τη ένταξη της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) και την εφαρμογή των απαραίτητων σχετικών μέτρων. Αν και η Ελλάδα δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις για να γίνει μέλος, συμμετείχε στο Μηχανισμό Συναλλαγματικής Ισοτιμίας από το Μάρτιο 1998. Η Ελλάδα πληροί τα κριτήρια του Μάαστριχτ για συμμετοχή στην ΟΝΕ από το 2001. Η ένταξη στην ΕΕ και στην ΟΝΕ έγινε αποδεκτή από την πλειοψηφία του πληθυσμού, αν και υπάρχουν πολιτικά κόμματα και ομάδες συμφερόντων που είναι αντίθετα αντίκρουση με συγκεκριμένα μέτρα και διαδικασίες.

1.1.2. Οικονομική ανασκόπηση

Κατά τα τελευταία 14 χρόνια (1986-2000), η Ελληνική οικονομία ακολούθησε γενικά θετική πορεία, σημειώνοντας οικονομική ανάπτυξη (αύξηση ΑΕγχΠ) και μείωση του πληθωρισμού. Άλλοι δείκτες ωστόσο δεν έχουν εξελιχθεί με τόσο θετικό τρόπο. Το δημόσιο χρέος και η ανεργία αυξήθηκαν. Η πορεία των βασικών οικονομικών δεικτών παρατίθεται παρακάτω.

Πίνακας 1 Αύξηση ΑΕγχΠ (% ετήσια μεταβολή) και ανάπτυξη σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ (ΕΕ-15=100)

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Πραγματική αύξηση (% ετήσια μεταβολή)	0,5	-2,3	4,3	3,8	0	3,1	0,7	-1,6	2,0	2,1	2,4	3,4	3,7	3,5
Τιμή Βάσης: ΕΕ-15=100	63,0	59,8	59,9	60,2	58,5	60,9	62,2	64,1	65,0	66,1	66,9	65,8	66,0	67,1

Πηγή: Eurostat. *EU Economic Data Pocket Book*, 2001.

Το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕγχΠ αυξάνεται τα τελευταία χρόνια με μία κορύφωση κατά τα έτη 1993-96. Καθώς αυτό αποτελεί ένα από τα κριτήρια σύγκλισης για συμμετοχή στην ΟΝΕ, έχουν γίνει προσπάθειες να μειωθεί το δημόσιο χρέος.

Πίνακας 2 Δημόσιο χρέος (σωρευτικό ακαθάριστο χρέος της γενικής κυβέρνησης) ως % του ΑΕγχΠ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Δημόσιο χρέος (% ΑΕΠ)	89,0	91,1	97,5	110,2	107,9	108,7	111,3	108,5	105,4	104,4

Πηγή: Eurostat. *EU Economic Data Pocket Book*, 2001.

Το 1974 ο πληθωρισμός ήταν 25,9%. Μειώθηκε σημαντικά τα επόμενα πέντε χρόνια, όμως αυξήθηκε πάλι το 1980 (24,8%), 1981 (24,4%) και το 1986 (23,2%). Μεταξύ 1990 και 1998 ο πληθωρισμός μειώθηκε σημαντικά και με σταθερό ρυθμό.

Πίνακας 3 Πληθωρισμός (Αποπληθωριστής τιμών ιδιωτικής κατανάλωσης - % ετήσια μεταβολή)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Πληθωρισμός (%)	19,9	19,7	15,6	14,2	11,1	8,9	8,2	5,5	4,7	2,5

Πηγή: Eurostat. *EU Economic Data Pocket Book*, 2001.

Δύο πολύ σημαντικά χαρακτηριστικά της περιόδου στην οποία αναφερόμαστε αποτελούν οι χρηματοδοτικές ροές από την ΕΕ και τα προγράμματα σύγκλισης. Τη δεκαετία του '80, ιδιαίτερα μετά το 1986, κρίσιμο ρόλο στην ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας έπαιξαν τα κονδύλια από την ΕΕ, καθώς και η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική. Ως εκ τούτου αυξήθηκε ουσιαστικά η ιδιωτική κατανάλωση. Η μεταφορά κονδυλίων από την ΕΕ είχε επίσης θετική επίδραση στο ισοζύγιο πληρωμών των μισθών, αλλά αρνητική επίδραση στο εμπορικό ισοζύγιο.

Στις αρχές της δεκαετίας του '90, η Ελληνική Κυβέρνηση δημιούργησε κι εφάρμοσε μια σειρά προγραμμάτων σύγκλισης. Αυτά τα προγράμματα έθεταν μακροοικονομικούς στόχους και περιελάμβαναν μέτρα πολιτικής που ευνοούσαν τη σύγκλιση της Ελληνικής οικονομίας με τις οικονομίες των άλλων κρατών-μελών και την εκπλήρωση των κριτηρίων για την ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ. Το πρώτο πρόγραμμα σύγκλισης προγραμματίστηκε για τη χρονική περίοδο 1993-98. Αναθεωρήθηκε κατά το πρώτο έτος εφαρμογής του και το νέο πρόγραμμα κάλυψε την περίοδο 1994-99. Οι κύριοι οικονομικοί στόχοι του προγράμματος ήταν η σταθεροποίηση της δημοσιονομικής πολιτικής, του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος (ΑΕΠ) και του κόστους εργασίας.

1.1.3. Η αγορά εργασίας

Η ελληνική αγορά εργασίας ακολούθησε τις μακροοικονομικές εξελίξεις: οι δείκτες έχουν βελτιωθεί κατά τα τελευταία χρόνια, εν μέρει ως συνέπεια της αυστηρής τήρησης των προγραμμάτων σύγκλισης. Μέσα στο οικονομικό πλαίσιο το οποίο περιγράφηκε παραπάνω, οι δείκτες της ελληνικής αγοράς εργασίας εξελίχθηκαν ως εξής:

- (α) Πληθυσμός. Σύμφωνα με την απογραφή του 1991, ο πληθυσμός της Ελλάδας ανέρχεται σε 10,1 εκατομμύρια κατοίκους. Μεταξύ 1971-91, ο πληθυσμός αυξήθηκε κατά 1.491.259 κάτοικους (δηλ. κατά περίπου 17%). Το ποσοστό γεννητικότητας έπεσε κάτω από το 1% κατά το 1994 (9,94 γεννήσεις ανά χίλιους κατοίκους).
- (β) Μετανάστευση. Από τις αρχές της δεκαετίας του '80 η Ελλάδα αποτελεί πλέον χώρα υποδοχής αντί για χώρα αποδημίας. Σύμφωνα με στατιστικά δεδομένα, πάνω από 700.000 άνθρωποι (περίπου 7% του συνολικού πληθυσμού) είναι παλιννοστούντες ομογενείς ή αλλοδαποί μετανάστες που ζουν στην Ελλάδα (λιγότεροι από το ένα τρίτο αυτών των ατόμων έχουν επίσημη άδεια εργασίας). Αυτό ισοδυναμεί με περίπου 15% του συνολικού εργατικού δυναμικού.
- (γ) Εργατικό δυναμικό. Το εργατικό δυναμικό της χώρας ήταν 4.318.302 άτομα το 1996. Το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού έχει σταθεροποιηθεί στο 48-49% τα τελευταία πέντε χρόνια.
- (δ) Απασχόληση. Η συνολική απασχόληση κατά τη δεκαετία του '80 έδειξε μικρή αυξητική τάση (η μέση ετήσια μεταβολή ήταν 0,3% κατά τα έτη 1982-91). Κατά τη διάρκεια των πρώτων πέντε ετών της δεκαετίας του '90, οι αυξήσεις στο ποσοστό απασχόλησης επιταχύνθηκαν (η μέση ετήσια μεταβολή ήταν 1,1% κατά τα έτη 1992-96). Σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ, η τάση απασχόλησης στην Ελλάδα είναι αυξητική. Μεταξύ 1981-96 η αύξηση του εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα ήταν 17,3% (κυρίως λόγω της αυξανόμενης συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό), ενώ ο ίδιος δείκτης στην ΕΕ συνολικά αντιστοιχούσε σε 6,71%.
- (ε) Ανεργία. Το ποσοστό της ανεργίας αυξάνεται σταθερά από τις αρχές της δεκαετίας του '80. Κατά το διάστημα 1985-90, η ανεργία παρέμεινε σταθερή με ποσοστό διακύμανσης μεταξύ 6,6% και 7,0%. Το υψηλό ποσοστό ανεργίας έχει γίνει μόνιμο χαρακτηριστικό

της οικονομίας. Κατά την περίοδο 1995-2000 κυμαινόταν μεταξύ 9% και 11%. Τα ποσοστά ανεργίας κατά την τελευταία δεκαετία ήταν τα ακόλουθα:

Πίνακας 4 Ποσοστό ανεργίας

1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
6,6	6,7	6,8	6,7	6,4	7,0	7,9	8,6	8,9	9,2	9,6	9,8	10,7

Πηγή: Eurostat. *EU Economic Data Pocket Book*, 2001.

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει υψηλά ποσοστά ανεργίας των νέων και μακροχρόνιας ανεργίας. Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται τα τελευταία χρόνια.

Πίνακας 5 Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας επί του συνόλου του άνεργου πληθυσμού

1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
22,2	22,9	23,5	22,5	21,5	22,9	25,1	26,8	27,7	28,5	31	30,8	29,8

Πηγή: Eurostat. *EU Economic Data Pocket Book*, 2001.

Πίνακας 6 Ποσοστό ανεργίας των νέων και μακροχρόνιας ανεργίας επί του συνόλου του άνεργου πληθυσμού

1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
41,9	43,9	46,0	50,1	49,5	47,1	49,7	50,2	50,5	51,2	56,7	55,7	54,9

Πηγή: Eurostat. *EU Economic Data Pocket Book*, 2001.

1.2. Νομικό πλαίσιο

1.2.1. Γενικό νομικό πλαίσιο και πολιτικές

Χρειάστηκε πολύς χρόνος για να αναπτυχθεί μία διακριτή πολιτική για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα. Μόλις πρόσφατα, άρχισε το κράτος και οι κοινωνικοί εταίροι να προβαίνουν σε κοινωνικό διάλογο σχετικά με τον καλύτερο τρόπο προετοιμασίας των νέων για εργασία και με το πώς να βοηθήσουν τους ενήλικες να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις των επαγγελμάτων τους και στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Κατά τη δεκαετία του '90, σημειώθηκαν εξελίξεις όσον αφορά την αρχική επαγγελματική κατάρτιση, τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και την κατάρτιση των ανέργων. Οι εξελίξεις αυτές υπήρξαν καταλυτικές: ο τρόπος προσέγγισης της κατάρτισης έχει αλλάξει πλέον ριζικά. Σημαντικό ρόλο έπαιξαν οι παρακάτω παράγοντες:

- (α) Το ενδιαφέρον για τους απόφοιτους της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που δεν εισάγονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αλλά που θα μπορούσαν να επωφεληθούν από την αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.
- (β) Τόσο οι διαμορφωτές πολιτικής όσο και τα διοικητικά στελέχη συνειδητοποίησαν τη στενή σύνδεση της συμμετοχής στην επαγγελματική κατάρτιση με την οικονομική ανάπτυξη.
- (γ) Αναγνωρίστηκε πλέον ότι οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στη λήψη των αποφάσεων όσον αφορά τους τομείς εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- (δ) Η χρηματοδότηση που διατέθηκε μέσω των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΚΠΣ) στην Ελλάδα εξασφάλισε στους διαμορφωτές πολιτικής τη δυνατότητα να εφαρμόσουν προγράμματα ευρείας κλίμακας για την αρχική επαγγελματική κατάρτιση και τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, τόσο για εργαζόμενους όσο και για άνεργους.

Οι πιο αξιοσημείωτες εξελίξεις σε κάθε τομέα για το σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα είναι οι παρακάτω:

- Ένας νέος θεσμός, τα ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης (ΙΕΚ) καθιερώθηκε το 1992 στο μεταδευτεροβάθμιο επίπεδο. Αυτά μπορεί να είναι κρατικά ή ιδιωτικά, και παρέχουν διετή, μερικής απασχόλησης, εξειδικευμένη κατάρτιση για συγκεκριμένα επαγγελματικά προσόντα που αναγνωρίζονται πανευρωπαϊκά.
- Η μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος που θεσπίστηκε το Σεπτέμβριο του 1998 φέρει σημαντικές θεσμικές αλλαγές στην αρχική κατάρτιση. Οι προηγούμενοι τέσσερις τύποι σχολείων της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, συγχωνεύονται σε ενιαία λύκεια (ΕΛ) και τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ). Τα ενιαία λύκεια οδηγούν σε σπουδές επιπέδου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ τα ΤΕΕ παρέχουν επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση για συγκεκριμένα επαγγέλματα.
- Ο ειδικός λογαριασμός για την απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση (ΛΑΕΚ) που δημιουργήθηκε το 1996 με τη συγχώνευση δύο λογαριασμών που είχαν καθιερωθεί το 1994. Ο ΛΑΕΚ συγχρηματοδοτείται από τους εργοδότες και τους εργαζόμενους. Ο κύριος σκοπός του είναι να επιστρέφει στις επιχειρήσεις μέρος των δαπανών που καταβάλλουν για δραστηριότητες κατάρτισης. Η διαχείριση του ΛΑΕΚ γίνεται από μία τριμερή επιτροπή (κράτος – εργοδότες – εργαζόμενοι). Ο ΛΑΕΚ αποτελεί την πιο σημαντική πηγή ιδιωτικής χρηματοδότησης για τη συνεχιζόμενη κατάρτιση στην Ελλάδα.
- Ένας νέος θεσμός (κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης – ΚΕΚ) καθιερώθηκε το 1995 για να παρέχει επαγγελματική κατάρτιση, τόσο σε άνεργους όσο και σε εργαζόμενους. Ταυτόχρονα, δημιουργήθηκε νομοθετικό πλαίσιο για την ανάπτυξη κατάλληλων προγραμμάτων κατάρτισης, την πιστοποίηση των φορέων κατάρτισης ώστε να λειτουργήσουν ως ΚΕΚ και την δημιουργία μητρώου. Η βασική αρχή που διέπει αυτό το νομοθετικό πλαίσιο είναι να διασφαλίσει ότι οι δημόσιοι πόροι που προέρχονται από το

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και τον κρατικό προϋπολογισμό χρησιμοποιούνται με και αποτελεσματικό τρόπο.

1.2.2. Ο ρόλος της ΕΕ στη χρηματοδότηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης: κοινοτικά πλαίσια στήριξης (ΚΠΣ)

Η συμμετοχή στην ΕΕ είχε σημαντικό αντίκτυπο στη δομή της επαγγελματικής κατάρτισης όσον αφορά στους διοικητικούς μηχανισμούς σε επίπεδο κεντρικής κυβέρνησης και περιφερειών, στη διαθέσιμη χρηματοδότηση και στη διάρθρωση και ανάπτυξη διαφορετικών προγραμμάτων μέσα στο πλαίσιο του συστήματος κατάρτισης.

Καθώς και οι 13 περιφέρειες της Ελλάδας εντάσσονται από την ΕΕ στο Στόχος 1 (λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες), ειδικά μέτρα και κονδύλια έχουν συμφωνηθεί κι εφαρμοσθεί στο πλαίσιο των πολιτικών σύγκλισης της ΕΕ μέσω των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΚΠΣ). Το ΚΠΣ αποτελείται από ένα σύνολο παρεμβάσεων σε ένα ευρύ φάσμα οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων με αντίστοιχες προβλέψεις χρηματοδότησης. Καθώς ο προϋπολογισμός για την εφαρμογή του ΚΠΣ βασίζεται στην αρχή της συγχρηματοδότησης, τα προγράμματα και οι λεπτομέρειές τους σχεδιάζονται από την κυβέρνηση και γίνονται αντικείμενο πολιτικής συμφωνίας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Σε λειτουργικό επίπεδο, το ΚΠΣ οργανώνεται από τα αρμόδια ελληνικά διοικητικά όργανα με τη συνεργασία στελεχών των αρμόδιων υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το ΚΠΣ εφαρμόζεται από διάφορους φορείς, τόσο κυβερνητικούς όσο και μη κυβερνητικούς, κι ελέγχεται από επιτροπές παρακολούθησης ΚΠΣ, οι οποίες απαρτίζονται από ανώτατα διοικητικά στελέχη από τη μεριά της Ελλάδας και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το πρώτο ΚΠΣ ξεκίνησε τη λειτουργία του τυπικά το 1989, αλλά ουσιαστικά το 1991. Με την ολοκλήρωσή του το 1994, ένα δεύτερο ΚΠΣ συμφωνήθηκε για τη χρονική περίοδο 1994-99. Το δεύτερο ΚΠΣ ουσιαστικά εφαρμόστηκε από το 1995 μέχρι το 2000 και αποτελούνταν από πέντε μεγάλες κατηγορίες προγραμμάτων (Προτεραιότητες), η κάθε μια από τις οποίες χωριζόταν σε επιχειρησιακά προγράμματα (ΕΠ). Το κάθε ΕΠ υποδιαιρούνταν σε υποπρογράμματα, τα οποία υποδιαιρούνταν περαιτέρω σε μέτρα, που με τη σειρά τους συμπεριλάμβαναν μία σειρά δράσεων.

Διάγραμμα 1 Βασική δομή του 2^{ου} ΚΠΣ

Προτεραιότητα 1: Ανάπτυξη βασικής υποδομής	
Προτεραιότητα 2: Βελτίωση της ποιότητας ζωής	
Προτεραιότητα 3: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας	
Προτεραιότητα 4: Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης	<i>Εκπαίδευση και αρχική επαγγελματική κατάρτιση (ΕΠΕΑΕΚ). Συνεχιζόμενη κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης. Καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας. Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης</i>
Προτεραιότητα 5: Περιφερειακή ανάπτυξη	

Σύμφωνα με την αρχή της συγχρηματοδότησης, ο συνολικός προϋπολογισμός του ΚΠΣ προέρχεται από την ΕΕ και από εθνικούς πόρους. Ο γενικός κανόνας είναι ότι το ισοζύγιο των συνεισφορών χρηματοδότησης είναι 50% ΕΕ και 50% εθνικοί πόροι (από τους οποίους το 25% είναι δημόσια συμμετοχή και το υπόλοιπο 25% είναι ιδιωτική συμμετοχή), αλλά το ισοζύγιο αυτό μπορεί να ποικίλλει, ανάλογα με τη φύση του κάθε Μέτρου.

Η εφαρμογή και οι αντίστοιχες δαπάνες για κάθε επιχειρησιακό πρόγραμμα ελέγχονταν από την αρμόδια επιτροπή παρακολούθησης (μία για κάθε ΕΠ) που αποτελούνταν από εθνικούς αντιπροσώπους και αντιπροσώπους της ΕΕ. Ειδικά όσον αφορά τη συνεχιζόμενη κατάρτιση, υπήρχαν τρία μεγάλα επιχειρησιακά προγράμματα στο πλαίσιο της Προτεραιότητας 4 (Ανάπτυξη ανθρωπίνων πόρων και προώθηση απασχόλησης) του δεύτερου ΚΠΣ (βλέπε Διάγραμμα 1). Οι προϋπολογισμοί και η κατανομή τους παρατίθεται παρακάτω.

- (α) ΕΠ για εκπαίδευση και αρχική επαγγελματική κατάρτιση (ΕΠΕΑΕΚ) με προϋπολογισμό 1.881,7 εκατομμύρια ευρώ.
- (β) ΕΠ για συνεχιζόμενη κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης, το οποίο είχε αρχικό προϋπολογισμό 1.285,2 εκατομμύρια, ο οποίος αυξήθηκε σε 1.447,7 εκατομμύρια, σύμφωνα με τη τελευταία τροποποίηση του 1999. Αυτό το ΕΠ κάλυψε την κατάρτιση τόσο εργαζομένων όσο και ανέργων.
- (γ) ΕΠ για την καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας που συνδύαζε την κατάρτιση και με άλλες υποστηρικτικές δραστηριότητες, προκειμένου να διευκολύνει την πρόσβαση στην αγορά εργασίας ατόμων που έχουν αποκλειστεί ή διατρέχουν κίνδυνο να αποκλειστούν. Ο προϋπολογισμός για αυτό το ΕΠ ήταν 240,4 εκατομμύρια ευρώ.

Και στα τρία ΕΠ που είχαν ως στόχο την ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων, η οικονομική συνεισφορά ήταν 75% από την ΕΕ (κυρίως από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και σε κάποιες συγκεκριμένες δράσεις από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης) και

25% από τον προϋπολογισμό του Ελληνικού Κράτους. Η συνεισφορά του ιδιωτικού τομέα ήταν πολύ χαμηλή κι εφαρμόσθηκε μόνο σε συγκεκριμένα μέτρα (π.χ. τα ενδοεπιχειρησιακά προγράμματα κατάρτισης – βλέπε παρακάτω).

Υπήρχαν, επίσης, κάποια μέτρα στο πλαίσιο των περιφερειακών ΕΠ τα οποία υποστήριζαν την επαγγελματική κατάρτιση κυρίως των ανέργων. Άλλα μέτρα και δράσεις που σχετίζονται με την κατάρτιση συμπεριλαμβάνονται σε άλλα ΕΠ: για παράδειγμα, το ΕΠ για τη γεωργία περιλαμβάνει ένα μέτρο για χρηματοδότηση του Υπουργείου Γεωργίας για προγράμματα αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε συγκεκριμένα κέντρα γεωργικής επαγγελματικής κατάρτισης

Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της αναφερόμενης περιόδου, υπήρχε μία σειρά κοινοτικών πρωτοβουλιών, όπως οι Employment, Adapt, Retex, οι οποίες περιλάμβαναν για τη στήριξη της κατάρτισης στους προγραμματικούς τους στόχους μέτρα.

Πολλές από τις πολιτικές και τις εξελίξεις που περιγράφονται στην έκθεση αυτή πραγματοποιήθηκαν και χρηματοδοτήθηκαν από το 1^ο και 2^ο ΚΠΣ.

1.2.3. Το 3^ο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης (2000-2006)

Το Μάρτιο του 2001 συμφωνήθηκε το 3^ο ΚΠΣ, το οποίο διαμορφώθηκε με βάση επτά προτεραιότητες:

1. Ανθρώπινο δυναμικό
2. Μεταφορές
3. Ανταγωνιστικότητα
4. Αγροτική ανάπτυξη και αλιεία
5. Βελτίωση της ποιότητας ζωής
6. Κοινωνία της πληροφόρησης
7. Περιφερειακή ανάπτυξη

Η τελευταία προτεραιότητα διαιρείται σε 13 περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα (ένα για κάθε περιφέρεια της χώρας), ενώ οι περισσότερες από τις υπόλοιπες προτεραιότητες διαιρούνται σε δύο ή τρία ΕΠ. Η προτεραιότητα «Ανθρώπινο δυναμικό» περιλαμβάνει το ΕΠ για την εκπαίδευση και το ΕΠ για κατάρτιση και απασχόληση. Οι προτεραιότητες «ανταγωνιστικότητα» και «κοινωνία της πληροφόρησης» αποτελούνται (η καθεμία) από ένα μόνο ΕΠ. Το ΕΠ για την κοινωνία της πληροφόρησης είναι «οριζόντιο», δηλαδή πρόκειται να καλύψει δράσεις σε όλους τους τομείς και τις περιφέρειες, στηρίζοντας άλλα ΕΠ.

Πίνακας 7 Χρηματοδότηση 3^{ov} ΚΠΣ (σε ευρώ)

Προτεραιότητες	Συνολική χρηματοδότηση	Συνολική δημόσια χρηματοδότηση	Δημόσια χρηματοδότηση				Συνεισφορά ιδιωτικού τομέα	
			Συνεισφορά Ευρωπαϊκής Ένωσης		Εθνική Δημόσια Χρηματοδότηση			
			Σύνολο	%	Σύνολο	%		%
Ανθρώπινο δυναμικό	4 483 494 409	4 373 494 409	3 280 120 807	73	1 093 373 602	24	110 000 000	2
Μεταφορά	12 087 578 359	8 571 578 359	4 501 755 761	37	4 069 822 598	34	3 516 000 000	29
Ανταγωνιστικότητα	6 098 265 992	3 288 086 682	1 976 705 391	32	1 311 381 291	22	2 810 179 310	46
Αγροτική ανάπτυξη και αλιεία	3 773 504 306	2 096 283 334	1 470 014 251	39	626 269 083	17	1 677 220 972	44
Βελτίωση ποιότητας ζωής	1 811 255 538	1 796 755 538	1 284 353 655	71	512 401 883	28	14 500 000	1
Κοινωνία της πληροφορίας	2 839 078 394	2 269 578 394	1 702 183 796	60	567 394 598	20	569 500 000	20
Περιφερειακή ανάπτυξη	10 825 072 268	9 357 650 172	7 041 737 630	65	2 315 912 542	21	1 467 422 096	14
Τεχνική βοήθεια	84 971 612	84 971 612	63 728 709		21 242 903			
Συνολικό ΚΠΣ	42 003 220 878	31 838 398 500	21 320 600 000	51	10 517 798 500	25	10 164 822 378	24
Αποθεματικό απόδοσης	1 411 361 418	1 411 361 418	945 000 000		466 361 418			
Αποθεματικού προγραμματισμού	877 448 844	663 248 844	441 400 000		221 848 844		214 200 000	
Σύνολο	44 292 031 140	33 913 008 762	22 707 000 000	51	11 206 008 762	25	10 379 022 378	23

Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (url: www.mnec.gr/ministry/kps/3kps/3kps.htm).

Στον παραπάνω πίνακα, καταγράφεται το ποσοστό συνεισφοράς από τους τρεις συντελεστές χρηματοδότησης (ιδιωτικός τομέας, Δημόσιο και Ευρωπαϊκή Ένωση) για κάθε μία Προτεραιότητα ξεχωριστά. Οι δραστηριότητες ΕΕΚ, κυρίως στην πρώτη Προτεραιότητα (ανθρώπινοι πόροι), ακολουθούν τον κανόνα 75% χρηματοδότηση από την ΕΕ και 25% εθνική χρηματοδότηση, με χρηματοδότηση από τον ιδιωτικό τομέα μόνο στην περίπτωση του μέτρου για τα προγράμματα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης. Δραστηριότητες σχετικές με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση υπάρχουν και εντός μέτρων που εντάσσονται σε άλλα επιχειρησιακά προγράμματα.

1.2.4. Νομοθεσία για την αρχική επαγγελματική κατάρτιση

Η παροχή αρχικής κατάρτισης έχει υποστεί μεταρρυθμίσεις πολλές φορές από τα μέσα της δεκαετίας του '70. Αν και υπήρχαν πολλοί φορείς, τόσο από το δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα, που παρείχαν κατάρτιση στο πρώτο και δεύτερο επίπεδο καθώς και στη μαθητεία, οι μεταρρυθμίσεις εστίαζαν στη δημιουργία μιας πιο συνεκτικής δομής και στη διασφάλιση επαρκών εναλλακτικών λύσεων για όσους ολοκληρώνουν την υποχρεωτική σχολική εκπαίδευση. Με άλλα λόγια, αυτό σημαίνει ότι καθορίστηκαν σαφέστερα η αποστολή και οι στόχοι των διαφόρων παροχών κατάρτισης στο ανώτερο δευτεροβάθμιο

επίπεδο και ρυθμίστηκε η παροχή κατάρτισης με συγκεκριμένα προγράμματα σπουδών και προδιαγραφές προσόντων. Επίσης, σημαίνει ότι αυξήθηκαν οι ευκαιρίες για τους συμμετέχοντες στην ανώτερη δευτεροβάθμια κατάρτιση, ώστε να εξειδικευτούν περαιτέρω σε ινστιτούτα μεταδευτεροβάθμιας κατάρτισης και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Οι περισσότερες από αυτές τις μεταρρυθμίσεις πραγματοποιήθηκαν με την πιστοποίηση των ιδιωτικών ινστιτούτων εντός της αρχικής κατάρτισης. Παράλληλα διασφαλίστηκε ότι η παροχή κατάρτισης από δημόσιους φορείς ανταποκρίνεται, ως προς το επίπεδο και τη μορφή, στις απαιτήσεις των συμμετεχόντων. Στόχος ήταν επίσης να αναγνωριστεί η ισοτιμία των ιδιωτικών φορέων παροχής κατάρτισης με τους αντίστοιχους δημόσιους φορείς.

Ως αποτέλεσμα των μεταρρυθμίσεων που έγιναν μεταξύ 1970-90 (περιγράφονται λεπτομερέστερα παρακάτω), υπήρξε μία σχετική αύξηση δημοσίων επενδύσεων για επαγγελματική εκπαίδευση. Κατά την περίοδο αυτή, το ποσοστό των μαθητών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οι οποίοι εισάγονταν στην επαγγελματική εκπαίδευση ανήλθε από 18% σε 33% του συνόλου.

Συνέπεια των μεταρρυθμίσεων ήταν ότι στη δεκαετία του '80 οι ιδιωτικές επαγγελματικές σχολές άρχισαν σταδιακά να χάνουν την υπεροχή τους όσον αφορά την παροχή και ποιότητα της αρχικής κατάρτισης. Τα πιστοποιητικά από δημόσιες σχολές άρχισαν να αναγνωρίζονται ως ικανά να διασφαλίσουν την επαγγελματική υπόσταση των αποφοίτων τους, όπως ακριβώς είχε γίνει με τα ιδιωτικά πιστοποιητικά στο παρελθόν. Επιπλέον, η υποδομή και η δυναμικότητα των δημόσιων επαγγελματικών σχολών βελτιώθηκε.

Η νομοθεσία που διέπει αυτές τις μεταρρυθμίσεις και εξελίξεις περιλαμβάνει τους εξής νόμους:

(α) Νόμοι 309/76 και 576/77

Οι νόμοι 309/76 και 576/77 επέφεραν μεταβολές τόσο στην εκπαιδευτική δομή όσο και στη δομή της κατάρτισης. Ένας από τους κύριους στόχους ήταν να επεκταθεί η υποχρεωτική εκπαίδευση στα εννέα χρόνια. Όσον αφορά την ΕΕΚ, η νέα διάρθρωση είχε στόχο να ενσωματωθεί η κατώτερη δευτεροβάθμια τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση στη γενική εκπαίδευση, και να ενθαρρύνει τη ροή των σπουδαστών προς την ανώτερη δευτεροβάθμια αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Ο νόμος επίσης αναβάθμισε τα κέντρα τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης (τα τότε ΚΑΤΕΕ), που πλέον ονομάζονται τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα (ΤΕΙ).

(β) Νόμος 1566/85

Ο πρωταρχικός στόχος του νόμου 1566/85 ήταν να αναδιοργανώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και να δημιουργήσει ορισμένες νέες μορφές ινστιτούτων κατάρτισης. Ο νόμος επέτυχε τα εξής:

- Καθιέρωσε τα τεχνικά επαγγελματικά λύκεια (ΤΕΛ) και τα ενιαία πολυκλαδικά λύκεια (ΕΠΛ).

- Δέχθηκε τις σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ στο ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο και αναγνώρισε τα επαγγελματικά δικαιώματα όσων είχαν αποφοιτήσει από σχολές μαθητείας.
- Καθιέρωσε ένα ενιαίο πλαίσιο λειτουργίας για όλες τις επαγγελματικές σχολές που ήταν υπό την εποπτεία διαφόρων υπουργείων (π.χ. αγροτικές σχολές υπό την εποπτεία του Υπουργείου Γεωργίας, σχολές τουριστικών επαγγελμάτων υπό την εποπτεία του Υπουργείου Ανάπτυξης).
- Έθεσε τα γενικά λύκεια και τα τεχνικά επαγγελματικά λύκεια (ΓΕΛ και ΤΕΛ) υπό την ευθύνη των ενιαίων διευθύνσεων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε νομαρχιακό επίπεδο (δηλ. αποκέντρωσε την ευθύνη λειτουργίας) ⁽¹⁾.

(γ) Νόμος 2009/92

Με τον νόμο 2009/92 καθιερώνεται μία στρατηγική για την κατάρτιση με γενικό τίτλο «Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης» (ΕΣΕΕΚ). Αυτή περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την οργάνωση, ανάπτυξη και παροχή αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, καθώς και την επίσημη πιστοποίηση της και την εναρμόνισή της με το συνολικό εκπαιδευτικό σύστημα. Για την εφαρμογή αυτού του εθνικού σχεδίου κατάρτισης, ο νόμος καθιέρωσε τον Οργανισμό Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ).

Ο νόμος του 1992 καθιέρωσε επίσης ένα νέο τύπο εκπαιδευτικού ιδρύματος, το ινστιτούτο επαγγελματικής κατάρτισης (ΙΕΚ), σε μεταδευτεροβάθμιο επίπεδο. Τα ΙΕΚ απευθύνονται σε καταρτιζόμενους – κυρίως απόφοιτους των ανωτέρων δευτεροβάθμιων σχολών και λυκείων αρχικής κατάρτισης (ΤΕΣ, ΤΕΛ και ΕΠΛ) – που επιθυμούν να εξειδικευτούν περαιτέρω σε ορισμένα επαγγέλματα. Αυτά τα ινστιτούτα παρέχουν κατάρτιση εξειδίκευσης για την απόκτηση συγκεκριμένων προσόντων που αναγνωρίζονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ο ΟΕΕΚ είναι αρμόδιος για την οργάνωση και παρακολούθηση των ΙΕΚ. Οι οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων συμμετέχουν στο διοικητικό συμβούλιο του ΟΕΕΚ και παίζουν καθοριστικό ρόλο σε διάφορα ζητήματα (π.χ. στην επιλογή των επαγγελμάτων που ενδιαφέρουν ιδιαίτερα την αγορά εργασίας και που συνεπώς θα πρέπει να καλυφθούν από τα ΙΕΚ).

Η καθιέρωση των ΙΕΚ στο πλαίσιο του Εθνικού Συστήματος Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΣΕΕΚ) εξασφαλίζει την επαγγελματική κατάρτιση των αποφοίτων της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οι οποίοι δεν εισάγονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και στους ενήλικες οι οποίοι επιθυμούν να βελτιώσουν τις δεξιότητες και τα επαγγελματικά τους προσόντα.

Οι νόμοι του 1985 και 1992 καθιέρωσαν λοιπόν νέες δομές κι εποπτικά όργανα για την αρχική κατάρτιση. Ταυτόχρονα δημιούργησαν ένα κοινό πλαίσιο για τις προδιαγραφές

⁽¹⁾ Αν και τα ινστιτούτα αυτά παρέχουν επαγγελματική εκπαίδευση, δε θα συμπεριληφθούν και δε θα παρουσιασθούν στο κομμάτι της έκθεσης που αφορά την αρχική εκπαίδευση και κατάρτιση, επειδή ανήκουν στο τριτοβάθμιο επίπεδο του εκπαιδευτικού συστήματος.

λειτουργίας και τις εκπαιδευτικές μεθόδους, το οποίο αφορά πολλές επαγγελματικές σχολές υπό την επίβλεψη διάφορων φορέων. Η συμβολή των νόμων 1566/85 και 2009/92 στην εξέλιξη του ελληνικού συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης ήταν η δημιουργία ενός ενιαίου συστήματος αρχικής κατάρτισης, σε σχέση με το πλαίσιο λειτουργίας διάφορων προμηθευτών.

(δ) Νόμος 2525/97

Μία ακόμη μεταρρύθμιση θεσπίστηκε το Σεπτέμβριο του 1998. Αφορά κυρίως το σύστημα γενικής εκπαίδευσης (ειδικά όσον αφορά στη ροή των σπουδαστών προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση), αλλά και ορισμένες θεσμικές όψεις της αρχικής κατάρτισης. Πιο συγκεκριμένα, τα γενικά λύκεια (ΓΕΛ) και πολυκλαδικά λύκεια (ΕΠΛ) συγχωνεύτηκαν σε ενιαία λύκεια (ΕΛ). Τα τεχνικά λύκεια (ΤΕΛ), τμήματα των ενιαίων πολυκλαδικών λυκείων (ΕΠΛ) και οι τεχνικές επαγγελματικές σχολές (ΤΕΣ) συγχωνεύτηκαν σε τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ). Επιπλέον, οι σπουδές στα ΤΕΕ και στις σχολές μαθητείας διαχωρίστηκαν σε δύο επίπεδα (βλ. τμήμα περί αρχικής κατάρτισης για περισσότερες λεπτομέρειες).

1.2.5. Νομικό πλαίσιο για την συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και την κατάρτιση ανέργων

Η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και η επαγγελματική κατάρτιση ανέργων αναδείχτηκαν σε πολιτικές προτεραιότητες μόλις στα τέλη της δεκαετίας του '80. Καθώς γινόταν ολοένα πιο κατανοητή η ανάγκη για τη στήριξη της συνεχιζόμενης κατάρτισης των εργαζομένων (εξαιτίας των αλλαγών στα παραγωγικά συστήματα) και της πιο ενεργητικής στήριξης των ανέργων, με στόχο την επανένταξή τους στην αγορά εργασίας, αυξήθηκαν οι σχετικές πρωτοβουλίες όσον αφορά τη διαμόρφωση πολιτικής. Μέχρι τότε, οι εργαζόμενοι συμμετείχαν σε κατάρτιση που υποστηριζόταν από τις επιχειρήσεις ή, σπανιότερα, με δική τους πρωτοβουλία. Η κατάρτιση των ανέργων υπέστη πολλές αλλαγές κατά την τελευταία δεκαετία, λόγω της αύξησης της ανεργίας και της ανάγκης για μια πιο ολοκληρωμένη δομή παροχής.

Όσον αφορά τη συνεχιζόμενη κατάρτιση για εργαζόμενους, η νομοθεσία του 1986 αναγνώρισε την ανάγκη για υποστήριξη της ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης. Ένας άλλος νόμος το 1990 καθιέρωσε επιχορηγήσεις για κατάρτιση σε νεοϊδρυθείσες επιχειρήσεις, ή σε επιχειρήσεις που αλλάζουν τόπο εγκατάστασης στην Ελλάδα. Για την επαγγελματική κατάρτιση των ανέργων, το 1^ο ΚΠΣ (1989-94) ξεκίνησε ένα μεγάλο αριθμό προγραμμάτων κατάρτισης που υλοποιήθηκαν στις 13 περιφέρειες της χώρας και χρηματοδοτήθηκαν και αξιολογήθηκαν από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Υπήρξαν δύο μείζονες εξελίξεις στη νομοθεσία που διέπει τη χρηματοδότηση και παροχή της συνεχιζόμενης κατάρτισης και κατάρτισης των ανέργων, οι οποίες περιγράφονται παρακάτω.

(α) Νόμος 2224/94: η δημιουργία κέντρων επαγγελματικής κατάρτισης (ΚΕΚ)

Τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για τους άνεργους που πραγματοποιήθηκαν μέσω του 1^ο ΚΠΣ έθεσαν επί τάπητος το θέμα του κατά πόσο είναι αποτελεσματική η παρεχόμενη κατάρτιση, και κατά πόσο είναι ικανοποιητικός ο τρόπος διαχείρισης των κονδυλίων. Ως αποτέλεσμα, ένας νέος τύπος ιδρύματος (κέντρα επαγγελματικά κατάρτισης – ΚΕΚ) καθιερώθηκε αποκλειστικά για να παρέχει επαγγελματική κατάρτιση στους εργαζόμενους και στους άνεργους. Ταυτόχρονα, η νομοθεσία επέτρεψε τη δημιουργία κατάλληλων προγραμμάτων κατάρτισης, την πιστοποίηση οργάνων κατάρτισης ώστε να λειτουργήσουν ως ΚΕΚ και την καταγραφή των εκπαιδευτών. Το Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Δομών Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΚΕΠΙΣ) είναι το κύριο όργανο για την πιστοποίηση οργανισμών που θα λειτουργήσουν ως ΚΕΚ. Το νομοθετικό αυτό πλαίσιο έχει στόχο να διασφαλίσει τη βέλτιστη και κατά το δυνατόν αποδοτική διαχείριση των δημοσίων κονδυλίων.

Η διαδικασία ξεκίνησε το 1995. Πάνω από 700 ΚΕΚ δημιουργήθηκαν και λειτούργησαν για περίπου ένα χρόνο. Στη συνέχεια, στις αρχές του 1998 ξεκίνησε νέα διαδικασία πιστοποίησης των ΚΕΚ. Στα τέλη του 1999, υπήρχαν περίπου 400 πιστοποιημένα ΚΕΚ που λειτουργούσαν σε όλη την Ελλάδα ή κατά τόπους. Τέλος, μετά τον τρίτο γύρο (αρχές 2001), υπήρχαν 262 ΚΕΚ που λειτουργούσαν κατά το δεύτερο ήμισυ του 2002.

Με το νόμο 2224/94 ιδρύθηκαν και άλλοι δύο φορείς: το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας (ΕΙΕ) και το Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης (ΕΠΑ). Οι οργανισμοί αυτοί έχουν στόχο να διεξάγουν έρευνες και να παρέχουν πληροφόρηση και στατιστική τεκμηρίωση για προβλήματα απασχόλησης· να παρακολουθούν τις τάσεις της αγοράς εργασίας· να παρέχουν τεχνική υποστήριξη για προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης· και να υποστηρίζουν τα υπουργεία και τους άλλους οργανισμούς που διαχειρίζονται κι εφαρμόζουν προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης. Επιπλέον, ήταν οι αρμόδιοι εθνικοί φορείς για το πρόγραμμα Leonardo da Vinci (ΕΙΕ) και για την κοινοτική πρωτοβουλία Adapt (ΕΠΑ).

(β) Νόμος 2434/96: η καθιέρωση του ειδικού λογαριασμού εισφορών

Η προέλευση αυτής της νομοθεσίας μπορεί να αναζητηθεί στις εθνικές συλλογικές συμβάσεις της Ελλάδας. Για πρώτη φορά στις αρχές της δεκαετίας του '90, και συγκεκριμένα στην Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας (ΕΓΣΣΕ), υπήρχαν ειδικά άρθρα για την προώθηση και χρηματοδότηση της ΕΕΚ.

Κατά τα έτη 1993 και 1994, δημιουργήθηκαν δύο ειδικοί λογαριασμοί με βάση την ΕΓΣΣΕ. Ο πρώτος ήταν ο Ειδικός Λογαριασμός για τα Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης κι εκπαίδευσης (ΕΛΠΕΚΕ) που σχεδιάστηκε για να στηρίξει την κατάρτιση σε επιχειρήσεις. Ο δεύτερος ήταν ο Ειδικός Λογαριασμός για την Απασχόληση (ΕΚΛΑ) του οποίου σκοπός ήταν να στηρίξει και να χρηματοδοτήσει ενεργές πολιτικές συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης για τους άνεργους. Η ιδέα στην οποία βασιζόταν ο ΕΛΠΕΚΕ ήταν οι επιχειρήσεις, και οι εργαζόμενοι σε αυτές, να συνεισφέρουν σε έναν ειδικό λογαριασμό ο οποίος θα επέτρεπε στις επιχειρήσεις να διεξαγάγουν προγράμματα κατάρτισης που θα υποστηρίζονταν από τις δικές τους εισφορές. Για τον ΕΚΛΑ το σκεπτικό ήταν ότι η διαχωριστική γραμμή μεταξύ της

απασχόλησης, της μερικής απασχόλησης και της ανεργίας γίνεται όλο και πιο αόριστη. Για το λόγο αυτό, είναι σημαντικό για τους εργαζόμενους και τις επιχειρήσεις να στηρίζουν τους άνεργους, όχι μόνο για λόγους κοινωνικής αλληλεγγύης, αλλά και για την ανάπτυξη των απαραίτητων δεξιοτήτων στον ενεργό πληθυσμό.

Η εφαρμογή αυτών των συμφωνιών, ωστόσο, δεν ήταν ξεκάθαρη και καθυστέρησε. Θεωρήθηκε ότι εν μέρει αιτία της καθυστέρησης ήταν η έλλειψη καταστατικού πλαισίου. Μέσω του νόμου 2434/96, η συλλογική συμφωνία επικυρώθηκε επίσημα με την εθνική νομοθεσία. Οι δύο ειδικοί λογαριασμοί (ΕΛΠΕΚΕ και ΕΚΛΑ) συγχωνεύθηκαν το 1996 σε ένα Λογαριασμό για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση (ΛΑΕΚ). Ο ΛΑΕΚ υποστηρίζεται από μία από κοινού συνεισφορά εργοδότη/ εργαζομένου της τάξης του 0,81% (0,45% για επαγγελματική κατάρτιση και 0,36% για απασχόληση) από το συνολικό μισθό κάθε εργαζόμενου και συλλέγεται από το ίδρυμα κοινωνικών ασφαλίσεων (ΙΚΑ). Η διαχείριση του ΛΑΕΚ πραγματοποιείται από μία τριμερή επιτροπή, με τεχνική αρωγή του ΟΑΕΔ (Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού – βλέπε παρακάτω). Ο ΛΑΕΚ αποτελεί την πιο σημαντική πηγή ιδιωτικής χρηματοδότησης για κατάρτιση στην Ελλάδα. Υπάρχουν και άλλες συλλογικές συμφωνίες ανά τομείς, που περιέχουν άρθρα για την κατάρτιση. Ωστόσο αυτές έχουν την τάση να αναφέρονται κυρίως στα απαιτούμενα προσόντα για τα διάφορα επαγγέλματα παρά στη χρηματοδότηση της κατάρτισης.

1.3. Διοικητικό και χρηματοδοτικό πλαίσιο

Η διοικητική δομή της χρηματοδότησης της ΕΕΚ στην Ελλάδα είναι πολύπλοκη. Από κυβερνητικής πλευράς τέσσερα υπουργεία είναι υπεύθυνα για τη χρηματοδότηση και τη διαχείριση των προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης. Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων είναι υπεύθυνο για τα προγράμματα αρχικής κατάρτισης, ενώ το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων είναι υπεύθυνο για τα προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης και κατάρτισης ανέργων. Τα Υπουργεία Οικονομίας και Οικονομικών είναι υπεύθυνα για το συντονισμό των διαδικασιών που αφορούν την εθνική και κοινοτική χρηματοδότηση και τον οικονομικό έλεγχο, αντίστοιχα, για όλα τα σχετικά προγράμματα. Ένας μεγάλος αριθμός φορέων και οργανισμών εμπλέκεται στο σχεδιασμό, την εφαρμογή και τη χρηματοδότηση των προγραμμάτων της ΕΕΚ.

Οι πόροι προέρχονται κυρίως από τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία (μέσω των ΚΠΣ και των κοινοτικών πρωτοβουλιών), τον ελληνικό κρατικό προϋπολογισμό, τις εισφορές εργοδοτών κι εργαζομένων και τους οικογενειακούς προϋπολογισμούς. Κατά την τελευταία εικοσαετία, καθιερώθηκε μια σειρά μηχανισμών για τη χρηματοδότηση της επαγγελματικής κατάρτισης. Οι οργανισμοί που σχετίζονται με την κατάρτιση είναι δυνατό να ταξινομηθούν σύμφωνα με την ακόλουθη τυπολογία:

- (α) φορείς χρηματοδότησης
- (β) φορείς κατανομής κονδυλίων
- (γ) φορείς παροχής κατάρτισης και
- (δ) τελικοί καταναλωτές.

Διάγραμμα 2 Πόροι χρηματοδότησης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, κατανομή, εφαρμογή και καταναλωτές

	Φορείς χρηματοδότησης	Φορείς κατανομής	Φορείς υλοποίησης	Καταναλωτές
Αρχική εκπαίδευση και κατάρτιση (δημόσιος τομέας)	Ευρωπαϊκά ταμεία – κρατικός προϋπολογισμός (Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας)	<ul style="list-style-type: none"> • Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων • ΟΕΕΚ • Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΟΑΕΔ) • Άλλα Υπουργεία 	<ul style="list-style-type: none"> • ΤΕΣ, ΤΕΛ, ΕΠΑ (έως 1998) • Τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) (μετά 1998) Ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης (ΙΕΚ)	Άτομα που αναζητούν την απόκτηση επαγγελματικών προσόντων και δεξιοτήτων (κυρίως 16-22 ετών)
Αρχική εκπαίδευση και κατάρτιση (ιδιωτικός τομέας)	Νοικοκυριά		<ul style="list-style-type: none"> • σχολές μαθητείας ΟΑΕΔ • Επαγγελματικές σχολές άλλων Υπουργείων 	
Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση (δημόσιος τομέας)	Ευρωπαϊκά ταμεία – Κρατικός προϋπολογισμός (Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας)	<ul style="list-style-type: none"> • Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων • ΟΑΕΔ • Άλλα Υπουργεία 	<ul style="list-style-type: none"> • Κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης (ΚΕΚ) • Επιχειρήσεις • Ιδιωτικές σχολές κατάρτισης (ΚΕΣ) 	Εργαζόμενοι
Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση (ιδιωτικός τομέας)	Εργοδότες κι εργαζόμενοι (ΛΑΕΚ)	Επιτροπή ΛΑΕΚ (με την τεχνική στήριξη του ΟΑΕΔ)		
Εκπαίδευση και κατάρτιση ανέργων (δημόσιος τομέας)	Ευρωπαϊκά ταμεία – Κρατικός προϋπολογισμός (Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας)	<ul style="list-style-type: none"> • Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων • Περιφερειακές αρχές 	ΚΕΚ	Άνεργοι
Εκπαίδευση και κατάρτιση ανέργων (ιδιωτικός τομέας)	Εργοδότες κι εργαζόμενοι (ΛΑΕΚ)	Επιτροπή ΛΑΕΚ	ΚΕΚ	

Ο τρόπος με τον οποίο αλληλεπιδρούν αυτές οι τέσσερις κατηγορίες αποτελεί το χρηματοδοτικό σύστημα για την επαγγελματική κατάρτιση. Υπάρχουν πέντε κύριες πηγές κονδυλίων προς τους διάφορους φορείς κατάρτισης:

- (α) η ελληνική κυβέρνηση
- (β) τα ευρωπαϊκά ταμεία
- (γ) οι δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις
- (δ) οι εργαζόμενοι
- (ε) οι οικογενειακοί προϋπολογισμοί.

1.3.1. Κυβέρνηση

1.3.1.1. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας

Το Υπουργείο αυτό είναι υπεύθυνο για όλες τις χρηματοδοτήσεις που προέρχονται από την ΕΕ μέσω του ΚΠΣ και των σχετικών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Το ΚΠΣ περιλαμβάνει ένα λεπτομερές σχέδιο με τις κατανομές του προϋπολογισμού, του οποίου την εφαρμογή παρακολουθεί σε επιχειρησιακό επίπεδο η γενική διεύθυνση δημοσίων επενδύσεων και περιφερειακής πολιτικής. Υπάρχει, επίσης, μία μικτή επιτροπή που αποτελείται από στελέχη του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και άλλων υπουργείων, καθώς και από αντιπροσώπους της ΕΕ – η λεγόμενη Επιτροπή Παρακολούθησης του ΚΠΣ, που υποστηρίζεται από τη Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης (ΜΟΔ). Από τη στιγμή που οι ενοποιημένοι πόροι (Κράτους και ΕΕ) κατανεμηθούν στα διαφορετικά ΕΠ και στα μέτρα τους, η Επιτροπή Παρακολούθησης είναι υπεύθυνη για τον τακτικό έλεγχο (κάθε τρεις μήνες) της χρήσης των κονδυλίων. Σε περίπτωση που τα κονδύλια δε χρησιμοποιηθούν έγκαιρα, η Επιτροπή Παρακολούθησης μπορεί να τα εκταμιεύσει υπέρ ενός άλλου μέτρου που να υπάγεται στο ίδιο ΕΠ, ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις σε διαφορετικό ΕΠ. Η ΜΟΔ είναι υπεύθυνη για την παροχή στήριξης και συμβουλευτικών υπηρεσιών σε φορείς της διοίκησης στην υλοποίηση των προγραμμάτων του ΚΠΣ.

1.3.1.2. Υπουργείο Οικονομικών

Ενώ το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας είναι υπεύθυνο για την κατανομή και παρακολούθηση της χρηματοδότησης, το Υπουργείο Οικονομικών είναι αυτό που διανέμει τα κονδύλια στα υπουργεία και τους οργανισμούς. Είναι υπεύθυνο για τη διανομή των ενοποιημένων κονδυλίων (Κράτους και ΕΕ) μέσω του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, το οποίο ελέγχει τη ροή χρηματοδότησης για όλες τις δημόσιες δαπάνες (συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης για την εκπαίδευση και κατάρτιση) και παρέχει πόρους από τον τακτικό προϋπολογισμό και το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων.

1.3.1.3. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων είναι αρμόδιο για την κατανομή του προϋπολογισμού για τη γενική εκπαίδευση και την αρχική επαγγελματική κατάρτιση. Αυτός ο

προϋπολογισμός μοιραζόταν στα ΤΕΛ, ΤΕΣ και ΕΠΛ έως το 1998 και τώρα στα ενιαία λύκεια (ΕΛ) και τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) μέσω της τοπικής αυτοδιοίκησης (νομαρχίες και δήμους – βλέπε παρακάτω).

Επιπλέον, το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων χρηματοδοτήθηκε από το 2^ο ΚΠΣ για την εφαρμογή του επιχειρησιακού προγράμματος εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ), το οποίο αποτελούσαν τέσσερα υποπρογράμματα:

- Γενική κι επαγγελματική εκπαίδευση
- Επαγγελματική κατάρτιση
- Τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση
- Αναδιοργάνωση της διοικητικής δομής της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του προϋπολογισμού δόθηκε στον ΟΕΕΚ, τον αρμόδιο φορέα για τα μεταδευτεροβάθμια ΙΕΚ, καθώς και στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΑΕΙ και ΤΕΙ).

1.3.1.4. Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων είναι αρμόδιο για τις δαπάνες κατάρτισης που αφορούν την αγορά εργασίας και την πολιτική για την απασχόληση, άσχετα εάν πρόκειται για αρχική ή συνεχιζόμενη ή κατάρτιση ανέργων. Η Γενική Γραμματεία για τη διαχείριση των κοινοτικών προγραμμάτων ήταν υπεύθυνη για το συντονισμό και τη διαχείριση τριών υποπρογραμμάτων που συγκαταλέγονταν στην προτεραιότητα 4 (ανάπτυξη ανθρωπίνων πόρων και προώθηση απασχόλησης) του 2^{ου} ΚΠΣ. Υπάρχουν τρεις συγκεκριμένες διευθύνσεις υπό τη γενική γραμματεία:

- Διεύθυνση Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου
- Διεύθυνση Κοινοτικών Πρωτοβουλιών
- Διεύθυνση Παρακολούθησης και Αξιολόγησης.

Το Υπουργείο, επίσης, ελέγχει τις περιφερειακές αρχές, όσον αφορά στη χρήση των κονδυλίων για κατάρτιση των ανέργων μέσω των περιφερειακών ΕΠ.

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων έχει την τελική ευθύνη για τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), αν και αυτός διοικείται από ένα διοικητικό συμβούλιο τριμερούς εκπροσώπησης. Ο κύριος σκοπός του ΟΑΕΔ είναι να εξισορροπήσει την προσφορά και ζήτηση για εργασία σε συγκεκριμένες περιφέρειες. Έτσι, ο ΟΑΕΔ είναι οργανωμένος σε περιφερειακή και τοπική βάση. Οι περιφερειακές αρχές του ΟΑΕΔ είναι υπεύθυνες για τη διαχείριση των σχολών μαθητείας. Οι τοπικές αρχές ΟΑΕΔ παρέχουν ενημέρωση για θέματα απασχόλησης και άλλες υπηρεσίες για άνεργους. Ο ΟΑΕΔ είναι υπεύθυνος για τις πολιτικές που αφορούν τη διά βίου μάθηση και για τη στήριξη των ενδοεπιχειρησιακών προγραμμάτων κατάρτισης σε επιχειρήσεις. Επιπλέον, παρέχει τεχνική υποστήριξη στον ΛΑΕΚ.

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων χρηματοδοτεί τον ΟΑΕΔ για τις σχολές μαθητείας και δέχεται χρηματοδότηση από τον ΕΠΕΑΕΚ ειδικά για το σκοπό αυτό. Επίσης, χρηματοδοτεί τον ΟΑΕΔ για υπηρεσίες απασχόλησης για άνεργους και για τα προγράμματα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης που οργανώνονται από επιχειρήσεις.

1.3.1.5. Άλλα υπουργεία

Μία σειρά άλλων υπουργείων εμπλέκονται στην παροχή επαγγελματικής κατάρτισης. Τα πιο σημαντικά από αυτά είναι το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, το Υπουργείο Γεωργίας και το Υπουργείο Ανάπτυξης. Το κάθε ένα από αυτά τα υπουργεία χρηματοδοτεί ειδικούς οργανισμούς κατάρτισης. Για παράδειγμα, υπάρχουν ειδικοί οργανισμοί κατάρτισης για το προσωπικό των εμπορικών πλοίων, καθώς και για τουριστικά και αγροτικά επαγγέλματα. Το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης για αυτού του είδους την κατάρτιση προήλθε και αυτό από το επιχειρησιακό πρόγραμμα του ΕΠΕΑΕΚ. Τα σχετικά κονδύλια κατανεμήθηκαν στα διάφορα υπουργεία βάσει των προβλέψεων του ΚΠΣ.

1.3.2. Κοινωνικοί εταίροι

Οι κοινωνικοί εταίροι – τα κύρια όργανα των οποίων είναι ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών (ΣΕΒ) και η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ) – αντιπροσωπεύονται στη διοικούσα επιτροπή του ειδικού Λογαριασμού για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση (ΛΑΕΚ). Αν και η επιτροπή αυτή εξαρτάται και στηρίζεται από τον ΟΑΕΔ, ωστόσο έχει σε κάποιο βαθμό αρμοδιότητα για την κατανομή των κονδυλίων του ΛΑΕΚ, ειδικά όταν πρόκειται για πλεονάσματα και αποθεματικά.

Οι κοινωνικοί εταίροι έχουν, επίσης, αναλάβει και άλλες ευθύνες που αφορούν την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Κατέχουν την αντιπροεδρία του ΟΑΕΔ και συμμετέχουν σε συμβούλια οργανισμών όπως είναι το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας (ΕΙΕ), το Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης (ΕΠΑ) και ο Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ). Επιπλέον, οι δημόσιοι οργανισμοί είναι υποχρεωμένοι από το νόμο να συνεργάζονται με τα όργανα των κοινωνικών εταίρων και να στηρίζουν όσες δραστηριότητές τους σχετίζονται με τη δημιουργία θεσμών που προωθούν την απασχόληση και παρέχουν επαγγελματική κατάρτιση.

1.3.3. Τοπικές αρχές

Υπάρχουν τρεις διαφορετικοί τύποι τοπικών αρχών στην Ελλάδα, οι οποίοι έχουν διαφορετικές ευθύνες όσον αφορά την επαγγελματική κατάρτιση.

1.3.3.1. Περιφερειακές αρχές

Υπάρχουν 13 περιφέρειες στην Ελλάδα. Ο γραμματέας κάθε περιφέρειας διορίζεται από την κυβέρνηση. Άλλα μέλη προτείνονται και διορίζονται από άλλα κυβερνητικά κλιμάκια και από

εκπροσώπους σημαντικών οργανισμών της περιφέρειας, όπως τοπικά εργατικά συνδικάτα, εμπορικά επιμελητήρια κτλ.

Αναφορικά με την ευθύνη τους για την επαγγελματική κατάρτιση, η κάθε περιφέρεια διαθέτει μια γενική γραμματεία περιφέρειας και μια επιτροπή παρακολούθησης των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Αυτές είναι αρμόδιες για την εφαρμογή των περιφερειακών ΕΠ του ΚΠΣ, τα οποία περιλαμβάνουν ένα υποπρόγραμμα σχετικά με την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού. Τα υποπρογράμματα αυτά καλύπτουν την παροχή κατάρτισης σε προσωπικό επιχειρήσεων και σε άνεργους της περιφέρειας. Η κύρια ευθύνη των περιφερειακών αρχών είναι να κατανέμουν τον σχετικό προϋπολογισμό μέσω διαγωνισμών για υποβολή προσφορών, στους οποίους ανταποκρίνονται τα ΚΕΚ.

1.3.3.2. Νομαρχιακά συμβούλια

Η Ελλάδα διαιρείται σε 54⁽²⁾ Νομούς. Ο κάθε Νομός έχει μια εκλεγμένη αυτοδιοίκηση η οποία είναι αρμόδια, μεταξύ άλλων, για την κατανομή της χρηματοδότησης στις δημοτικές αυτοδιοικήσεις όσον αφορά την ανώτερη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση (ενιαία λύκεια) και τα δημόσια τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ). Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις χρηματοδοτούνται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων για τους οργανισμούς κατάρτισης που περιλαμβάνονται στους δήμους του νομού τους. Οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις δεν έχουν δυνατότητα εσόδων από επιβολή φόρων κι επομένως χρηματοδοτούνται ολοκληρωτικά από την κυβέρνηση.

1.3.3.3. Δημοτικές αρχές

Οι δημοτικές αρχές ανέλαβαν πρόσφατα την αρμοδιότητα για τη λειτουργία και συντήρηση της υποδομής των δημοσίων ανωτέρων δευτεροβάθμιων εκπαιδευτηρίων (ΕΛ και ΤΕΕ) της περιοχής τους. Τα σχετικά κονδύλια παρέχει το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μέσω των νομαρχιακών αρχών. Αν και η δημοτική αυτοδιοίκηση διαθέτει ίδιους πόρους από συλλογή φόρων (δημοτικά τέλη), ωστόσο χρηματοδοτούνται για τους οργανισμούς κατάρτισης που είναι υπό τη δικαιοδοσία τους από τον κρατικό προϋπολογισμό.

1.3.4. Φορείς κατάρτισης

1.3.4.1. Αρχική κατάρτιση: ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο

Το 1998, η πληθώρα φορέων παροχής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και κατάρτισης συγχωνεύθηκαν σε δύο μεγάλους οργανισμούς: τα ενιαία λύκεια (για γενική εκπαίδευση) και τα τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια (για αρχική επαγγελματική κατάρτιση). Τα τεχνικά

(²) Ο αριθμός αυτός περιλαμβάνει τις 47 νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και τις 3 διευρυμένες αυτοδιοικήσεις οι οποίες υποδιαιρούνται σε 7 νομαρχιακά διαμερίσματα.

επαγγελματικά εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) παρέχουν κατάρτιση για εξειδικευμένα χειρωνακτικά επαγγέλματα, καθώς και βασική τεχνική κατάρτιση.

Τα ΤΕΕ ανήκουν είτε στο δημόσιο είτε στον ιδιωτικό τομέα. Στην περίπτωση που ανήκουν στο δημόσιο τομέα, χρηματοδοτούνται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (μέσω των νομαρχιακών και δημοτικών αυτοδιοικήσεων). Οι ιδιωτικοί οργανισμοί στηρίζονται στα δίδακτρα των συμμετεχόντων. Περίπου το 75% του συνολικού αριθμού των ΤΕΕ ανήκουν στο δημόσιο τομέα, και συντηρούνται και χρηματοδοτούνται από αυτόν. Η ποσοστιαία αναλογία δημόσιων/ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων εξαρτάται από την περιοχή και τον επαγγελματικό τομέα. Το πλαίσιο λειτουργίας για τα ΤΕΕ, καθώς και το πρόγραμμα σπουδών και το εγχειρίδιο για κάθε ειδικότητα, καθορίζεται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Υπάρχουν, επίσης, εξειδικευμένα ΤΕΕ για συγκεκριμένη επαγγελματική κατάρτιση, π.χ. ναυτιλιακή, γεωργική και τουριστική κατάρτιση. Αυτά ανήκουν στην αρμοδιότητα των αντίστοιχων υπουργείων.

1.3.4.2. Αρχική κατάρτιση: μεταδευτεροβάθμιο επίπεδο

Ο Νόμος 2009/92 δημιούργησε το Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΣΕΕΚ) και το νέο φορέα των ΙΕΚ, των οποίων η λειτουργία συντονίζεται από τον Οργανισμό Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ). Σκοπός των ΙΕΚ είναι να παρέχουν προηγμένη κατάρτιση στους απόφοιτους της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που δε συνεχίζουν σε τριτοβάθμια εκπαίδευση ή κατάρτιση. Τα δημόσια ΙΕΚ καλύπτουν όλη τη χώρα. Οι προσφερόμενες ειδικότητες προσαρμόζονται στις ανάγκες της τοπικής αγοράς εργασίας. Τα ΙΕΚ παρέχουν απογευματινά και βραδινά προγράμματα κατάρτισης χρησιμοποιώντας τις υπάρχουσες εκπαιδευτικές υποδομές. Η χρηματοδότηση των δημοσίων ΙΕΚ προέρχεται κυρίως από την ΕΕ και το Κράτος μέσω του ΕΠΕΑΕΚ και κατανέμεται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στον ΟΕΕΚ. Υπάρχουν, επίσης, και ιδιωτικά ΙΕΚ, που βρίσκονται κυρίως στις μεγάλες πόλεις. Αυτά ακολουθούν το ίδιο πρόγραμμα σπουδών με τα δημόσια ΙΕΚ και η λειτουργία τους εποπτεύεται από τον ΟΕΕΚ, αλλά στηρίζονται οικονομικά στα δίδακτρα των συμμετεχόντων.

1.3.4.3. Αρχική κατάρτιση: μαθητείες

Το πρόγραμμα μαθητείας στην Ελλάδα είναι διαθέσιμο για όσους έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση κι επιθυμούν να καταρτισθούν για κάποια επαγγέλματα. Το μεγαλύτερο μέρος της κατάρτισης παρέχεται από τις σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ κι ένα μικρό μέρος αναλαμβάνεται από επιχειρήσεις. Οι σχολές μαθητείας παρέχουν κατάρτιση για επαγγέλματα που απαιτούνται στη βιομηχανία ή για επαγγέλματα που απαιτούν χειρωνακτικές και χαμηλού επιπέδου τεχνικές δεξιότητες.

1.3.4.4. Αρχική κατάρτιση: Άτυπη κατάρτιση

Υπάρχουν κάποιοι, κυρίως ιδιωτικοί, φορείς κατάρτισης οι οποίοι ονομάζονται ΚΕΣ (κέντρα ελευθέρων σπουδών) και παρέχουν άτυπη αρχική επαγγελματική κατάρτιση. Αυτού του

είδους η κατάρτιση καλύπτει τεχνικές δεξιότητες, χειρισμό υπολογιστή, καθώς και δεξιότητες του τομέα υπηρεσιών. Τα δίδακτρα των καταρτιζομένων καλύπτουν τις δαπάνες και τα κέρδη αυτών των επιχειρήσεων.

1.3.4.5. Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση

Η συνεχιζόμενη κατάρτιση για εργαζόμενους μπορεί να διεξαχθεί σε διάφορους τόπους ανάλογα με το ποιος τη στηρίζει και τη χρηματοδοτεί. Όταν πρόκειται για ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση που χρηματοδοτείται από το δημόσιο (δηλ. από το ΕΠ για τη συνεχιζόμενη κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης), οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να στέλνουν τους καταρτιζόμενους σε κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης (ΚΕΚ), αν και, όταν ο αριθμός των εργαζομένων μίας επιχείρησης υπερβαίνει τα 300 άτομα, τότε η ίδια η επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να παρέχει την κατάρτιση από μόνη της. Σύμφωνα με το ΕΚΕΠΙΣ, 228 επιχειρήσεις με συνολικά περισσότερους από 170.000 εργαζόμενους έχουν πιστοποιήσει τα δικά τους κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης. Οι δραστηριότητες κατάρτισης που αναλαμβάνονται από το ΛΑΕΚ είναι δυνατό να λάβουν χώρα είτε στην ίδια την επιχείρηση, είτε σε ΚΕΚ, είτε σε κέντρο ελευθέρων σπουδών (ΚΕΣ), ανάλογα με το αντικείμενο του προγράμματος κατάρτισης.

1.3.4.6. Επαγγελματική κατάρτιση ανέργων

Η επαγγελματική κατάρτιση ανέργων λαμβάνει χώρα μόνο στα ΚΕΚ τα οποία έχουν δημιουργηθεί για να παρέχουν δημόσια χρηματοδοτούμενη ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση και κατάρτιση για άνεργους.

2. Αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

Ως αρχική επαγγελματική κατάρτιση ορίζεται η παροχή βασικής γνώσης και η ανάπτυξη των δεξιοτήτων που απαιτούνται για ένα επάγγελμα. Το άτομο πρέπει να έχει ολοκληρώσει εννέα χρόνια υποχρεωτικής εκπαίδευσης πριν παρακολουθήσει έναν κύκλο μαθημάτων αρχικής κατάρτισης.

Οι σπουδαστές αρχικής κατάρτισης είναι συνήθως 16-19 ετών. Ωστόσο, αυτό το όριο ηλικίας δεν ισχύει σε όλες τις περιπτώσεις, καθώς αρκετοί σπουδαστές των οργανισμών αρχικής κατάρτισης είναι άνω των 20 ετών. Τα άτομα αυτά επανέρχονται στην κατάρτιση για να αποκτήσουν τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα και τις απαραίτητες δεξιότητες. Το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται ιδιαίτερα στα ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης (ΙΕΚ) που αναφέρονται παρακάτω.

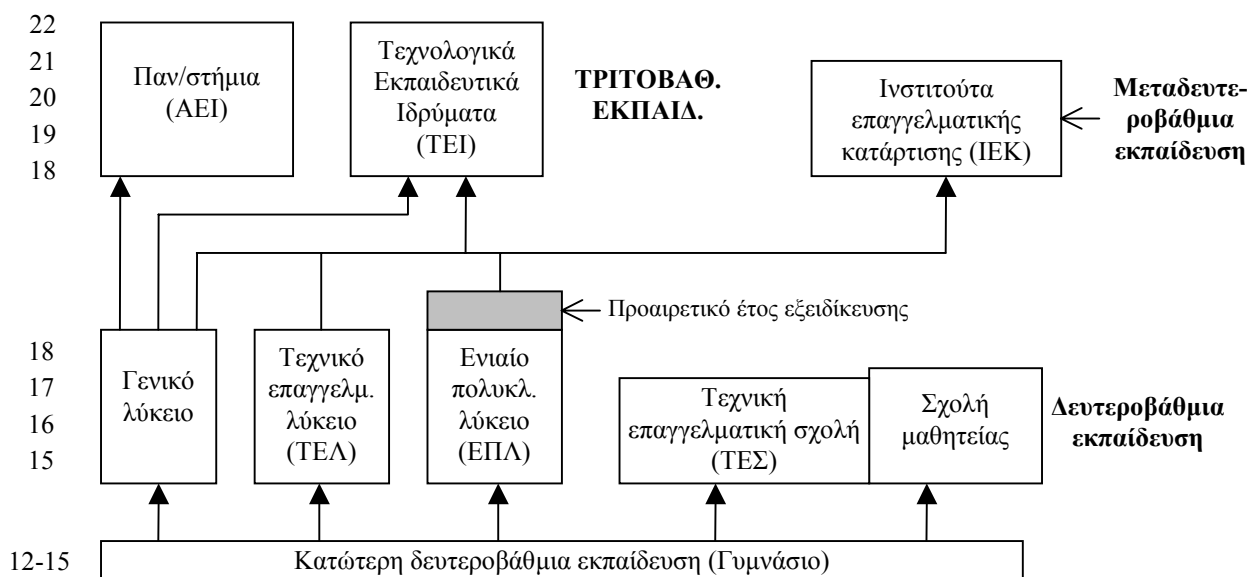
2.1. Ιστορική αναδρομή στην αρχική κατάρτιση

2.1.1. Η αρχική κατάρτιση στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και η μαθητεία έως το 1988

Η αρχική κατάρτιση στην Ελλάδα περιλαμβάνει δύο τύπους κατάρτισης: βασική κατάρτιση και κατάρτιση εξειδίκευσης, οι οποίες παρέχονται από διάφορες σχολές και οργανισμούς. Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση αποτελεί μέρος του ανώτερου δευτεροβάθμιου επιπέδου του γενικού εκπαιδευτικού συστήματος. Μέχρι την πιο πρόσφατη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση (1998) καθοριστικός ήταν ο νόμος 1566/85. Μετά την εννιάχρονη υποχρεωτική γενική εκπαίδευση, οι μαθητές που δεν επιθυμούσαν να συνεχίσουν τη φοίτησή τους στο γενικό λύκειο είχαν τη δυνατότητα να ακολουθήσουν μια επαγγελματική κατεύθυνση σε διάφορες σχολές, που οδηγούσαν σε επαγγελματική πιστοποίηση, όπως δείχνει το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 3 Δομή της αρχικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (έως το 1998)

Υπήρχαν δημόσια ΤΕΣ, ΤΕΛ και ΕΠΛ και ιδιωτικά ΤΕΣ και ΤΕΛ, κατανομημένα σε ολόκληρη τη χώρα σύμφωνα με τον πληθυσμό σχολικής ηλικίας. Οι κανονισμοί λειτουργίας αυτών των σχολείων (τόσο των δημοσίων όσο και των ιδιωτικών) καθορίζονταν από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ο παρακάτω πίνακας δείχνει τα ποσοστά συμμετοχής σε διαφορετικού τύπου επαγγελματικά εκπαιδευτήρια.

Πίνακας 8 Εγγραφές για δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση, 1992-97

Σχολική χρονιά	Τεχνικό επαγγελματικό λύκειο (ΤΕΛ)	Ενιαίο πολυκλαδικό λύκειο (ΕΠΛ)	Τεχνική επαγγελματική σχολή (ΤΕΣ)	Μαθητεία
1992-93	110 302 (48 199)	22 048 (11 768)	45 800 (9 062)	Δ.Δ
1993-94	114 667 (51 364)	22 084 (11 994)	40 603 (9 023)	11 995 ⁽¹⁾
1994-95	114 721 (51 568)	24 139 (12 993)	41 601 (10 223)	12 522 ⁽¹⁾
1995-96	109 672 (49 205)	26 258 (14 196)	27 677 (6 679)	14 483 (3 433)
1996-97	109 683 (49 083)	28 717 (15 774)	28 674 (6 531)	13 448 (3 677)

⁽¹⁾ Εγγραφές μόνο για τον ΟΑΕΔ. Η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος ξεκίνησε τη συλλογή στοιχείων για τη μαθητεία κατά το έτος 1995-96.

NB: Αριθμός σπουδαστριών στην παρένθεση.

Πηγή: Παλαιοκρασάς, Σ. *Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα*. Αδημοσίευτο.

Ο παρακάτω πίνακας δίνει τη σύγκριση μεταξύ του πληθυσμού που ακολουθεί το γενικό λύκειο και του πληθυσμού που φοιτά στα άλλου τύπου εκπαιδευτήρια κατά την περίοδο 1996-97.

Πίνακας 9 Εγγραφές στην ανώτερη δευτεροβάθμια γενική και επαγγελματική εκπαίδευση, 1996-97

Γενικό λύκειο	Τεχνικό επαγγελματικό λύκειο (ΤΕΛ)	Ενιαίο πολυκλαδικό λύκειο (ΕΠΛ)	Τεχνικές επαγγελματικές σχολές (ΤΕΣ)	Μαθητεία	ΣΥΝΟΛΟ
246 175	109 683	28 717	28 654	13 448	426 677
(134 711)	(49 083)	(15 774)	(6 531)	(3 677)	(206 098)
57,70%	25,71%	6,73%	6,72%	3,15%	100%

NB: Αριθμός σπουδαστριών σε παρένθεση.

Πηγή: Παλαιοκρασάς, Σ. *Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα*. Αδημοσίευτο.

Σύμφωνα με το νόμο 1566/85, την κατανομή των κονδυλίων για τα δημόσια σχολεία αναλάμβανε η τοπική αυτοδιοίκηση (νομαρχιακές και δημοτικές αρχές), οι οποίες αντλούσαν τα κονδύλια από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Οι δημοτικές αρχές ήταν ιδιοκτήτες όλων των εγκαταστάσεων και υπεύθυνες για την εφαρμογή του λειτουργικού προϋπολογισμού για τη γενική εκπαίδευση, καθώς και για τα επαγγελματικά εκπαιδευτήρια ανώτερου δευτεροβάθμιου επιπέδου που βρίσκονταν στη δικαιοδοσία τους. Αυτές οι ρυθμίσεις εξακολουθούν να ισχύουν και μετά την πρόσφατη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.

Ο νόμος 1566/85 όριζε ότι η επαγγελματική κατάρτιση σε δημόσια εκπαιδευτήρια παρέχεται από το Κράτος δωρεάν για τους σπουδαστές. Οι λειτουργικές δαπάνες καλύπτονταν από επιχορηγήσεις προς τους δήμους. Οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις ήταν υπεύθυνες για την κατανομή αυτού του τμήματος του προϋπολογισμού τους στις δημοτικές αρχές, οι οποίες με τη σειρά τους διένειμαν τα κονδύλια στα εκπαιδευτήρια.

Ενώ οι τεχνικές επαγγελματικές σχολές (ΤΕΣ) και τα τεχνικά εκπαιδευτικά λύκεια (ΤΕΛ) χρηματοδοτούνταν κυρίως μέσω κρατικών επιχορηγήσεων, η λειτουργία των ενιαίων πολυκλαδικών λυκείων (ΕΠΛ) στηριζόταν από το ΚΠΣ (ΕΠΕΑΕΚ). Ένα μεγάλο μέρος του προϋπολογισμού τους (περίπου 75%) προερχόταν από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Το υπόλοιπο του προϋπολογισμού προερχόταν από κρατική χρηματοδότηση. Τμήμα των εξόδων για την υποδομή και τον εξοπλισμό των ΤΕΣ και ΤΕΛ καλυπτόταν επίσης από το ΕΤΠΑ.

Μεταξύ άλλων φορέων που παρέχουν ανώτερη δευτεροβάθμια αρχική κατάρτιση περιλαμβάνονται δημόσιοι εκπαιδευτικοί οργανισμοί (επαγγελματικά σχολεία) υπό την εποπτεία συγκεκριμένων υπουργείων, όπως το Υπουργείο Ανάπτυξης, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας κτλ. Αυτά χρηματοδοτούνταν απευθείας από το αρμόδιο υπουργείο, σύμφωνα με τα ίδια κριτήρια που ισχύουν για τα ΤΕΣ και ΤΕΛ.

Ένας άλλος μεγάλος φορέας παροχής αρχικής κατάρτισης στο ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο είναι ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), μέσω των σχολών μαθητείας. Οι σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ ιδρύθηκαν με το νόμο 1346/83. Αποτελούν το τμήμα των σχολών αρχικής κατάρτισης με τους λιγότερους σπουδαστές (βλέπε Πίνακες 7

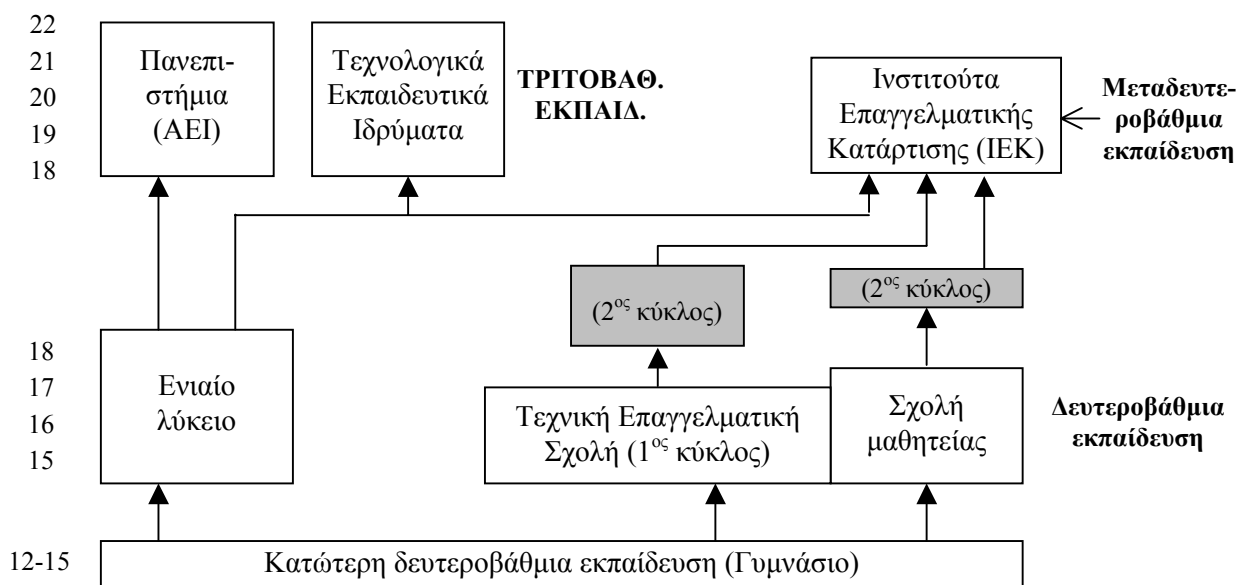
και 8 παραπάνω). Αποτελούσαν ένα ανεξάρτητο τμήμα της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τα διπλώματά τους ήταν ισότιμα με εκείνα από τα ΤΕΣ. Οι σπουδαστές των σχολών μαθητείας ΟΑΕΔ δικαιούνταν ένα επίδομα που καθοριζόταν από τα Υπουργεία Οικονομικών κι Εργασίας. Επιπλέον ο ΟΑΕΔ χρηματοδοτεί επιχειρήσεις ώστε να καλύπτονται τα έξοδα κοινωνικής ασφάλισης για μαθητείες, σε περίπτωση που οι ίδιες οι επιχειρήσεις αναλαμβάνουν τη μαθητεία που υλοποιείται σε αυτές.

Οι σπουδαστές των ΤΕΛ, ΤΕΣ και ΕΠΛ είχαν επίσης τη δυνατότητα να αποκτήσουν τα επαγγελματικά τους προσόντα μέσα σε μια επιχείρηση με μεσολάβηση του ΟΑΕΔ. Ωστόσο, αυτοί οι σπουδαστές δεν είχαν δικαίωμα σε εκπαιδευτικό επίδομα.

2.1.2. Η αρχική κατάρτιση στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και η μαθητεία μετά την μεταρρύθμιση του 1998

Μια περαιτέρω μεταρρύθμιση στο εκπαιδευτικό σύστημα πραγματοποιήθηκε με το νόμο 2525/97. Σύμφωνα με το νόμο αυτό, οι τύποι των σχολείων μειώθηκαν από τέσσερις (ΓΕΛ, ΤΕΛ, ΤΕΣ και ΕΠΛ) σε δύο: τα ενιαία λύκεια (ΕΛ) και τα τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια. (ΤΕΕ). Ο κύριος στόχος αυτού του νόμου ήταν να διαφοροποιήσει τη γενική εκπαίδευση από την επαγγελματική εκπαίδευση και να διευκολύνει την πρόσβαση από τα σχολεία γενικής εκπαίδευσης στα πανεπιστήμια.

Διάγραμμα 4 Δομή της αρχικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (μετά το 1998)

Από το Σεπτέμβριο του 1998, τα γενικά λύκεια (ΓΕΛ) και τμήματα των ενιαίων πολυκλαδικών λυκείων (ΕΠΛ) έχουν συγχωνευθεί για να σχηματίσουν τα ενιαία λύκεια (ΕΛ) με ένα πρόγραμμα σπουδών που δεν περιλαμβάνει επαγγελματική κατάρτιση. Μετά τον πρώτο χρόνο παρακολούθησης κοινών ακαδημαϊκών μαθημάτων, το πρόγραμμα σπουδών

των ενιαίων λυκείων χωρίζεται σε τρεις κατευθύνσεις: θεωρητική, θετική και τεχνολογική. Όλες απαιτούν δύο επιπρόσθετα έτη σπουδών και οδηγούν, μετά από εξετάσεις που γίνονται στο τέλος καθενός από τα δύο έτη, σε ένα τίτλο αποφοίτησης (απολυτήριο). Το απολυτήριο αυτό δίνει στον κάτοχό του το δικαίωμα να διεκδικήσει μια θέση στο πανεπιστήμιο (ΑΕΙ) ή σε τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα (ΤΕΙ).

Τα τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) αντικαθιστούν τα προηγούμενα ΤΕΣ (τεχνικές επαγγελματικές σχολές), ΤΕΛ (τεχνικά λύκεια) και τμήματα των ΕΠΑ (ενιαίων πολυκλαδικών λυκείων). Μαθητές των πρώην γενικών λυκείων γίνονται δεκτοί σε ΤΕΕ και μαθητές των ΤΕΛ και ΕΠΑ ενθαρρύνονται να συνεχίσουν στα ΤΕΕ, λαμβάνοντας υπόψιν τους τον αρχικό επαγγελματικό τους προσανατολισμό. Απόφοιτοι των ΤΕΕ μπορούν να διαγωνιστούν για μια θέση στα ΤΕΙ (σύμφωνα με μια ποσόστωση επί του συνολικού αριθμού διαθέσιμων θέσεων) ή σε ΙΕΚ σύμφωνα με ένα σχετικά πολύπλοκο σύστημα αξιολογήσεων, προαπαιτούμενων μαθημάτων και μη ακαδημαϊκών μορίων.

Τα ΤΕΕ ξεκίνησαν να λειτουργούν το σχολικό έτος 1998-99, με 17 επαγγελματικούς κλάδους και δύο κύκλους (άνωτερο δευτεροβάθμιο κι ενδιάμεσο επίπεδο). Στο τέλος του πρώτου κύκλου (δύο χρόνια για κατάρτιση βασισμένη στη σχολική εκπαίδευση και τρία χρόνια για κατάρτιση βασισμένη στην παραγωγή), οι σπουδαστές συμμετέχουν σε τελικές εξετάσεις για να αποκτήσουν το επαγγελματικό τους δίπλωμα. Όσοι συνεχίζουν στο δεύτερο κύκλο (ένας επιπλέον χρόνος εξειδίκευσης) μπορούν να λάβουν μέρος σε εξετάσεις εθνικού επιπέδου για την απόκτηση επαγγελματικού διπλώματος ανωτέρου επιπέδου. Με το δίπλωμα αυτό, είτε θα βρουν εργασία, είτε θα κάνουν αίτηση για μια θέση στα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα (ΤΕΙ) ή στα ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης (ΙΕΚ) για να συνεχίσουν την επαγγελματική τους κατάρτιση.

2.1.3. Η αρχική κατάρτιση μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

2.1.3.1. Ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης (ΙΕΚ)

Ο νόμος 2009/92 καθιέρωσε το Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΣΕΕΚ). Αυτή η μεταρρύθμιση δημιούργησε μια νέα ομάδα μεταδευτεροβάθμιων ινστιτούτων αρχικής κατάρτισης, γνωστών ως ινστιτούτων επαγγελματικής κατάρτισης (ΙΕΚ), με σκοπό να επιτρέψει στους σπουδαστές της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης να εξειδικευτούν περαιτέρω σε ορισμένα επαγγέλματα.

Οι μαθητές οι οποίοι έχουν συμπληρώσει το ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο των γενικών λυκείων κι επιθυμούν να ακολουθήσουν κατάρτιση για ορισμένα επαγγέλματα έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν διετείς σπουδές μερικής απασχόλησης σε ΙΕΚ. Παρόμοια προγράμματα σπουδών είναι διαθέσιμα για απόφοιτους των ΤΕΛ και ΕΠΑ, αλλά οι σπουδές τους διαρκούν ένα έτος αντί για δύο σε περίπτωση που ακολουθήσουν κατάρτιση στο ίδιο πεδίο εξειδίκευσης.

Τα ΙΕΚ είναι δημόσια ή ιδιωτικά. Όλα είναι πιστοποιημένα για συγκεκριμένα προγράμματα εξειδίκευσης. Οι σπουδαστές τους αποκτούν επαγγελματική πιστοποίηση η οποία αναγνωρίζεται σε εθνικό κι ευρωπαϊκό επίπεδο κατόπιν επιτυχούς παρακολούθησης και εξετάσεων. Οι σπουδαστές των ιδιωτικών ΙΕΚ πληρώνουν όλα τα δίδακτρα τους, ενώ οι σπουδαστές των δημοσίων ΙΕΚ καταβάλλουν ένα μέρος των διδάκτρων και τα υπόλοιπα καλύπτονται από κονδύλια της ΕΕ και από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Όταν ξεκίνησε το ΕΣΕΕΚ, καθιερώθηκε ένας νέος φορέας εποπτείας των ΙΕΚ που ονομάζεται Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ). Ο ΟΕΕΚ είναι αρμόδιος για τα παρακάτω:

- Οργάνωση και εποπτεία των δημοσίων ΙΕΚ
- Καθορισμός προγράμματος σπουδών για δημόσια και ιδιωτικά ΙΕΚ
- Εποπτεία ιδιωτικών ΙΕΚ
- Αναγνώριση της υπόστασης των επαγγελματικών δεξιοτήτων και προσόντων που παρέχονται από τα ΙΕΚ
- Αναγνώριση ισοτιμίας με αντίστοιχα προσόντα που παρέχονται σε άλλες χώρες
- Καθορισμός επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων.

Αν και το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων εποπτεύει τον ΟΕΕΚ, αυτός έχει διοικητική και οικονομική αυτονομία. Οι πόροι του ΟΕΕΚ απορρέουν κυρίως από τον δημόσιο τακτικό προϋπολογισμό, τα κονδύλια από την ΕΕ, καθώς και από έσοδά του από άλλες δραστηριότητες (π.χ. δίδακτρα από ιδιωτικά ΙΕΚ, εξέταστρα κτλ). Τα ΙΕΚ ξεκίνησαν τη λειτουργία τους το Σεπτέμβριο του 1992 και η ανάπτυξή τους σε αριθμούς και σπουδαστές παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 10 Εξέλιξη των εγγραφών στη μεταδευτεροβάθμια αρχική κατάρτιση (1992-2000)

	Εξάμηνο	Ινστιτούτα επαγγελ. κατάρτισης (ΙΕΚ)		Εγγραφές	
		Δημόσια	Ιδιωτικά	Δημόσια	Ιδιωτικά
1992	2 ^ο	14	0	3 366	0
1993	1 ^ο	15	0	4 071	0
	2 ^ο	38	41	8 891	4 136
1994	1 ^ο	38	50	9 045	4 434
	2 ^ο	57	67	12 315	12 545
1995	1 ^ο	59	68	11 908	12 879
	2 ^ο	64	78	15 543	18 042
1996	1 ^ο	64	78	14 208	17 475
	2 ^ο	75	81	18 157	18 603
1997	1 ^ο	78	82	16 919	17 934
	2 ^ο	92	88	21 356	19 534
1998	1 ^ο	103	87	22 461	18 872
	2 ^ο	120	87	31 151	19 388
1999	1 ^ο	126	86	30 577	18 587
	2 ^ο	135	89	38 863	17 463
2000	1 ^ο	139	88	36 718	13 232
	2 ^ο	138	88	35 074	11 083

NB: Ο αριθμός των εγγραφών στα ιδιωτικά ΙΕΚ είναι ο συνολικός και για τα δύο εξάμηνα κάθε έτους.

Πηγή: ΟΕΕΚ – Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης. Μη δημοσιευμένα στοιχεία για το έτος 2002.

2.1.3.2. Κέντρα ελευθέρων σπουδών (ΚΕΣ)

Ένας ακόμα φορέας προγραμμάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης είναι οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί οργανισμοί, οι οποίοι λειτουργούν μέσα στο νομοθετικό πλαίσιο των κέντρων ελευθέρων σπουδών (ΚΕΣ). Αυτοί παρέχουν άτυπη επαγγελματική κατάρτιση κι εποπτεύονται από το Υπουργείο Ανάπτυξης. Οι συμμετέχοντες ανήκουν σε διάφορες ηλικιακές ομάδες και έχουν διαφορετική επαγγελματική κατάσταση. Επομένως η δραστηριότητά των ΚΕΣ καλύπτει το φάσμα και των τριών τύπων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (αρχική, συνεχιζόμενη και κατάρτιση ανέργων). Τα ΚΕΣ προσφέρουν προγράμματα τα οποία διαρκούν από δύο έως οκτώ μήνες και αφορούν ποικίλα θέματα, ανάλογα με τις απαιτήσεις.

Ο ρόλος αυτών των οργανισμών στην Ελλάδα μειώθηκε αισθητά μετά την καθιέρωση των ΙΕΚ. Εκτιμάται ότι μόνο μικροί οργανισμοί εξακολουθούν να λειτουργούν σε αυτό το τμήμα της αγοράς (κυρίως σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη), καθώς οι μεγαλύτεροι έλαβαν πιστοποίηση λειτουργίας ως ιδιωτικά ΙΕΚ.

2.2. Πηγές χρηματοδότησης

Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα χρηματοδοτείται από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές. Δημόσιες πηγές είναι κυρίως ο κρατικός προϋπολογισμός, ή συνδυασμός κρατικών και κοινοτικών κονδυλίων, μέσω παρεμβάσεων των ΚΠΣ. Το ΕΠΕΑΕΚ είναι το επιχειρησιακό πρόγραμμα του 2^{ου} ΚΠΣ που αφορά την εκπαίδευση και την αρχική επαγγελματική κατάρτιση. Ιδιωτικές πηγές είναι οι οικογενειακοί προϋπολογισμοί που στηρίζουν τις ατομικές δραστηριότητες κατάρτισης, κυρίως σε ιδιωτικές σχολές των δύο επιπέδων (ανώτερο δευτεροβάθμιο και μεταδευτεροβάθμιο) ή σε δημόσια ΙΕΚ ή σε κέντρα ελευθέρων σπουδών.

2.2.1. Δημόσια χρηματοδότηση

2.2.1.1. Χρηματοδότηση από την Κυβέρνηση

Τα υπουργεία τα οποία εποπτεύουν τους οργανισμούς αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης είναι τα Υπουργεία Παιδείας, Γεωργίας, Εργασίας, Εμπορικής Ναυτιλίας, Υγείας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Ανάπτυξης (τουριστικός τομέας). Τα περισσότερα από τα υπόλοιπα υπουργεία χρηματοδοτούν μόνο μικρά ενδοεπιχειρησιακά προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης για δημόσιους υπαλλήλους.

Το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών. Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων καλύπτει το δεύτερο μεγάλο μέρος των δαπανών για τη χρηματοδότηση των σχολών μαθητείας του ΟΑΕΔ. Άλλα υπουργεία εποπτεύουν επαγγελματικές σχολές κατάρτισης ανώτερου δευτεροβάθμιου επιπέδου για επαγγέλματα της αρμοδιότητάς τους. Κατά κανόνα, τα υπουργεία καλύπτουν, μέσω του τακτικού προϋπολογισμού και του προϋπολογισμού δημόσιων επενδύσεων, λειτουργικές και πάγιες δαπάνες (αντίστοιχα) των ινστιτούτων επαγγελματικής κατάρτισης για τις οποίες είναι αρμόδια. Ορισμένες δραστηριότητες ή δαπάνες συγχρηματοδοτούνται (όπως περιγράφεται παρακάτω) από εθνικά κονδύλια και κονδύλια της ΕΕ, ενώ άλλες καλύπτονται μόνο από εθνικά κονδύλια.

Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας είναι αρμόδιο για την κατανομή πόρων στα υπουργεία με αρμοδιότητες για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Τα κονδύλια περιλαμβάνονται στο δημόσιο προϋπολογισμό (που αποτελείται από τον τακτικό προϋπολογισμό και τον προϋπολογισμό δημόσιων επενδύσεων) τον οποίο εγκρίνει κάθε χρόνο το Κοινοβούλιο. Όσον αφορά την αρχική κατάρτιση, ο τακτικός προϋπολογισμός καλύπτει τη χρηματοδότηση για μισθούς διδακτικού προσωπικού, ενοίκια κτιρίων, έντυπο υλικό, υπηρεσίες, δωρεάν διανομή βιβλίων στους σπουδαστές και άλλα γενικά λειτουργικά έξοδα. Ο προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων καλύπτει πάγιες δαπάνες, όπως αγορά γης, κατασκευή κτιρίων και αγορά βασικού εξοπλισμού.

2.2.1.2. Χρηματοδότηση από την περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση

Οι νομαρχιακές και δημοτικές αρχές εμπλέκονται απλώς στην διανομή των κονδυλίων που προορίζονται για την αρχική κατάρτιση στα δημόσια εκπαιδευτήρια της ανώτερης δευτεροβάθμιας παιδείας στην περιοχή τους (δηλαδή τα ΤΕΣ, ΤΕΛ και ΕΠΛ έως το 1998, ΕΛ και ΤΕΕ έκτοτε). Αν και είναι αρμόδιες για τη λειτουργία αυτών των οργανισμών, δεν αποτελούν πηγή χρηματοδότησης. Οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις δεν επιβάλλουν τοπικούς φόρους. Οι δήμοι αντίθετα έχουν ορισμένα έσοδα από φόρους, αλλά αυτά δεν προορίζονται για τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης και κατάρτισης.

2.2.2. Συγχρηματοδότηση κράτους και ΕΕ

Ο γενικός κανόνας για την αναλογία συγχρηματοδότησης κράτους και ΕΕ είναι 25:75 (βλέπε Μέρος Ι). Επίσημως τα κονδύλια της ΕΕ συγχωνεύονται με τα εθνικά κονδύλια στο γενικό κρατικό προϋπολογισμό. Συνεπώς τουλάχιστον στην περίπτωση της αρχικής κατάρτισης δεν είναι εφικτός ο διαχωρισμός τους. Τα κύρια ταμεία της ΕΕ που χρηματοδοτούν την αρχική κατάρτιση είναι το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ).

Η χρηματοδότηση από την ΕΕ οργανώνεται μέσα από μια σειρά μέτρων πολιτικής και δράσεων που είναι γνωστά ως κοινοτικό πλαίσιο στήριξης, και τα οποία διαρκούν έξι χρόνια (βλέπε Μέρος Ι). Κάθε ΚΠΣ διαιρείται σε επιχειρησιακά προγράμματα (δηλαδή ομάδες μέτρων με αντίστοιχα κονδύλια για κάθε τομέα της ελληνικής οικονομίας και δημόσιας διοίκησης). Σε κάθε περίπτωση, τα κονδύλια της ΕΕ συμπληρώνονται από κονδύλια που προέρχονται από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Όλα τα υπουργεία που εμπλέκονται στην παροχή αρχικής κατάρτισης λαμβάνουν ένα σημαντικό ποσό χρηματοδότησης από την ΕΕ μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ) του 2^{ου} ΚΠΣ. Το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων δέχεται μέσω του ΕΠΕΑΕΚ κονδύλια για τον ΟΕΕΚ (Οργανισμό Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης) για να διανεμηθούν σε μεμονωμένα ΙΕΚ. Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων δέχεται επίσης κονδύλια μέσω του ΕΠΕΑΕΚ για τις σχολές μαθητείας, τα οποία διανέμονται μέσω του πλαισίου του ΟΑΕΔ. Και τα άλλα σχετικά υπουργεία (Γεωργίας, Εμπορικής Ναυτιλίας, Υγείας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων) ενισχύουν τους προϋπολογισμούς τους μέσω του ΕΠΕΑΕΚ.

2.2.2.1. ΕΠΕΑΕΚ

Από το 2^ο ΚΠΣ το ΕΠΕΑΕΚ έλαβε συνολικό προϋπολογισμό ύψους 1.847,6 εκατομμυρίων ευρώ το 1994. Από αυτά, 1.552,9 εκατομμύρια ευρώ προήλθαν από το ΕΚΤ και 294,7 εκατομμύρια από το ΕΤΠΑ. Η χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ αφορούσε την υποδομή και την κεφαλαιουχική επένδυση.

Οι κύριοι στόχοι του ΕΠΕΑΕΚ (σύμφωνα με τον ισχύοντα κανονισμό) είναι οι παρακάτω:

- Να βοηθήσει όλους τους νέους κάτω των 20 ετών να έχουν πρόσβαση σε μια αναγνωρισμένη μορφή επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και να παρακολουθούν προγράμματα που συνδυάζουν κατάρτιση με εργασία.
- Να ενισχύσει και να αναβαθμίσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση, καθιστώντας την πιο σύγχρονη, πιο ενημερωμένη, πιο ευέλικτη και πιο σχετική με την αγορά εργασίας.
- Να καταρτίσει καθηγητές, εκπαιδευτές, διευθυντές σχολείων, εκπαιδευτικούς συμβούλους και άλλο προσωπικό που σχετίζεται με την εκπαίδευση και κατάρτιση.
- Να αναπτύξει και να αναβαθμίσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσα από μεταρρυθμίσεις στα προγράμματα σπουδών, να προαγάγει τα βραχυπρόθεσμα μεταπτυχιακά προγράμματα που συνδέουν την επαγγελματική κατάρτιση με την απασχόληση, να αναπτύξει μεταπτυχιακές σπουδές και να προσφέρει κίνητρα για περαιτέρω πανεπιστημιακή έρευνα.
- Να συνδέσει όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος με τις οικονομικές δραστηριότητες.
- Να εκσυγχρονίσει τις κεντρικές και περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων και τη διοίκησή τους.

Το ΕΠΕΑΕΚ αποτελείται από τέσσερα υποπρογράμματα, τα οποία περιγράφονται παρακάτω. Καταγράφονται μέτρα μέσα σε αυτά τα υποπρογράμματα που σχετίζονται με την αρχική εκπαίδευση και κατάρτιση. Το σχετικό ταμείο της ΕΕ που εμπλέκεται στα διαφορετικά υποπρογράμματα παρουσιάζεται εντός παρενθέσεως.

Υποπρόγραμμα 1: Γενική και τεχνική εκπαίδευση

Μέτρο 1.1. – Μεταρρύθμιση του προγράμματος σπουδών γενικής εκπαίδευσης (ΕΚΤ)

Μέτρο 1.2. – Ενιαία πολυκλαδικά Λύκεια, ΕΠΑ (ΕΚΤ)

Μέτρο 1.3. – Κατάρτιση δασκάλων και άλλες υποστηρικτικές δράσεις (ΕΚΤ)

Μέτρο 1.4. – Υποδομή – εξοπλισμός (ΕΤΠΑ)

Υποπρόγραμμα 2: Αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

Μέτρο 2.1. – Ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης, ΙΕΚ (ΕΚΤ)

Μέτρο 2.2. – Άλλοι φορείς (π.χ. Υπουργείο Γεωργίας, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας – Γ.Γ. Τουρισμού) (ΕΚΤ)

Μέτρο 2.3. – Υποδομή κι εκπαιδευτικός εξοπλισμός (ΕΤΠΑ)

Υποπρόγραμμα 3: Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Υποπρόγραμμα 4: Οργανωτικός και διοικητικός εκσυγχρονισμός – τεχνική στήριξη

Πίνακας 11 Εγκεκριμένος προϋπολογισμός ανά μέτρο και δαπάνες του ΕΠΕΑΕΚ στο 2^ο ΚΠΣ (1994-99)

(χιλιάδες ευρώ)

Μέτρο	Συνολικός εγκεκριμένος προϋπολογισμός (1994-99)	Έξοδα 1994 – 99	
		Ποσό	% επί του προϋπολογ.
Υποπρόγραμμα 1: Γενική και τεχνική εκπαίδευση	598 462	603 149	1,008
1.1: Μεταρρύθμιση του προγράμματος σπουδών της γενικής εκπαίδευσης (ΕΚΤ)	229 593	232 993	1,014
1.2: Ενιαίο πολυκλαδικό λύκειο (ΕΚΤ)	51 622	51 010	0,988
1.3: Κατάρτιση εκπαιδευτικών και άλλες δράσεις (ΕΚΤ)	129 445	129 905	1,004
1.4: Υποδομή – εξοπλισμός	187 801	189 242	1,008
Υποπρόγραμμα 2: Αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση	550 086	553 373	1,006
2.1: ΙΕΚ (ΕΚΤ)	173 400	181 357	1,046
2.2: Άλλοι φορείς (ΕΚΤ)	309 192	304 051	0,983
2.3: Υποδομή – Εκπαιδευτικός εξοπλισμός (ΕΤΠΑ)	67 494	67 965	1,007
Υποπρόγραμμα 3: Τριτοβάθμια εκπαίδευση	574 338	575 941	1,003
Υποπρόγραμμα 4: Οργανωτικός και διοικητικός εκσυγχρονισμός	22 201	22 119	0,996
Συνολική χρηματοδότηση	1 745 087	1 754 583	1,005

NB: Σύμφωνα με την τελική έκθεση του επιχειρησιακού προγράμματος, έχει απορροφηθεί ο συνολικός προϋπολογισμός, ο οποίος κατανεμήθηκε σε όλα τα υποπρογράμματα και μέτρα. Τα έξοδα που δηλώθηκαν ελαφρώς υπερβαίνουν τον εγκεκριμένο προϋπολογισμό σχεδόν σε κάθε μέτρο, αλλά θα συμμορφωθούν με τον προϋπολογισμό μετά τον τελικό λογιστικό έλεγχο του ΕΠ.

Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Μη δημοσιευμένα στοιχεία από το έτος 2002.

Το υποπρόγραμμα 2 του ΕΠΕΑΕΚ είναι εκείνο που αφορά κυρίως τις δραστηριότητες αρχικής κατάρτισης. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει ποια υπουργεία και ποιοι οργανισμοί εμπλέκονται στην επαγγελματική κατάρτιση και υποστηρίζονται από το ΕΠΕΑΕΚ, καθώς και το συνολικό αριθμό των καταρτιζομένων για τη χρονική περίοδο 1994-97.

Πίνακας 12 Αριθμός καταρτιζομένων σε προγράμματα αρχικής κατάρτισης με τη στήριξη του ΕΠΕΑΕΚ

Μέτρο 2.1: ΟΕΕΚ / ΙΕΚ	31 255
Μέτρο 2.2: Άλλοι φορείς	
Δράση 2.2α. ΟΑΕΔ (σχολές μαθητείας)	29 970
Δράση 2.2α. ΟΑΕΔ (ΙΕΚ)	7 757
Δράση 2.2β: Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας	4 238
Δράση 2.2γ: Υπουργείο Γεωργίας	ΔΔ
Δράση 2.2δ1: ΕΟΤ-Σχολές τουριστικών επαγγελματιών	4 295
Δράση 2.2δ2: ΕΟΤ-Σχολές ξεναγών	763
Δράση 2.2ε: Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	827
Σύνολο	79 105

Πηγή: Δεδομένα στοιχεία από Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, ΕΠΕΑΕΚ (2^ο ΚΠΣ) Έκθεση Αξιολόγησης, μη δημοσιευμένα στοιχεία από το έτος 2002.

2.2.3. Οικογενειακοί προϋπολογισμοί

Οι οικογενειακοί προϋπολογισμοί συμβάλλουν σημαντικά στη χρηματοδότηση της αρχικής κατάρτισης, λόγω του μεγάλου αριθμού των ιδιωτικών φορέων κατάρτισης που είναι πιστοποιημένοι να λειτουργούν στο ίδιο πλαίσιο με τους αντίστοιχους δημόσιους. Οι φορείς αυτοί λειτουργούν τόσο σε ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο (τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια, ΤΕΕ - πρώην ΤΕΛ και ΤΕΣ) όσο και σε μεταδευτεροβάθμιο επίπεδο (ιδιωτικά ΙΕΚ). Ο αριθμός των ιδιωτικών φορέων κατάρτισης ποικίλλει σημαντικά ανάλογα με τις περιφέρειες και τα επαγγέλματα. Γενικά, οι ιδιωτικοί φορείς συγκεντρώνονται στις μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας, ενώ οι δημόσιοι είναι πιο ισομερώς κατανομημένοι σε ολόκληρη τη χώρα.

Οι κύριοι λόγοι για τους οποίους οι σπουδαστές φοιτούν σε ιδιωτικές σχολές αρχικής κατάρτισης είναι είτε ότι κάποια ειδικότητα δεν προσφέρεται σε δημόσια σχολή της περιοχής τους, είτε ότι το επίπεδο της τεχνικής και εκπαιδευτικής υποδομής της συγκεκριμένης σχολής είναι ανώτερο σε σύγκριση με τις αντίστοιχες δημόσιες.

Αν και γνωρίζουμε ότι οι οικογενειακοί προϋπολογισμοί συμβάλλουν σημαντικά στο συνολικό επίπεδο χρηματοδότησης για αρχική κατάρτιση, δεν είναι δυνατό να υπολογιστεί τι ποσά δαπανώνται. Τα επίσημα στατιστικά στοιχεία για τις οικογενειακές δαπάνες είναι πολύ γενικές και δεν κάνουν διάκριση μεταξύ ποσών που διατίθενται στη γενική εκπαίδευση και στην αρχική κατάρτιση. Μόνο το επίπεδο χρηματοδότησης για τη μεταδευτεροβάθμια κατάρτιση (δημόσια και ιδιωτικά ΙΕΚ) από οικογενειακούς προϋπολογισμούς μπορεί να υπολογιστεί, βάσει κάποιων υποθέσεων.

Μία άλλη μορφή επαγγελματικής κατάρτισης, η οποία χρηματοδοτείται εξ ολοκλήρου από οικογενειακούς προϋπολογισμούς αλλά είναι δύσκολο να υπολογιστεί, είναι η άτυπη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση που προσφέρεται από τα ΚΕΣ.

2.2.4. Συνολική χρηματοδότηση

Οι πολυάριθμοι φορείς που εμπλέκονται στις δραστηριότητες αρχικής κατάρτισης, το πολύπλοκο σύστημα χρηματοδότησης και η ανομοιογένεια των διαθέσιμων στοιχείων καθιστούν δύσκολο τον υπολογισμό των επιπέδων χρηματοδότησης. Ήδη παρουσιάσαμε τους προϋπολογισμούς και τις δαπάνες σύμφωνα με τα δεδομένα του ΕΠΕΑΕΚ. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τις πραγματικές δαπάνες για τα δημόσια ΤΕΣ, ΤΕΛ και ΕΠΛ για τη χρονική περίοδο 1984-94.

Πίνακας 13 *Πραγματικές δαπάνες (τιμές 1994) για αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (1984-94)*

(Εκατομ. δρχ*)

	Λειτουργικές δαπάνες (εκατομ. δρχ)	Πάγιες δαπάνες (εκατομ. δρχ)	ΣΥΝΟΛΟ	
			Εκατομμύρια δρχ	Χιλιάδες ευρώ
1984	7 100	2 800	9 900	34375,000
1985	8 900	2 400	11 300	39236,111
1986	9 800	2 600	12 400	43055,556
1987	12 900	2 400	15 300	53125,000
1988	14 920	2 600	17 520	60833,333
1989	19 500	2 700	22 200	77083,333
1990	20 500	2 400	22 900	79513,889
1991	24 900	2 800	27 700	96180,556
1992	31 000	5 300	36 300	126041,667
1993	35 000	6 300	41 300	143402,778
1994	40 000	5 500	45 500	157986,111

* 1 EUR = GRD ~ 340.

Πηγή: Λ. Καραγιαννόπουλος, *Τα οικονομικά του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος: Δημιουργία μιας βάσης δεδομένων οικονομικών και εκπαιδευτικών δεικτών για την περίοδο 1970-1994*. Διδακτορική Διατριβή, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 1997.

2.3. Μηχανισμοί κατανομής κονδυλίων για την αρχική κατάρτιση

2.3.1. Ανώτερη δευτεροβάθμια αρχική κατάρτιση

Η διαδικασία χρηματοδότησης της αρχικής κατάρτισης έχει δύο στάδια, το σχεδιασμό και την κατανομή, εκ των οποίων το δεύτερο στάδιο εξαρτάται από το πρώτο.

Γενικότερα ο σχεδιασμός του προϋπολογισμού ξεκινάει από την χαμηλότερη κλίμακα της ιεραρχίας. Με άλλα λόγια, κάθε χρόνο κάθε εκπαιδευτικό και επαγγελματικό ινστιτούτο υποβάλλει προς έγκριση στο υπουργείο, μέσω των δημοτικών και νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων, πρόταση χρηματοδότησεως. Το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων υποβάλλει τον αναλυτικό του προϋπολογισμό για όλες τις μορφές δαπανών, στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Από τη στιγμή που θα ολοκληρωθεί η διαδικασία, ο αναλυτικός προϋπολογισμός συντάσσεται και υποβάλλεται στο κοινοβούλιο προς έγκριση. Στο στάδιο σχεδιασμού του προϋπολογισμού, κάθε δημόσιος φορέας αρχικής κατάρτισης υποβάλλει στις δημοτικές αρχές την πρότασή του για τη χρηματοδότηση του επόμενου έτους. Η πρόταση βασίζεται στη χρηματοδότηση και στις δαπάνες του προηγούμενου έτους και οποιαδήποτε αιτήματα για επιπρόσθετη χρηματοδότηση πρέπει να δικαιολογούνται πλήρως βάσει δημογραφικών στοιχείων της περιοχής ή/και επενδύσεων παγίου κεφαλαίου που έχουν γίνει

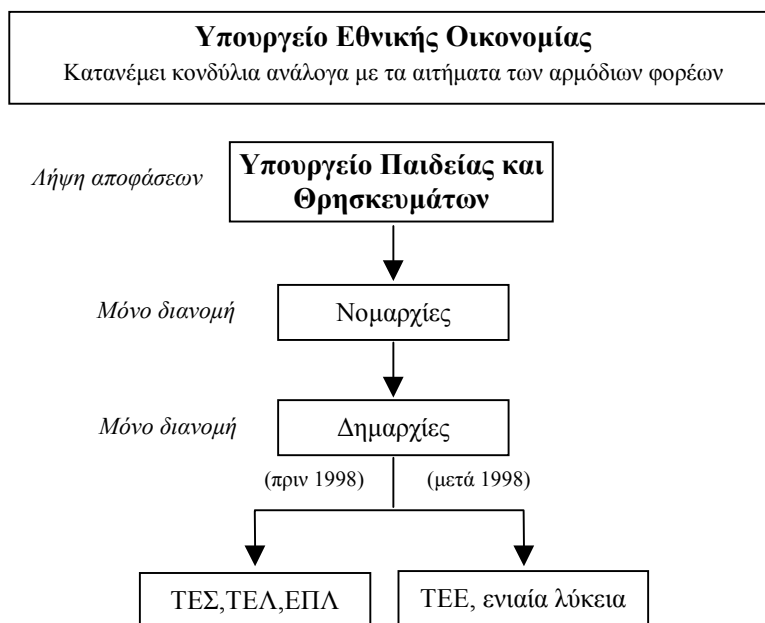
την προηγούμενη χρονιά, οι οποίες απαιτούν αύξηση των λειτουργικών δαπανών. Οι δημοτικές αρχές υποβάλλουν στις νομαρχιακές αρχές τη σχετική πρότασή τους για τις λειτουργικές δαπάνες των ινστιτούτων κατάρτισης, οι οποίες με τη σειρά τους την υποβάλλουν στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, οι προϋπολογισμοί πρέπει να κινούνται μέσα στο πλαίσιο των ποσοτώσεων που ορίζει το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων για κάθε νομό.

Η χρηματοδότηση της επαγγελματικής κατάρτισης ακολουθεί πορεία αντίστροφη του σχεδιασμού του προϋπολογισμού. Τα κονδύλια κατανέμονται από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων σύμφωνα με το δημόσιο προϋπολογισμό, ο οποίος έχει εγκριθεί. Το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων κατανέμει τα σχετικά κονδύλια στις νομαρχιακές επιτροπές εκπαίδευσης, οι οποίες με τη σειρά τους μεταφέρουν το εγκεκριμένο ποσό στις δημοτικές επιτροπές εκπαίδευσης. Οι δημοτικές επιτροπές εκπαίδευσης είναι υπεύθυνες για τη χρηματοδότηση των ινστιτούτων αρχικής κατάρτισης που είναι στη δικαιοδοσία τους. Όπως αναφέρθηκε ήδη, οι προϋπολογισμοί των λειτουργικών δαπανών διαμορφώνονται σε ανώτερα κυβερνητικά επίπεδα σε συνολική βάση, καθώς ούτε οι νομαρχιακές ούτε οι δημοτικές αρχές έχουν αρμοδιότητα συλλογής φόρων για την αρχική εκπαίδευση και κατάρτιση (οι δήμοι έχουν έσοδα από τοπική φορολογία για την παροχή κάποιων υπηρεσιών αλλά αυτές δεν περιλαμβάνουν εκπαίδευση και κατάρτιση). Στην πράξη, οι νομαρχιακές και δημοτικές αρχές έχουν ελάχιστο έλεγχο όσον αφορά στον τρόπο με τον οποίο κατανέμονται τα κονδύλια.

Ένα ακόμη στοιχείο προστίθεται στους προϋπολογισμούς λειτουργικών δαπανών για τον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό. Αυτό το κονδύλιο διατίθεται από τις δημοτικές αρχές για χρηματοδότηση των φορέων κατάρτισης της περιοχής αρμοδιότητάς τους.

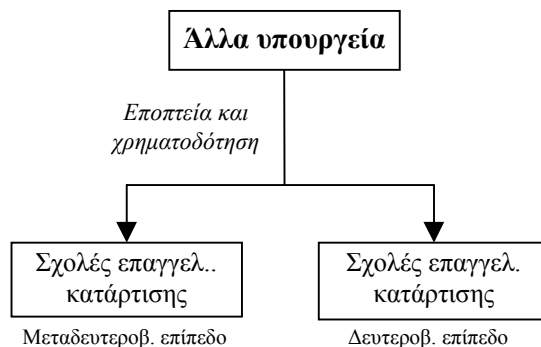
Η διαδικασία προϋπολογιστικού ελέγχου είναι πολύπλοκη, ειδικά όσον αφορά την παρακολούθηση της χρηματοδότησης από την ΕΕ. Κάθε ινστιτούτο πρέπει να παρουσιάζει στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων λεπτομερή ανάλυση των δαπανών. Συγκεντρωτικοί πίνακες δαπανών διαβιβάζονται στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και στην επιτροπή παρακολούθησης του ΚΠΣ.

Διάγραμμα 5 Δημόσια χρηματοδότηση για την ανώτερη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

Για εκείνες τις σχολές επαγγελματικής κατάρτισης οι οποίες ανήκουν στην αρμοδιότητα άλλων υπουργείων π.χ. σχολές τουρισμού, εμπορικής ναυτιλίας κλπ., ο σχεδιασμός ακολουθεί την ίδια διαδικασία. Με άλλα λόγια, η κάθε σχολή υποβάλλει τις προτάσεις της για χρηματοδότηση στο αρμόδιο υπουργείο. Κατόπιν, το υπουργείο υποβάλλει αυτή την πρόταση ενταγμένη στην συνολική πρότασή του στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Τα επιμέρους υπουργεία είναι υπεύθυνα για την κατανομή του προϋπολογισμού σε σχολές κατάρτισης που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους. Η χρηματοδότηση αυτών των συγκεκριμένων ιδρυμάτων κατάρτισης αντλείται από τον ΕΠΕΑΕΚ και οι δαπάνες τους ελέγχονται από την επιτροπή παρακολούθησης του ΚΠΣ.

Διάγραμμα 6 Δημόσια χρηματοδότηση της αρχικής κατάρτισης από άλλα υπουργεία

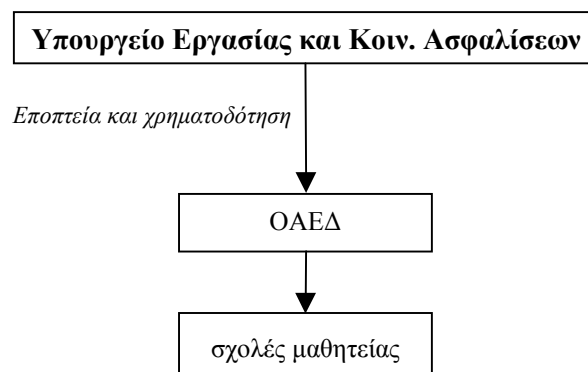

2.3.2. Μαθητεία

Τα περισσότερα κονδύλια για κατάρτιση στις σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ προέρχονται από το πρόγραμμα ΕΠΕΑΕΚ μέσω του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Όπως συμβαίνει με τα ανώτερα δευτεροβάθμια ινστιτούτα κατάρτισης, έτσι και οι σχολές μαθητείας υποβάλλουν τις προτάσεις τους για τον προϋπολογιστικό σχεδιασμό στο κεντρικό γραφείο του ΟΑΕΔ και στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων μέσω των περιφερειακών γραφείων του ΟΑΕΔ. Η προσφορά των σχολών μαθητείας πρέπει να κυμαίνεται εντός συγκεκριμένων ποσοστώσεων, κυρίως του αριθμού των σημείων όπου προσφέρεται κατάρτιση για συγκεκριμένα επαγγέλματα.

Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας κατανέμει τα εθνικά και τα κοινοτικά κονδύλια στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, μέσω του ΕΠΕΑΕΚ, ειδικά για τη χρηματοδότηση των σχολών μαθητείας του ΟΑΕΔ. Τα κονδύλια αυτά κατανέμονται από το κεντρικό επίπεδο του ΟΑΕΔ στις σχολές μαθητείας μέσω των περιφερειακών γραφείων ΟΑΕΔ. Όπως συμβαίνει και με τις άλλες χρηματοδοτήσεις του ΕΠΕΑΕΚ, οι δαπάνες ελέγχονται από την επιτροπή παρακολούθησης του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας.

Διάγραμμα 7 Δημόσια χρηματοδότηση για την κατάρτιση στις σχολές μαθητείας

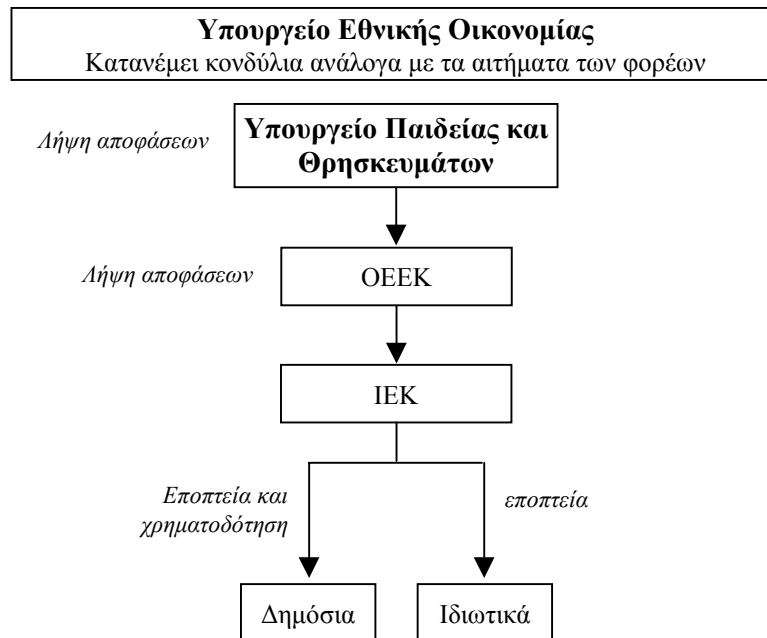

2.3.3. Μεταδευτεροβάθμια αρχική κατάρτιση

Από το ΕΠΕΑΕΚ αντλούνται επίσης κονδύλια για τον Οργανισμό Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ) και τα ΙΕΚ. Ο ΟΕΕΚ λαμβάνει χρηματοδότηση από το ΕΠΕΑΕΚ η οποία διανέμεται στα ΙΕΚ. Αυτή καλύπτει κυρίως λειτουργικές δαπάνες, καθώς τα ΙΕΚ λειτουργούν με την υπάρχουσα υποδομή κατάρτισης. Όπως και με το σύστημα χρηματοδότησης της ανώτερης δευτεροβάθμιας κατάρτισης, η προϋπολογιστική διαδικασία λειτουργεί σύμφωνα με την αρχή «από κάτω προς τα πάνω», δηλαδή κάθε ΙΕΚ κάνει προτάσεις για προϋπολογισμούς καταθέτοντας στον ΟΕΕΚ ένα λεπτομερές σχέδιο προϋπολογισμού. Ο ΟΕΕΚ αντλεί επίσης ένα μικρό ποσοστό χρηματοδότησης μέσα από πληρωμές από ιδιωτικά ινστιτούτα κατάρτισης για να αποκτήσουν την πιστοποίηση

προκειμένου να λειτουργούν ως ΙΕΚ. Όπως συμβαίνει και με τα κονδύλια της ΕΕ, η επιτροπή παρακολούθησης του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας παρακολουθεί στενά τις δαπάνες.

Διάγραμμα 8 Δημόσια χρηματοδότηση για την αρχική κατάρτιση (μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση)

2.4. Γενικά συμπεράσματα

Όπως προκύπτει σαφώς από την παραπάνω περιγραφή, η λειτουργία και δομή της χρηματοδότησης για την αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα είναι αρκετά πολύπλοκη. Τα πιο σημαντικά σημεία του συστήματος είναι τα παρακάτω:

- Ο κύριος δημόσιος φορέας που παρέχει αρχική κατάρτιση μέσα από διάφορους τύπους σχολών είναι το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ο ΟΑΕΔ, ο οποίος εποπτεύεται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, καλύπτει το τμήμα μαθητείας στην αρχική κατάρτιση, για το οποίο διαρκώς μειώνεται το ενδιαφέρον και περιορίζεται ο αριθμός των συμμετεχόντων. Άλλα υπουργεία και δημόσιοι οργανισμοί εμπλέκονται στη διαδικασία παροχής αρχικής κατάρτισης σε μικρότερη κλίμακα.
- Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1998 ενίσχυσε σημαντικά το ρόλο του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων στην παροχή της αρχικής κατάρτισης. Εφόσον οι πρώτοι απόφοιτοι του νέου τύπου σχολής (ΤΕΕ) δεν έχουν ακόμη μπει στην αγορά εργασίας, δεν είμαστε ακόμη σε θέση να σχολιάσουμε την αποτελεσματικότητα αυτής της μεταρρύθμισης.

- Τα ΙΕΚ ως ινστιτούτα μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης έχουν καλή δημόσια εικόνα και επιτυχή αποτελέσματα. Λειτουργούν ως δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς και προσφέρουν προγράμματα σπουδών που συνάδουν με τις τρέχουσες ανάγκες των τοπικών αγορών εργασίας. Ο αυξανόμενος αριθμός σχολών, σπουδαστών και προγραμμάτων σπουδών δείχνει ότι τα αποτελέσματα είναι ικανοποιητικά και το μέλλον ασφαλές για αυτά τα ινστιτούτα. Η διαδικασία πιστοποίησης είναι αξιόπιστη και εναρμονισμένη με το σύστημα πιστοποίησης της επαγγελματικής κατάρτισης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Για την αρχική κατάρτιση που διαχειρίζονται οι φορείς του δημόσιου τομέα, κύρια πηγή χρηματοδότησης είναι το ΚΠΣ (δηλαδή κονδύλια από την ΕΕ - ΕΚΤ και ΕΤΠΑ) και ο ελληνικός κρατικός προϋπολογισμός σε αναλογία 75% και 25% αντίστοιχα. Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στην κατανομή των κονδυλίων.
- Αν και οι τοπικές αρχές είναι αρμόδιες για τη λειτουργία όλων των σχολών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δεν διαθέτουν δικούς τους πόρους - απλώς κατανομούν τα χρήματα που το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων χορηγεί στις σχολές που βρίσκονται στη δικαιοδοσία των τοπικών αρχών.
- Η ιδιωτική χρηματοδότηση για την αρχική κατάρτιση προέρχεται κυρίως από τα νοικοκυριά, τα οποία στηρίζουν οικονομικά τους νέους που παρακολουθούν μαθήματα σε ιδιωτικές επαγγελματικές σχολές, ΤΕΕ, ΙΕΚ και ΚΕΣ. Φαίνεται ότι το επίπεδο χρηματοδότησης είναι σημαντικό, αλλά δεν είναι δυνατόν να υπολογιστεί.
- Γίνεται μεγάλη προσπάθεια, κυρίως μέσω των πρόσφατων μετεξελίξεων και μεταρρυθμίσεων του εκπαιδευτικού συστήματος, ώστε οι φορείς κατάρτισης να είναι ενημερωμένοι για τις σύγχρονες οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις και να βοηθούν τους νέους να έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και των επιχειρήσεων.

3. Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση

3.1. Ιστορική αναδρομή

Η «συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση» ορίζεται ως:

- (α) η συνεχής παροχή συμπληρωματικής κατάρτισης σε όλους τους εργαζομένους με διάφορα μέσα, ώστε να εμπλουτιστούν οι γνώσεις και οι δεξιότητές τους, με σκοπό να συμπλέουν με τις εξελίξεις του τομέα τους και να ανταποκρίνονται στις νέες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας,
- (β) η παροχή συμπληρωματικής κατάρτισης, ώστε οι επαγγελματίες που εργάζονται σε έναν τομέα που υπόκειται σε οικονομικές αλλαγές να μπορούν να μεταπηδήσουν σε παρόμοιες επαγγελματικές δραστηριότητες οι οποίες παρουσιάζουν ζήτηση στην αγορά εργασίας.

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80, η διά βίου μάθηση και οι δραστηριότητες συνεχιζόμενης κατάρτισης ήταν έννοιες σχεδόν άγνωστες στην Ελλάδα. Μόνο οι μεγάλες δημόσιες και ιδιωτικές εταιρίες διεθνούς κύρους είχαν κάποιο σύστημα κατάρτισης για τους υπαλλήλους τους. Στο παρελθόν, υπήρχε η νοοτροπία ότι μόνο οι νεοπροσληφθέντες υπάλληλοι χρειάζονταν κατάρτιση. Κατά συνέπεια, οι πιο πεπειραμένοι υπάλληλοι μετέφεραν τη βασική γνώση και τις δεξιότητες στους νέους υπαλλήλους, δηλαδή γινόταν «κατάρτιση κατά την εργασία». Ωστόσο θεωρήθηκε ότι η πιο οργανωμένη μορφή συνεχιζόμενης κατάρτισης θα αποτελούσε πιο ενεργή εργασιακή πολιτική με άμεση επίδραση στη σωστή κατανομή του εργατικού δυναμικού, στην περιφερειακή ανάπτυξη και στη διάχυση της τεχνολογίας.

Μόλις πρόσφατα άρχισε να γίνεται συνείδηση στους εργοδότες και στους εργαζόμενους ότι η συμμετοχή σε προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης συμβάλλει στην επαγγελματική ανάπτυξη των υπαλλήλων, στην παραγωγικότητα των επιχειρήσεων και στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Σημαντικά βήματα για την οργάνωση και χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων συνεχιζόμενης κατάρτισης άρχισαν να γίνονται από τα μέσα της δεκαετίας του '80, όπως περιγράφεται παρακάτω.

- Από το 1986 ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) χρηματοδοτεί και εποπτεύει δραστηριότητες ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης των εργαζομένων σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Αυτές συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), τον ελληνικό κρατικό προϋπολογισμό και τις ίδιες τις επιχειρήσεις. Το ΕΚΤ και ο κρατικός προϋπολογισμός, δηλαδή οι δημόσιες πηγές χρηματοδότησης αυτών των δραστηριοτήτων, αποτελούν σημαντικό τμήμα του επιχειρησιακού προγράμματος για τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση στο πλαίσιο του 1^{ου} και 2^{ου} ΚΠΣ.
- Άλλες δραστηριότητες συνεχιζόμενης κατάρτισης που απευθύνονται σε διάφορες ομάδες εργαζομένων (π.χ. στους εργαζόμενους στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα, τους εργαζόμενους σε λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες κτλ) έχουν ενσωματωθεί στο 1^ο και

2^ο ΚΠΣ για την Ελλάδα (1989-93 και 1994-99) στο πλαίσιο διαφόρων ΕΠ, όπως τα Περιφερειακά ΕΠ, το ΕΠ Τουρισμού κτλ.

- Τα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης (ΚΕΚ) καθιερώθηκαν για πρώτη φορά το 1995 και συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ. Κύριες δραστηριότητές τους είναι να υλοποιούν δραστηριότητες συνεχιζόμενης κατάρτισης, τόσο για εργαζόμενους, όσο και για άνεργους. Τα ΚΕΚ είναι εξειδικευμένοι, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί. Το Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης της Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΚΕΠΙΣ), το οποίο είναι διοικητικό σώμα υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας, χορηγεί στα κέντρα αυτά την απαραίτητη πιστοποίηση ώστε να μπορούν να παρέχουν επαγγελματική κατάρτιση. ΚΕΚ λειτουργούν σε εννέα θεματικά πεδία: περιβάλλον, υπηρεσίες υγείας, πολιτισμός και αθλητισμός, παιδαγωγική και κατάρτιση, διοίκηση και οικονομία, πληροφορική κι εφαρμογές, τουρισμός και υπηρεσίες, γεωργία, τεχνικά επαγγέλματα και μεταφορές. Τα ΚΕΚ μπορεί να είναι περιφερειακοί ή εθνικοί οργανισμοί, ανάλογα με τον αριθμό και τη χωροθέτηση των παραρτημάτων τους. Θα πρέπει να είναι εξειδικευμένα και να προσφέρουν προγράμματα το πολύ σε τρία από τα παραπάνω θεματικά πεδία.
- Καθιερώθηκε ειδικός λογαριασμός (ΛΑΕΚ) κατόπιν συμφωνίας μεταξύ των κοινωνικών εταίρων για την υποστήριξη δραστηριοτήτων συνεχιζόμενης κατάρτισης υπέρ εργαζομένων ασφαλισμένων στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ), καθώς και για άνεργους. Ο λογαριασμός αυτός άρχισε να λειτουργεί το 1996.
- Από το 1996 παρατηρείται μία τάση δημιουργίας αυτόνομων πηγών χρηματοδότησης για τη συνεχιζόμενη κατάρτιση, που αποσκοπεί στη στήριξη ελεύθερων επαγγελματιών, αγροτών, εμπόρων και άλλων αυτοαπασχολούμενων. Το πρώτο βήμα ήταν η ίδρυση ενός ειδικού οργανισμού γεωργικής επαγγελματικής κατάρτισης, με σκοπό την παροχή κατάρτισης σε αγρότες. Σύμφωνα με το νόμο 2520/97, και ακολουθώντας το παράδειγμα του ΛΑΕΚ, ένα ποσοστό της ασφαλιστικής συνεισφοράς των αγροτών προς τον Οργανισμό Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ) παρακρατείται για τη στήριξη δραστηριοτήτων κατάρτισης.

3.1.1. Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση στις ιδιωτικές επιχειρήσεις

Υπάρχουν δύο κύριοι μηχανισμοί για τη συνεχιζόμενη κατάρτιση σε ιδιωτικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα: το πρόγραμμα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης και ο ειδικός λογαριασμός ΛΑΕΚ.

(α) Το πρόγραμμα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης

Το πρόγραμμα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης λειτουργεί εδώ και περισσότερα από 15 χρόνια. Εποπτεύεται από τον ΟΑΕΔ και χρηματοδοτείται από το δημόσιο (ΕΕ και Κράτος) καθώς και από τον ιδιωτικό τομέα. Το πρόγραμμα καλύπτει επιχειρήσεις όλων των μεγεθών (μικρές, μεσαίες και μεγάλες) και όλων των τομέων. Ο ΟΑΕΔ προκηρύσσει ετήσιο διαγωνισμό για υποβολή προσφορών και οι επιχειρήσεις υποβάλουν προτάσεις στις οποίες περιγράφουν το δικό τους πρόγραμμα κατάρτισης. Αυτά τα προγράμματα, που μπορεί να είναι διάρκειας από 150 μέχρι 300 ωρών, καλύπτουν πολλά πεδία. Οι προτάσεις

αξιολογούνται από τον ΟΑΕΔ και οι περισσότερες εγκρίνονται για χρηματοδότηση, συνήθως με μικρότερο προϋπολογισμό από εκείνον της πρότασης. Πριν υποβληθούν οι προτάσεις, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να κάνουν συμφωνία με ένα ΚΕΚ όπου θα υλοποιηθεί το πρόγραμμα κατάρτισης. Τα τοπικά γραφεία του ΟΑΕΔ είναι αρμόδια για τον έλεγχο κάθε προγράμματος, εφόσον η δημόσια συνεισφορά στον προϋπολογισμό κυμαίνεται από 50% μέχρι 70% (ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης). Η επιχείρηση συνεισφέρει το υπόλοιπο 50% έως 30%.

(β) ΛΑΕΚ

Ο δεύτερος μηχανισμός είναι ο ΛΑΕΚ, μια καθαρά ιδιωτική πηγή χρηματοδότησης της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης. Η συνεχιζόμενη κατάρτιση πρόσφατα συμπεριελήφθη σε συλλογικές συμβάσεις διαφόρων τομέων, πράγμα που δείχνει τη δέσμευση των κοινωνικών εταίρων. Ο ΛΑΕΚ (Λογαριασμός για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση) άρχισε να λειτουργεί το 1996. Στηρίζεται σε μια από κοινού συνεισφορά εργοδοτών και εργαζομένων της τάξης του 0,81% (0,45% για επαγγελματική κατάρτιση και 0,36% για απασχόληση) από το συνολικό μισθό κάθε εργαζόμενου, η οποία εισπράττεται από το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ). Η διαχείριση του ΛΑΕΚ γίνεται από μία τριμερή επιτροπή με τεχνική υποστήριξη από τον ΟΑΕΔ. Η διαδικασία σχεδιασμού κι εφαρμογής προγραμμάτων κατάρτισης μέσω αυτού του μηχανισμού είναι πιο ευέλικτη από ό,τι με το πρόγραμμα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης που περιγράφηκε παραπάνω.

Κάθε επιχείρηση δικαιούται να οργανώσει τουλάχιστον σειρές προγραμμάτων κατάρτισης και, με την ολοκλήρωσή τους, μπορεί να ζητήσει να καλυφθούν οι δαπάνες σε ποσοστό έως και 80% της συνεισφοράς τους στον ΛΑΕΚ κατά τα προηγούμενα έτη. Ο φορέας παροχής κατάρτισης μπορεί να είναι ένα ΚΕΚ, ένα ΚΕΣ ή ένας εκπαιδευτής/μια εκπαιδευτρια. Δέκα ημέρες πριν ξεκινήσει το τμήμα, η επιχείρηση πρέπει να υποβάλει ένα πρόγραμμα μαθημάτων στο τοπικό γραφείο του ΟΑΕΔ, το οποίο αναλαμβάνει να ελέγξει την εφαρμογή του προγράμματος.

Συνήθως τα προγράμματα είναι μικρής διάρκειας (20-100 ώρες) με μικρό αριθμό συμμετεχόντων. Αυτό οφείλεται στα επίπεδα οικονομικής κάλυψης για την κατάρτιση, αν και τελικά φαίνεται ότι με τον τρόπο αυτό τα προγράμματα γίνονται όλο και πιο εξειδικευμένα και αποτελεσματικά.

3.1.2. Συνεχιζόμενη κατάρτιση σε επιχειρήσεις του δημόσιου τομέα

Οι εργαζόμενοι στο δημόσιο τομέα (συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών κοινής ωφελείας) έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης, είτε στο πλαίσιο του δραστηριοτήτων που προγραμματίζουν οι υπηρεσίες τους και οργανισμοί, είτε ζητώντας εκπαιδευτική άδεια. Επειδή η δεύτερη επιλογή αφορά κατάρτιση για προσωπικούς λόγους, θα αναφερθούμε μόνο στην πρώτη.

Το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης (ΕΚΔΔ) είναι υπεύθυνο για τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση των δημοσίων υπαλλήλων. Πρόκειται για δημόσιο φορέα, ο οποίος αποτελείται από δύο επιστημονικές μονάδες: το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης (ΙΔΕ) και την Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης (ΕΣΔΔ).

Το ΙΔΕ έχει δύο έδρες: στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Το πρόγραμμα κατάρτισής του έχει τη μορφή σειράς μαθημάτων με θέματα όπως η δημόσια διοίκηση, η διοίκηση ολικής ποιότητας, η πληροφορική, ο οικονομικός και χωροταξικός σχεδιασμός, θέματα της ΕΕ, ξένες γλώσσες κτλ. Ο κάθε κύκλος μαθημάτων διαρκεί 40-100 ώρες και το Ινστιτούτο ενημερώνει δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμούς σχετικά με τις προγραμματιζόμενες δραστηριότητες κατάρτισης. Οι εργαζόμενοι μπορούν να κάνουν αίτηση στην υπηρεσία τους και να ζητούν άδεια παρακολούθησης ενός ή περισσότερων κύκλων μαθημάτων. Ειδικός τομέας δραστηριότητας για το ΙΔΕ είναι η εισαγωγική κατάρτιση, με προγράμματα προσανατολισμένα σε βασικές γνώσεις και στα διοικητικά προσόντα, με στόχο να προετοιμάζει τους νέους δημοσίου υπαλλήλους για το επάγγελμά τους. Αυτά τα προγράμματα είναι υποχρεωτικά για όλους τους νέους εργαζόμενους. Το ΚΠΣ, μέσω του ΕΠ «Κλεισθένης» (εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης), χρηματοδότησε το μεγαλύτερο μέρος αυτών των δραστηριοτήτων κατάρτισης.

Η Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης (ΕΣΔΔ) παρέχει προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης που έχουν στόχο να εφοδιάζουν επαγγελματικές δεξιότητες και γνώσεις. Οι συμμετέχοντες στα τμήματα μαθημάτων του ΕΣΔΔ έχουν υψηλά προσόντα σε διάφορες ειδικότητες, και τα μαθήματα τους ενισχύουν με ακόμα περισσότερα προσόντα αναγνωρισμένα σε εθνικό επίπεδο. Αυτό αποτελεί και προϋπόθεση για οποιονδήποτε επιθυμεί να διοριστεί σε υψηλές θέσεις δημοσίων υπηρεσιών. Η διάρκεια σπουδών για κάθε έναν από τους παραπάνω κύκλους μαθημάτων είναι δύο ημερολογιακά έτη, εμπλουτισμένα με επιτόπια εκπαίδευση και κατάρτιση, εμπειρική έρευνα, προφορικές παρουσιάσεις και δομημένες εργασίες.

Οι υπηρεσίες και οργανισμοί του δημόσιου τομέα σχεδιάζουν κι εφαρμόζουν προγράμματα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης για τους υπαλλήλους τους, όσον αφορά διοικητικά, οικονομικά και τεχνικά θέματα. Οι υπηρεσίες κοινής ωφελείας μπορούν να δέχονται χρηματοδότηση από το υποπρόγραμμα 2 του ΕΠ «Συνεχιζόμενη εκπαίδευση» του 2^{ου} ΚΠΣ. Οι περισσότερες από αυτές έχουν ιδρύσει ΚΕΚ για την υλοποίηση των προγραμμάτων.

3.1.3. Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση στον αγροτικό τομέα

Η συνεχιζόμενη κατάρτιση στον αγροτικό τομέα αποσκοπεί στην παροχή των απαραίτητων γνώσεων και δεξιοτήτων σε όλους όσους ασχολούνται με αγροτικά επαγγέλματα, δασοπονία ή αλιεία, καθώς και την αγροτική οικονομία και ανάπτυξη. Το Υπουργείο Γεωργίας εφάρμοσε ένα ευρύ πρόγραμμα μέσα στο πλαίσιο του 1^{ου} και 2^{ου} ΚΠΣ για την κατάρτιση αγροτών, δασοπόνων και αλιέων. Προγράμματα κατάρτισης παραδίδονταν σε 68 κέντρα γεωργικής εκπαίδευσης (ΚΕΓΕ) και σε τρεις γεωργικές σχολές με διάρκεια 100-300 ώρες και με προσανατολισμό κυρίως σε πρακτικά και τεχνικά θέματα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον και

προτεραιότητα δόθηκε στην κατάρτιση νέων αγροτών κι εκείνων οι οποίοι υπέβαλαν σχέδια για τη βελτίωση των εκμεταλλεύσεων τους.

3.1.4. Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση για αυτοαπασχολούμενους

Οι αυτοαπασχολούμενοι (ελεύθεροι επαγγελματίες, έμποροι, βιοτέχνες και αγρότες) έχουν πρόσφατα αποκτήσει μεγαλύτερη πρόσβαση στη συνεχιζόμενη κατάρτιση με την υιοθέτηση νέων κανονισμών. Η ανάγκη για μια ανεξάρτητη πηγή χρηματοδότησης οδήγησε στις παρακάτω μεταβολές:

- Οι ίδιες οι επαγγελματικές ενώσεις άρχισαν να χρηματοδοτούν δραστηριότητες κατάρτισης.
- Εργοδότες με μικρό αριθμό υπαλλήλων (έως και 10 άτομα) έχουν τώρα τη δυνατότητα να συμμετέχουν και οι ίδιοι σε κατάρτιση που αφορά τους υπαλλήλους τους.

3.1.5. Ατομική συνεχιζόμενη κατάρτιση

Ενώ τα ΚΕΚ χρηματοδοτούνται κυρίως από κονδύλια τους ΕΕ, τα κέντρα ελευθέρων σπουδών (ΚΕΣ – βλέπε Κεφάλαιο 1) είναι ιδιωτικά και οι συμμετέχοντες πληρώνουν δίδακτρα. Οι εργαζόμενοι μπορούν να κάνουν αίτηση για να παρακολουθήσουν τα προγράμματα κατάρτισης των ΚΕΚ που οργανώνονται εντός προγραμμάτων χρηματοδοτούμενων από το ΚΠΣ (κυρίως μέσω των περιφερειακών ΕΠ). Μπορούν επίσης να παρακολουθήσουν μαθήματα των ΚΕΣ με δικά τους έξοδα. Υπάρχει μηχανισμός φορολογικής έκπτωσης για τα δίδακτρα που πληρώνονται στα ΚΕΣ από αυτοαπασχολούμενους.

3.2. Πηγές χρηματοδότησης

Οι πηγές χρηματοδότησης της συνεχιζόμενης κατάρτισης μπορεί να χωριστούν σε δημόσιες και ιδιωτικές. Η κύρια πηγή δημόσιας χρηματοδότησης είναι το ΚΠΣ διαμέσου των σχετικών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Οι οικογενειακοί προϋπολογισμοί αποτελούν τη μεγαλύτερη πηγή ιδιωτικής χρηματοδότησης. Ενώ υπάρχουν λίγα στοιχεία για τις δαπάνες των νοικοκυριών, υπάρχουν στοιχεία για τη δεύτερη μεγαλύτερη ιδιωτική πηγή χρηματοδότησης: τον ΛΑΕΚ.

3.2.1. Δημόσια χρηματοδότηση

3.2.1.1. Χρηματοδότηση από την κυβέρνηση

Η δημόσια χρηματοδότηση της συνεχιζόμενης κατάρτισης σχεδιάζεται και διανέμεται μέσω του ΚΠΣ. Τα υπουργεία, τα οποία εμπλέκονται, εποπτεύουν το σχεδιασμό, την κατανομή και τις δαπάνες αυτής της χρηματοδότησης.

3.2.1.2. Χρηματοδότηση από την περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση

Οι περιφερειακές αρχές αποτελούν φορείς κατανομής για μικρά τμήματα των κονδυλίων του ΚΠΣ για συνεχιζόμενη κατάρτιση μέσα από τον προϋπολογισμό τους για προγράμματα κατάρτισης στα περιφερειακά ΕΠ.

Οι νομαρχιακές και δημοτικές αρχές δεν αποτελούν πηγή χρηματοδότησης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, λειτουργούν ως τελικοί χρήστες των κονδυλίων για συνεχιζόμενη κατάρτιση, εφόσον έχουν ιδρύσει ΚΕΚ για την παροχή προγραμμάτων κατάρτισης σε πολίτες που ανήκουν στην δικαιοδοσία τους.

3.2.2. Συγχρηματοδότηση από το κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση

Η συγχρηματοδότηση που παρέχει το ελληνικό δημόσιο και η Ευρωπαϊκή Ένωση για τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση διατίθεται μέσα από το 2^ο ΚΠΣ, κυρίως στο πλαίσιο δύο επιχειρησιακών προγραμμάτων τα οποία ανήκουν στην Προτεραιότητα 4 (Ανάπτυξη ανθρωπίνου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης). Αυτά τα δύο ΕΠ είναι τα παρακάτω:

- (α) Το ΕΠ «Συνεχιζόμενη κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης» με συνολικό προϋπολογισμό 1 447,66 εκατομμύρια ευρώ για τη χρονική περίοδο 1994-99.
- (β) Το ΕΠ «Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης» («Κλεισθένης») με συνολικό προϋπολογισμό 292,4 εκατομμύρια ευρώ από τα οποία τα 35,9 εκατομμύρια κάλυπταν δραστηριότητες κατάρτισης.

Κάθε ΕΠ του κοινοτικού πλαισίου στήριξης διαιρείται σε υποπρογράμματα, μέτρα και δράσεις, που καλύπτουν διάφορες συναφείς ανάγκες. Όλα τα κονδύλια δεν διατίθενται για δραστηριότητες κατάρτισης (μία πιο αναλυτική περιγραφή των σχετικών δραστηριοτήτων και των προϋπολογισμών ακολουθεί). Εκτός από αυτά τα δύο ΕΠ, υπάρχουν μέτρα και δράσεις σε άλλα ΕΠ, τα οποία καλύπτουν δραστηριότητες κατάρτισης.

3.2.2.1. ΕΠ «Συνεχιζόμενη κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης»

Το ΕΠ «Συνεχιζόμενη κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης» του 2^{ου} ΚΠΣ αποτελούνταν από τρία υποπρογράμματα (ΥΠ):

- ΥΠ 1: ανάπτυξη υποδομής συνεχιζόμενης κατάρτισης.
- ΥΠ 2: Συνεχιζόμενη κατάρτιση για εργαζόμενους.
- ΥΠ 3: κατάρτιση και προώθηση απασχόλησης για άνεργους και για όσους απειλούνται από την ανεργία.

Το ΥΠ 2 είναι η κύρια πηγή για χρηματοδότηση της συνεχιζόμενης κατάρτισης. Το ΥΠ 2 χρηματοδοτεί τα προγράμματα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης και διαιρείται σε τέσσερα Μέτρα (Μ):

- Μ1: Συνεχιζόμενη κατάρτιση για μικρές επιχειρήσεις (μέχρι 50 υπάλληλοι).
- Μ2: Συνεχιζόμενη κατάρτιση για μεσαίες επιχειρήσεις (51 – 300 υπάλληλοι).
- Μ3: Συνεχιζόμενη κατάρτιση για μεγάλες επιχειρήσεις (πάνω από 300 υπάλληλοι).
- Μ4: Συνεχιζόμενη κατάρτιση για επιχειρήσεις υπό αναδιάρθρωση.

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν το συνολικό προϋπολογισμό του ΕΠ «Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης» ανά πηγή χρηματοδότησης, τον προϋπολογισμό του ΥΠ2 ανά μέτρο και τις δαπάνες για το ΥΠ2 ανά μέτρο και ανά έτος (όλα τα ποσά δίνονται σε ευρώ).

Πίνακας 14 Συνολικός προϋπολογισμός του ΕΠ «Συνεχιζόμενη κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης» ανά πηγή χρηματοδότησης (2^ο ΚΠΣ, 1994-99)

			σύνολο ευρώ	% συνολικού προϋπολογισμού
Δημόσιες δαπάνες			1 242 674 455	85,8
	σύνολο ευρώ	% συνολικού προϋπολογισμού		
ΕΤΠΑ	25 100 000			
ΕΚΤ	941 500 000			
Συνολική χρηματοδότηση ΕΕ	966 600 000	66,8		
Κρατικός προϋπολογισμός	276 074 455	19,1		
Ιδιωτική χρηματοδότηση			204 986 737	14,2
Συνολικός προϋπολογισμός			1 447 661 192	100,0

Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, μη δημοσιευμένα στοιχεία από το έτος 1999.

Πίνακας 15 Προϋπολογισμός υποπρογράμματος 2 (Συνεχιζόμενη κατάρτιση για εργαζόμενους), ανά μέτρο και ανά έτος (2^ο ΚΠΣ, 1994-99)

(ευρώ)

	Συνολικός προϋπολογισμός	Δημόσια χρηματοδότηση						Ιδιωτική χρηματοδότηση	
		Συνολική δημόσια χρηματοδότηση		Χρηματοδότηση ΕΕ (ΕΚΤ)		Κρατική χρηματοδότηση		8	9
			%		%		%		
		1 (=2+8)	2 (=4+6)	3 (=2/1)	4	5 (=4/1)	6	7 (=6/1)	(=8/1)
ΥΠ 2	530 049 301	325 062 564	61	252 032 217	48	73 030 347	14	204 986 737	39
M2.1	124 827 063	87 378 944	70	67 593 032	54	19 785 912	16	37 448 119	30
M2.2	280 733 520	168 440 112	60	132 065 378	47	36 374 734	13	112 293 408	40
M2.3	105 787 974	55 835 164	53	42 317 549	40	13 517 615	13	49 952 810	47
M2.4	18 700 744	13 408 344	72	10 056 258	54	3 352 086	18	5 292 400	28

Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, μη δημοσιευμένα στοιχεία από το έτος 1999.

Πίνακας 16 Δαπάνες υποπρογράμματος 2 (Συνεχιζόμενη κατάρτιση για εργαζόμενους), ανά μέτρο και ανά έτος (2^ο ΚΠΣ, 1994-99)

(ευρώ)

	Συνολικός προϋπολογ.	Δαπάνες ανά έτος					Σύνολο 1994-98	Προϋπολογισμός 1999
		1994	1995	1996	1997	1998 (εκτιμ.)		
		2	3	4	5	6		
ΥΠ 2	530 049 301	25 215 887	153 874 530	54 486 582	34 707 596	49 252 101	317 536 696	180 882 353
M 2.1	124 827 063	2 141 777	23 798 908	21 225 607	18 837 243	22 193 277	88 196 812	29 411 764
M 2.2	280 733 520	385 597	69 426 576	19 744 877	0	27 058 824	116 615 874	142 647 058
M 2.3	105 787 974	16 332 058	51 178 018	12 289 080	14 224 109	0	94 023 265	8 823 531
M 2.4	18 700 744	6 356 455	9 471 028	1 227 018	1 646 244	0	18 700 745	0

Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, μη δημοσιευμένα στοιχεία από το έτος 1999.

Το πρόγραμμα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης λειτουργεί από το 1986 με σκοπό να στηρίξει τη συνεχιζόμενη κατάρτιση στις επιχειρήσεις με συγχρηματοδότηση από εθνικά κονδύλια και κονδύλια της ΕΕ (ΕΚΤ), καθώς και από ιδιωτικές επιχειρήσεις. Για το λόγο αυτό, υπάρχουν διαθέσιμα περισσότερα στοιχεία. Ο παρακάτω πίνακας δείχνει τη συγχρηματοδότηση από το Κράτος και την ΕΕ για προγράμματα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης για τη χρονική περίοδο 1986-96, καθώς και τον αριθμό των καταρτιζομένων.

Πίνακας 17 Δημόσια χρηματοδότηση για ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση επιχειρήσεων (1986-96)

	Καταρτιζόμενοι	ΕΚΤ (Χρηματοδότηση ΕΕ)		ΟΑΕΔ (Κρατική χρηματοδότηση)		Συνολική δημόσια χρηματοδότηση	
		δρχ	ευρώ	δρχ	ευρώ	δρχ	ευρώ
1986	3 572	409 704 750	2 981 840	220 610 250	1 605 606	630 315 000	4 587 445
1987	5 704	823 832 100	5 274 213	443 601 900	2 839 961	1 267 434 000	8 114 174
1988	16 587	3 880 544 850	23 167 432	2 089 524 150	12 474 771	5 970 069 000	35 642 203
1989	48 643	9 877 839 000	55 245 185	9 250 421 340	51 736 137	19 128 360 340	106 981 881
1990	45 908	8 870 185 070	44 042 627	10 623 418 940	52 747 860	19 493 602 010	96 790 477
1991	41 043	16 600 790 350	73 715 765	11 067 193 570	49 143 844	27 667 983 920	122 859 609
1992	44 753	12 487 169 200	50 555 341	4 162 389 750	16 851 780	16 649 558 950	67 407 121
1993	47 584	11 026 838 025	41 068 298	3 675 612 008	13 689 430	14 702 448 033	54 757 721
1994	25 190	7 389 419 300	25 657 706	2 463 140 000	8 552 569	9 852 559 300	34 210 275
1995	55 480	16 260 736 700	53 683 515	5 420 245 600	17 894 505	21 680 982 340	71 578 020
1996	31 513	480 981 800	1 574 409	1 603 272 670	5 248 028	6 413 090 670	20 992 113

Πηγή: ΟΑΕΔ (μη δημοσιευμένα στοιχεία).

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει ότι από το 1989 αυξήθηκαν τα κονδύλια εξαιτίας του αυξανόμενου αριθμού εργαζομένων που συμμετέχουν στα προγράμματα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η σύγκριση μεταξύ καταρτιζομένων κι εξόδων δεν είναι εφικτή, καθώς οι πληρωμές στους δικαιούχους (επιχειρήσεις) για κάθε πρόγραμμα πραγματοποιήθηκαν όχι μόνο κατά το έτος κατά το οποίο υλοποιήθηκε το πρόγραμμα, αλλά και κατά τα ακόλουθα ένα ή δύο χρόνια.

3.2.2.2. ΕΠ: Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης (Πρόγραμμα «Κλεισθένης»)

Το ΕΠ «Κλεισθένης» χρηματοδότησε δραστηριότητες κατάρτισης του δημοσίου τομέα. Ο κύριος φορέας για αυτές τις δραστηριότητες, το Ινστιτούτο Διαρκούς Επιμόρφωσης (ΙΔΕ), κατά τα έτη 1994-2000 παρείχε 3.352 προγράμματα κατάρτισης σε 83549 καταρτιζόμενους με ένα συνολικό κόστος 19 094 χιλιάδες ευρώ.

3.2.2.3. Το περιφερειακό σκέλος του ΕΠ για το ανθρώπινο δυναμικό

Όλα τα περιφερειακά προγράμματα περιλαμβάνουν και υποπρόγραμμα για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, μεταξύ άλλων με συνεχιζόμενη κατάρτιση. Επιπλέον, οκτώ περιφερειακά ΕΠ περιλαμβάνουν μέτρα για τη συνεχιζόμενη κατάρτιση σε συγκεκριμένους τομείς (π.χ. αγροτική ανάπτυξη, τουρισμός και μεταποίηση).

3.2.2.4. Κατάρτιση στον αγροτικό τομέα

Ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει τις δραστηριότητες και τις δαπάνες κατάρτισης στον αγροτικό τομέα κατά τη διάρκεια του 1^{ου} και 2^{ου} ΚΠΣ.

Πίνακας 18 Κατάρτιση στον αγροτικό τομέα κατά τη διάρκεια του 1^{ου} και 2^{ου} ΚΠΣ

	Σύνολο καταρτιζομένων	Καταρτιζόμενοι <40 ετών	Προγράμματα κατάρτισης	Συνολικές δαπάνες	
				σε εκατομ. δρχ.	σε χιλιάδες ευρώ
1986	3 000	460	155	110	800,582
1989	3 230	568	160	120	671,141
1990	2 890	488	116	115	571,003
1993-94	6 587	1 900	265	767	2 758,993
1995	14 149	5 377	586	3251	10 732,915
1996	26 053	9 900	1 047	4941	16 173,486
1997	21 642	9 000	1 062	5785	18 703,524
1998	23 966	11 000	1 057	6748	20 405,201

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας (url: <http://www.minagric.gr/greek/3.2.1.html>).

Τα έτη για τα οποία λείπουν στοιχεία από τον πίνακα καταδεικνύουν μία έλλειψη δραστηριοτήτων κατάρτισης. Κατά τη διάρκεια του 2^{ου} ΚΠΣ (1994-99), το πιο σημαντικό ήταν το πρόγραμμα για την κατάρτιση νέων αγροτών (κάτω των 40 ετών).

3.2.3. Ιδιωτική χρηματοδότηση

Η ιδιωτική χρηματοδότηση για συνεχιζόμενη κατάρτιση περιλαμβάνει: α) τη συνεισφορά των επιχειρήσεων στον προϋπολογισμό για προγράμματα κατάρτισης που εφαρμόζονται στο πλαίσιο του υποπρογράμματος 2 του ΕΠ «Συνεχιζόμενη κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης» (βλέπε 3.2.2.1. παραπάνω), β) τη χρηματοδότηση δραστηριοτήτων κατάρτισης μέσω του ΛΑΕΚ και γ) τη χρηματοδότηση από τους οικογενειακούς προϋπολογισμούς.

3.2.3.1. Ιδιωτική χρηματοδότηση για ενδοεπιχειρησιακά προγράμματα επιχειρήσεων

Οι επιχειρήσεις οι οποίες εφαρμόζουν προγράμματα κατάρτισης στο πλαίσιο του υποπρογράμματος 2 πρέπει να συνεισφέρουν ένα συγκεκριμένο ποσοστό στον προϋπολογισμό. Αυτό το ποσοστό είναι 30% για μικρές επιχειρήσεις και επιχειρήσεις υπό αναδιάρθρωση (μέτρα 1 και 4), 40% για μικρομεσαίες επιχειρήσεις (μέτρο 2) και 50% για μεγάλες επιχειρήσεις (μέτρο 3). Ο παρακάτω πίνακας δείχνει τις συνεισφορές των επιχειρήσεων, όπως υπολογίστηκαν εφαρμόζοντας αυτά τα ποσοστά στα αριθμητικά δεδομένα του Πίνακα 16.

Πίνακας 19 Ιδιωτική χρηματοδότηση για προγράμματα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης (ΕΠ: Συνεχιζόμενη κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης) ανά μέτρο ανά έτος

(ευρώ)

		Συνολικός προϋπολογισμ.	Δαπάνες ανά έτος					Σύνολο 1994-98	Προϋπολογ. 1999
			1994	1995	1996	1997	1998 (εκτιμ.)		
		1	2	3	4	5	6	7= 2+3+4+5+6	8
ΥΠ2		530 049 301	25 215 887	153 874 530	54 486 582	34 707 596	49 252 101	317 536 696	180 882 353
M1	Σύνολο	124 827 063	2 141 777	23 798 908	21 225 607	18 837 243	22 193 277	88 196 812	29 411 764
	Ιδιωτική	37 448 119	642 533	7 139 672	6 367 682	5 651 173	6 657 983	26 459 043	8 823 529
M2	Σύνολο	280 733 520	385 597	69 426 576	19 744 877	0	27 058 824	116 615 874	142 647 058
	Ιδιωτική	112 293 408	154 239	27 770 630	7 897 951		10 823 529	46 646 349	57 058 823
M3	Σύνολο	105 78 974	16 332 058	51 178 018	12 289 080	14 224 109	0	94 023 265	8 823 531
	Ιδιωτική	52 893 987	8 166 029	25 589 009	6 144 540	7 112 054		47 011 632	4 411 765
M4	Σύνολο	18 700 744	6 356 455	9 471 028	1 227 018	1 646 244	0	18 700 745	0
	Ιδιωτική	5 610 223	1 906 936	2 841 308	368 105	493 873		5 610 223	

Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, μη δημοσιευμένα στοιχεία από το έτος 1999.

3.2.3.2. ΛΑΕΚ

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται το ποσό του ΛΑΕΚ που χρησιμοποιείται από επιχειρήσεις για τα έτη 1994-2000. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι παρά την αυξημένη χρήση των κονδυλίων μετά το 1996 υπάρχει ακόμα μεγάλη απόκλιση μεταξύ των αποθεμάτων του ΛΑΕΚ και των ποσών που ξοδεύονται. Αυτό οφείλεται κυρίως στην αδυναμία των μικρών επιχειρήσεων να κάνουν αποτελεσματικότερη χρήση των κονδυλίων (βλέπε 3.3.2. παρακάτω).

Πίνακας 20 Χρηματοδότηση για την κατάρτιση εργαζομένων μέσω ΛΑΕΚ

	Δαπάνες (δρχ)	Δαπάνες (ευρώ)
1994	579 621 586	2 012 575,00
1995	935 896 428	3 089 786,82
1996	3 310 350 599	10 835 844,80
1997	8 452 417 953	27 327 571,80
1998	8 202 455 678	24 803 313,20
1999	8 563 732 000	26 293 312,90
2000	11 574 443 282	34 386 343,68

Πηγή: ΟΑΕΔ –ΛΑΕΚ Διαχειριστική Επιτροπή (μη δημοσιευμένα στοιχεία).

3.2.3.3. Οικογενειακοί προϋπολογισμοί

Οι οικογενειακοί προϋπολογισμοί αποτελούν ακόμα μια πηγή χρηματοδότησης προερχόμενη από άτομα τα οποία συμμετέχουν σε κατάρτιση στην ελεύθερη αγορά. Επειδή οι εθνικοί προϋπολογισμοί αναφέρονται στις οικογενειακές δαπάνες συνολικά, και για την εκπαίδευση και για την κατάρτιση, δεν υπάρχει αξιόπιστη πηγή στοιχείων για αυτόν τον τύπο κατάρτισης και, κατά συνέπεια, καμία εκτίμηση δεν είναι εφικτή.

3.3. Μηχανισμοί κατανομής κονδυλίων

3.3.1. Συγχρηματοδότηση από το κράτος και την ΕΕ

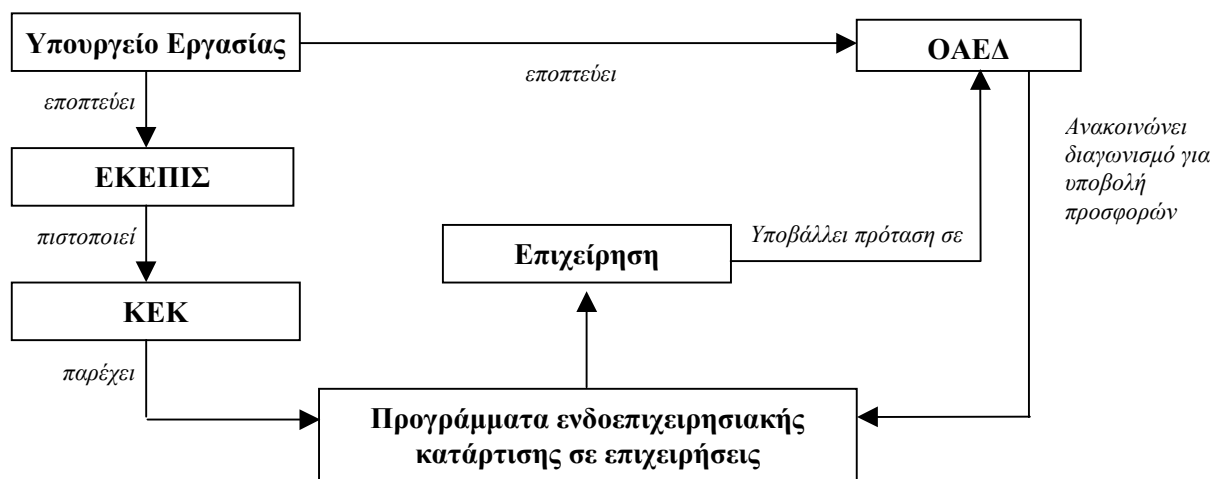
3.3.1.1. Ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση για εργαζόμενους στις ιδιωτικές επιχειρήσεις

Ο ΟΑΕΔ είναι ο υπεύθυνος φορέας για τη διαχείριση του προγράμματος. Σχεδιάζει το ετήσιο γενικό πλαίσιο για τους τύπους κατάρτισης που είναι επιλέξιμοι για χρηματοδότηση. Οι επιχειρήσεις υποβάλλουν προτάσεις στον ΟΑΕΔ για την υλοποίηση ενδοεπιχειρησιακών προγραμμάτων συνεχιζόμενης κατάρτισης. Για εταιρείες με λιγότερο από 300 εργαζόμενους, η επιχείρηση θα πρέπει, πριν ακόμη υποβάλει πρόταση, να προβεί σε συμφωνία με ένα ΚΕΚ

το οποίο αναλαμβάνει να προσφέρει την απαιτούμενη κατάρτιση. Οι επιχειρήσεις με περισσότερους από 300 εργαζόμενους μπορούν να παρέχουν κατάρτιση με τα δικά τους μέσα. Η διαδικασία των προτάσεων διέπεται από συγκεκριμένες ποσοτώσεις, π.χ. υπάρχει μία ανώτατη τιμή κόστους ανά ώρα κατάρτισης και ανά καταρτιζόμενο. Αυτές οι ποσοτώσεις διασφαλίζουν ότι τα κονδύλια κατανέμονται ισότιμα και ξοδεύονται αποτελεσματικά.

Τα κριτήρια επιλογής για τις επιχορηγήσεις ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης καθορίζονται από ειδικές εγκυκλίους του ΟΑΕΔ. Τα κριτήρια περιλαμβάνουν την κατάταξη των επιχειρήσεων σύμφωνα με ορισμένα χαρακτηριστικά, όπως: μέγεθος, τομέας, γεωγραφική περιοχή, οικονομική απόδοση (π.χ. ποσοστό εξαγωγών από τον κύκλο εργασιών) και κοινωνική απόδοση (π.χ. αριθμός νέων υπαλλήλων, αριθμός υπαλλήλων γυναικών), καθώς και άλλες συνθήκες, όπως είναι η εφαρμογή σχεδίου αναδιάρθρωσης της επιχείρησης, η εισαγωγή νέων τεχνολογιών κτλ. Με βάση όλα τα κριτήρια ορίζεται σύνολο παραμέτρων επιλεξιμότητας που αφορούν την οικονομική απόδοση, χωροθέτηση, την εισαγωγή τεχνολογίας και τη δημιουργία απασχόλησης. Αυτές οι παράμετροι σχηματίζουν τη βάση επί της οποίας ο ΟΑΕΔ αξιολογεί τις προτάσεις των επιχειρήσεων.

Διάγραμμα 9 Δημόσια χρηματοδότηση της συνεχιζόμενης κατάρτισης

Εφόσον εγκριθεί το πρόγραμμα κατάρτισης, η επιχείρηση μπορεί να ξεκινήσει την υλοποίησή του, ανακοινώνοντάς το στον ΟΑΕΔ. Σύμφωνα με τον κανονισμό χρηματοδότησης, το 50% της δημόσιας συμμετοχής στον προϋπολογισμό του προγράμματος διατίθεται στην επιχείρηση εντός ενός μηνός από την ημερομηνία της ανακοίνωσης. Αφού ολοκληρωθεί το πρόγραμμα, κι εφόσον πραγματοποιήσουν τα τοπικά γραφεία του ΟΑΕΔ δύο ελέγχους με θετικό απολογισμό, παρέχεται ακόμη 30% της δημόσιας συμμετοχής. Το υπόλοιπο 20% καταβάλλεται αφού ολοκληρωθεί το πρόγραμμα και αφού οι δαπάνες ελεγχθούν και εγκριθούν από τις κεντρικές υπηρεσίες του ΟΑΕΔ.

Η επιχείρηση καλύπτει την ιδιωτική συνεισφορά στο πρόγραμμα, η οποία κυμαίνεται από 30 έως 50% (ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης), κυρίως με τις επιλέξιμες δαπάνες, οι οποίες αποτελούν ήδη πραγματικές δαπάνες της επιχείρησης (π.χ. αναλώσιμα, πρώτες ύλες για το πρακτικό μέρος της κατάρτισης, μισθοί εποπτών κατάρτισης κτλ.).

3.3.1.2. Δραστηριότητες συνεχιζόμενης κατάρτισης σε άλλα επιχειρησιακά προγράμματα

Δραστηριότητες συνεχιζόμενης κατάρτισης που συγχρηματοδοτούνται από το ελληνικό δημόσιο και την ΕΕ στο πλαίσιο του 2^{ου} ΚΠΣ υπάρχουν σε πολλά άλλα ΕΠ, κυρίως στα 13 περιφερειακά ΕΠ και στο ΕΠ «Κλεισθένης». Οι διαδικασίες χρηματοδότησης ποικίλλουν ανάλογα με το ποιος είναι υπεύθυνος για την υλοποίηση και παροχή κατάρτισης. Για δραστηριότητες κατάρτισης αρμοδιότητας των ΚΕΚ χρειάζεται τα υπουργεία ή οι περιφερειακές αρχές να ανακοινώσουν διαγωνισμό για υποβολή προτάσεων (μία ή δύο φορές το χρόνο). Όλα τα υποψήφια ΚΕΚ υποβάλλουν προσφορές προς αξιολόγηση και κάθε πρόγραμμα ή δραστηριότητα κατάρτισης ανατίθεται σε ένα ΚΕΚ. Τα ΚΕΚ είναι υποχρεωμένα να υλοποιήσουν τα προγράμματα κατάρτισης εντός συγκεκριμένης προθεσμίας (συνήθως μερικών μηνών) και να ανακοινώσουν την ημερομηνία έναρξης. Το υπουργείο ή η περιφερειακή αρχή καταβάλλει το 50% του προϋπολογισμού με την έναρξη του προγράμματος, άλλη μία δόση κατά τη διάρκεια της υλοποίησης και το υπόλοιπο μετά τον τελικό λογιστικό έλεγχο και την έγκριση των δαπανών. Οι πληρωμές σπάνια καταβάλλονται εγκαίρως, γεγονός που αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα για όλους όσοι εμπλέκονται στη διαδικασία.

Σε περίπτωση που η κατάρτιση δεν παρέχεται από ΚΕΚ αλλά από δημόσιο φορέα κατάρτισης - όπως συμβαίνει με το ΕΠ «Κλεισθένης» - η διαδικασία πληρωμής είναι παρόμοια, αλλά με δύο διαφορές: δεν υπάρχει διαδικασία υποβολής προσφορών και ο λογιστικός έλεγχος δεν είναι τόσο αυστηρός - διεξάγεται με δειγματοληψία και όχι ανά πρόγραμμα.

3.3.2. ΛΑΕΚ

Ο ΛΑΕΚ δέχεται εισφορές και από τους εργοδότες και από τους εργαζόμενους. Μέρος αυτών χρησιμοποιείται για την επιστροφή των δαπανών κατάρτισης στις επιχειρήσεις. Η συνεισφορά φτάνει το 0,45% των ετήσιων συνολικών ακαθάριστων μισθών των υπαλλήλων κάθε επιχείρησης. Ο νόμος 2434/96 καθορίζει το πλαίσιο διαχείρισης και τα κριτήρια επιλεξιμότητας.

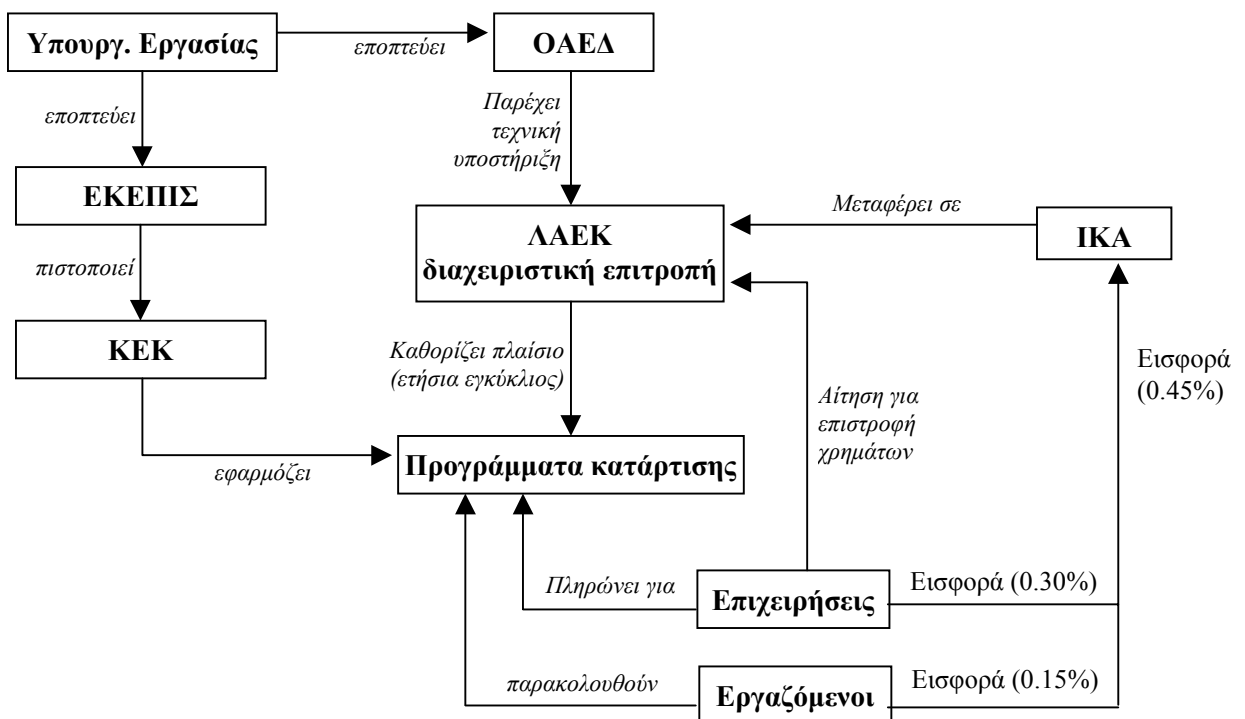
Οι επιχειρήσεις μπορούν να ζητήσουν αποζημίωση για τις δαπάνες κατάρτισης την χρονιά που ακολουθεί μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος κατάρτισης. Οι επιχειρήσεις δικαιούνται να λάβουν ως επιστροφή έως και 80% των συνολικών δαπανών κατάρτισης που πραγματοποίησαν από τον ΛΑΕΚ και μέχρι το συνολικό ποσό της εισφοράς τους στο λογαριασμό κατά τα προηγούμενα έτη. Η όλη διαδικασία στηρίζεται από τις υπηρεσίες του ΟΑΕΔ, σύμφωνα με τους κανονισμούς του ΛΑΕΚ. Υπάρχει η δυνατότητα να μεταφερθούν αποθεματικά στο επόμενο έτος.

Το κύριο πρόβλημα με τον ΛΑΕΚ είναι ότι οι μικρές επιχειρήσεις συνεισφέρουν μικρά ποσά ανά έτος και δεν έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν το χρηματικό ποσό που δικαιούνται ανάλογα με τις ανάγκες τους. Κατά συνέπεια μεγάλα ποσά παραμένουν αχρησιμοποίητα. Τα ποσά αυτά μεταφέρονται μετά από δύο χρόνια σε ενώσεις εργοδοτών κι εργαζομένων, που τα χρησιμοποιούν για την υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης για τα μέλη τους.

Ωστόσο ο ΛΑΕΚ χρησιμοποιείται εποικοδομητικά από τις μεγάλες επιχειρήσεις (π.χ. τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες, μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις κτλ.), οι οποίες έχουν στη διάθεσή τους μεγάλα χρηματικά ποσά και μπορούν να σχεδιάσουν με τρόπο αποτελεσματικό τα δικά τους προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης.

Διάγραμμα 10 Δημόσια χρηματοδότηση της συνεχιζόμενης κατάρτισης (ΛΑΕΚ)

3.4. Γενικά συμπεράσματα

Ο κυρίαρχος παράγοντας όσον αφορά στη συνεχιζόμενη κατάρτιση κατά τη χρονική περίοδο 1986-2000 είναι η ροή χρηματοδότησης από την ΕΕ (ειδικά το ΕΚΤ), η οποία αυξήθηκε σημαντικά κατά το δεύτερο μισό της περιόδου. Αυτό ασφαλώς σχετίζεται με την ανάπτυξη ενός ουσιαστικού συστήματος για τη συνεχιζόμενη κατάρτιση στην Ελλάδα, με όλες τις θετικές και αρνητικές του πτυχές. Παρακάτω συνοψίζονται τα συμπεράσματα που αφορούν τη συνεχιζόμενη κατάρτιση για τους εργαζόμενους κατά αυτή τη χρονική περίοδο.

Ισχυρά σημεία:

- Τα δύο ΚΠΣ διαδραμάτισαν αποφασιστικό ρόλο στη χρηματοδότηση της συνεχιζόμενης κατάρτισης κατά τη δεκαετία του '90 στην Ελλάδα: χωρίς αμφιβολία, στήριξαν το θεσμό και έδωσαν κίνητρα για την εισαγωγή και παροχή πολλών προγραμμάτων κατάρτισης σε όλες τις περιφέρειες της χώρας.
- Δεδομένου ότι ορισμένοι φορείς παροχής κατάρτισης έλαβαν σημαντική χρηματική ενίσχυση, οι δράσεις κατάρτισης αναβαθμίστηκαν με αποτέλεσμα να παρέχονται περισσότερες επιλογές στις επιχειρήσεις και τους εργαζόμενους.
- Αυξήθηκε τόσο η ποιότητα κατάρτισης όσο και τα επίπεδα της συμμετοχής.
- Οι ενώσεις εργοδοτών και εργαζομένων καθιέρωσαν υποσυστήματα συνεχιζόμενης κατάρτισης για να υποστηρίξουν τα μέλη τους.
- Η οικονομική παγκοσμιοποίηση, τα τεχνολογικά επιτεύγματα και ο αυξανόμενος διεθνής ανταγωνισμός έκαναν τις επιχειρήσεις να κατανοήσουν τη σπουδαιότητα της επαγγελματικής κατάρτισης, ώστε να χρησιμοποιήσουν τα κονδύλια με τον καλύτερο τρόπο επενδύοντας στο ανθρώπινό τους κεφάλαιο. Αυτό ισχύει περισσότερο για τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις και λιγότερο για τις μικρομεσαίες.
- Η ταχεία ανάπτυξη των δράσεων κατάρτισης που χρηματοδοτούνται από τον ΛΑΕΚ (κυρίως μετά το 1997) φαίνεται να αποτελεί το μέλλον της χρηματοδότησης για τη συνεχιζόμενη κατάρτιση, έχοντας ως κύρια πλεονεκτήματα ότι: α) πρόκειται για έναν αυτοχρηματοδοτούμενο μηχανισμό και β) αυξάνει τη δυνατότητα των επιχειρήσεων να διαλέξουν τα πλέον ενδεδειγμένα προγράμματα κατάρτισης.

Αδυναμίες:

- Το σύστημα της συνεχιζόμενης κατάρτισης για εργαζόμενους πέρασε μια μακρά περίοδο υπανάπτυξης, όταν κύριο μέλημα των επιχειρήσεων ήταν κυρίως η απορρόφηση κονδυλίων και όχι η επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων.
- Κάθε υποσύστημα συνεχιζόμενης κατάρτισης αναπτύχθηκε χωρίς να συνδέεται θεματικά με προτεραιότητες ανάπτυξης, διαδικασίες εκσυγχρονισμού και αναδιάρθρωσης, κάτι το οποίο ήταν εμφανές στον αγροτικό και δημόσιο τομέα.
- Μέχρι πρόσφατα, η διαδικασία χρηματοδότησης από το ΕΚΤ χαρακτηριζόταν από ασυνέπειες, καθυστερήσεις και ανεπάρκεια των διαχειριστικών αρχών.

4. Κατάρτιση ανέργων

4.1. Ιστορική αναδρομή

Το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα, το οποίο ήταν χαμηλότερο από 8% στη δεκαετία του '80, αυξήθηκε σε ποσοστό υψηλότερο από 10% στα μέσα της δεκαετίας του '90, όπως και παραμένει. Η μακροχρόνια ανεργία αποτελεί περίπου το ένα τρίτο του συνολικού ποσοστού, ενώ η μακροχρόνια ανεργία των νέων ξεπέρασε σωρευτικά το 50% κατά την προηγούμενη δεκαετία, και ακόμη αυξάνεται σταθερά. Αυτό εν μέρει οφείλεται στη ζήτηση: η αγορά εργασίας στρέφεται σε συγκεκριμένες ειδικότητες, δεξιότητες και προσόντα, που όμως δεν παρέχει επαρκώς το σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Έτσι εξηγείται εν μέρει το γεγονός ότι ολοένα και περισσότεροι νέοι απόφοιτοι των ΑΕΙ ή της γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης παραμένουν άνεργοι.

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '80 δεν υπήρχε σαφής, ολοκληρωμένη πολιτική της αγοράς εργασίας που να απευθύνεται στους άνεργους νέους, τις γυναίκες και τους μακροχρόνια άνεργους. Μόνο την τελευταία δεκαετία καθιερώθηκε και ρυθμίστηκε με συστηματικό τρόπο η παροχή κατάρτισης σε άνεργους.

Την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση για άνεργους στην Ελλάδα διαχειρίζεται ο ΟΑΕΔ, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και οι περιφερειακές αρχές. Η αυξανόμενη ζήτηση για περισσότερες ευκαιρίες κατάρτισης για άνεργους κατά τα τελευταία χρόνια οδήγησε σε αναβάθμιση των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ και του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Η ΕΕ, μέσω του ΕΚΤ, συνεισέφερε σημαντικά, χρηματοδοτώντας ένα σημαντικό αριθμό προγραμμάτων κατάρτισης για άνεργους στο πλαίσιο του 1^{ου}, 2^{ου} και 3^{ου} ΚΠΣ και στηρίζοντας μεγάλες αλλαγές στον τρόπο παροχής τους.

Όπως ορίζει το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Απασχόληση, η ελληνική κυβέρνηση υποβάλλει εθνικό σχέδιο δράσης για την απασχόληση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάθε χρόνο από το 1999. Αυτά τα σχέδια αφορούν μεταξύ άλλων και την ανεργία των νέων, τη μακροχρόνια ανεργία και την ανάπτυξη των ενεργών πολιτικών απασχόλησης. Οι συγκεκριμένες κατευθύνσεις της πολιτικής διαμορφώθηκαν περαιτέρω κατά το σχεδιασμό του 3^{ου} ΚΠΣ (2000-2006).

4.1.1. 1^ο ΚΠΣ: Το πρώτο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης για την Ελλάδα (1989-93)

Το ΕΚΤ συγχρηματοδότησε μεγάλο αριθμό προγραμμάτων κατάρτισης για άνεργους στην Ελλάδα, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Αυτή η συγχρηματοδότηση πραγματοποιήθηκε μέσω του 1^{ου} ΚΠΣ κι ενίσχυσε τα συστήματα απασχόλησης και κατάρτισης στις περιφέρειες. Ωστόσο, η τελική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας αυτών των προγραμμάτων σε σχέση με το κόστος τους δεν κατέληξε σε ικανοποιητικά συμπεράσματα. Αρκετοί φορείς παροχής κατάρτισης, που συχνά δεν διέθεταν καμία πείρα στην κατάρτιση ανέργων, υλοποίησαν

προγράμματα κατάρτισης σε πολλές ειδικότητες με συγχρηματοδότηση της ΕΕ. Δυστυχώς, παρά τις δαπάνες, το αποτέλεσμα δεν ήταν το επιθυμητό. Κι αυτό γιατί δεν υπήρχε σχέδιο ή μηχανισμός ούτε για να πιστοποιήσει τις νέες δεξιότητες που αποκτήθηκαν με τα προγράμματα κατάρτισης, ούτε για να βοηθήσει τους καταρτιζόμενους να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας.

4.1.2. 2^ο ΚΠΣ: Το δεύτερο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης για την Ελλάδα (1994-99)

Έχοντας υπόψη τα διάφορα προβλήματα, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων υπέβαλε στο πλαίσιο του 2^{ου} ΚΠΣ (1994-99) πρόταση για το ΕΠ για τη συνεχιζόμενη κατάρτιση και την προώθηση της απασχόλησης. Για την εφαρμογή αυτού του προγράμματος, καθιερώθηκε νέος τύπος φορέα κατάρτισης: τα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης (ΚΕΚ), που παρέχουν επαγγελματική κατάρτιση σε εργαζόμενους όσο και σε άνεργους. Το ΕΚΕΠΙΣ ορίστηκε ως βασικός φορέας για την πιστοποίηση των οργανισμών που επιθυμούν να λειτουργήσουν ως ΚΕΚ. Η όλη διαδικασία ξεκίνησε το 1995. Δημιουργήθηκαν πάνω από 700 ΚΕΚ, τα οποία λειτούργησαν για περίπου ένα χρόνο. Με τη λήξη της λειτουργίας τους ξεκίνησε νέα διαδικασία πιστοποίησης στις αρχές του 1998. Στα τέλη του 1999 λειτουργούσαν περίπου 400 πανελλήνια ή περιφερειακά ΚΕΚ. Μία τρίτη διαδικασία πιστοποίησης ξεκίνησε στις αρχές του 2001 με αποτέλεσμα 262 ΚΕΚ να αρχίσουν να λειτουργούν κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2002 με δυναμικότητα 35.000 θέσεων κατάρτισης. Άλλα 241 ΚΕΚ πιστοποιήθηκαν για την παροχή κατάρτισης σε κοινωνικές ομάδες που είναι ιδιαίτερα ευαίσθητες στον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας.

Άλλη παρέμβαση υπέρ των ανέργων στο πλαίσιο του 2^{ου} ΚΠΣ ήταν το ΕΠ κατά του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας, το οποίο απευθυνόταν σε οκτώ συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού (βλ. παρακάτω 4.2.1.2.). Στις ίδιες ομάδες απευθυνόταν η κοινοτική πρωτοβουλία για την απασχόληση, η οποία είχε τέσσερις άξονες: τα προγράμματα Horizon, Now, Youthstart και Integra. Τόσο το ΚΠΣ όσο και η κοινοτική πρωτοβουλία στήριζαν ολοκληρωμένες δραστηριότητες, τουλάχιστον δύο κυρίων δράσεων (προκαταρκτική επιμόρφωση, κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης) και μίας επιπλέον δράσης που απευθυνόταν σε ένα συγκεκριμένο τμήμα μίας ομάδας-στόχου.

Η εφαρμογή όλων αυτών των χρηματοδοτικών και θεσμικών μεταρρυθμίσεων για τη στήριξη των ανέργων δημιούργησε μία αγορά, ή μάλλον, ένα νέο σύνολο συστημάτων, μεθόδων και εμπειρογνομόνων, το οποίο προωθεί την αποτελεσματική χρήση της δημόσιας χρηματοδότησης και την ευκολότερη ένταξη των ανέργων στην αγορά εργασίας.

Και οι κοινωνικοί εταίροι παίζουν το ρόλο τους στην προώθηση μέτρων κατάρτισης κατά της ανεργίας. Κατά τα έτη 1993 και 1994, δημιουργήθηκαν δύο λογαριασμοί στο πλαίσιο της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας (ΕΓΣΣΕ). Ο πρώτος ήταν ο Ειδικός Λογαριασμός για Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΛΠΕΚΕ) που είχε στόχο να στηρίξει την κατάρτιση στις επιχειρήσεις (βλ. Ενότητα 3). Ο δεύτερος ήταν ο Ειδικός Λογαριασμός για την Απασχόληση (ΕΚΛΑ) με στόχο τη στήριξη και χρηματοδότηση προγραμμάτων κατάρτισης υπέρ των ανέργων. Η βασική ιδέα που οδήγησε στη δημιουργία

του ΕΚΛΑ ήταν ότι η διαχωριστική γραμμή μεταξύ εργασίας και ανεργίας (ή μερικής απασχόλησης) γίνεται ολοένα και πιο ακαθόριστη. Επομένως είναι σημαντικό για τους εργαζόμενους και τις επιχειρήσεις να στηρίζουν την κατάρτιση για άνεργους όχι μόνο για λόγους κοινωνικής αλληλεγγύης, αλλά και για να αποκτήσει ο ενεργός πληθυσμός της χώρας τις δεξιότητες που ζητεί η αγορά εργασίας. Οι δύο λογαριασμοί (ΕΛΠΕΚΕ και ΕΚΛΑ) συγχωνεύθηκαν το 1996. Ο ισχύων Λογαριασμός για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση (ΛΑΕΚ) συνεχίζει να στηρίζει την κατάρτιση για άνεργους.

Τέλος, θα πρέπει να τονιστεί ο ρόλος των συνεισφορών από τα νοικοκυριά για την κατάρτιση των ανέργων. Ένας αριθμός ανέργων (κυρίως νέων) παρακολουθούν προγράμματα κατάρτισης με δικά τους έξοδα (ή έξοδα των οικογενειών τους) ώστε να εμπλουτίσουν τις δεξιότητές τους. Καθώς η πλειοψηφία των ανέργων είναι νέοι που πιθανώς δεν διαθέτουν επαγγελματική πείρα, αυτή η μορφή κατάρτισης θεωρείται αρχική κατάρτιση. Όλοι οι φορείς αρχικής κατάρτισης (συμπεριλαμβανομένων των ΙΕΚ) μπορούν να θεωρηθούν και ως φορείς επαγγελματικής κατάρτισης για άνεργους.

4.2. Πηγές χρηματοδότησης

4.2.1. Άμεση χρηματοδότηση

Οι άμεσες πηγές χρηματοδότησης για κατάρτιση ανέργων είναι δημόσιες και ιδιωτικές. Η κύρια δημόσια πηγή είναι το ΚΠΣ και οι κοινοτικές πρωτοβουλίες, ενώ οι οικογενειακοί προϋπολογισμοί είναι η πιο σημαντική πηγή ιδιωτικής χρηματοδότησης. Η άλλη πολύ σημαντική πηγή ιδιωτικής χρηματοδότησης είναι ο ΛΑΕΚ.

4.2.1.1. ΕΠ: Συνεχιζόμενη κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης

Το ΕΠ συνεχιζόμενης κατάρτισης και προώθησης της απασχόλησης του 2^{ου} ΚΠΣ αποτελούνταν από τρία υποπρογράμματα (ΥΠ):

- ΥΠ 1: Ανάπτυξη της υποδομής συνεχιζόμενης κατάρτισης
- ΥΠ 2: Συνεχιζόμενη κατάρτιση για εργαζόμενους
- ΥΠ 3: Κατάρτιση και προώθηση απασχόλησης για άνεργους και για απειλούμενους από την ανεργία.

Η κύρια πηγή χρηματοδότησης για άνεργους είναι το ΥΠ 3, το οποίο διαιρείται περαιτέρω σε τέσσερα μέτρα:

- M1: νέοι άνεργοι κάτω των 25 ετών
- M2: άνεργες γυναίκες
- M3: άνεργοι άνω των 25 ετών
- M4: θύλακες υψηλής ανεργίας.

Πίνακας 21 Προϋπολογισμός υποπρογράμματος 3 (Κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης για ανέργους και για απειλούμενους από την ανεργία), ανά μέτρο

(ευρώ)

	Συνολικό κόστος	Δημόσια χρηματοδότηση					Ιδιωτική χρηματοδότηση		
		Χρηματοδότηση ΕΕ (ΕΚΤ)		Κρατική χρηματοδότηση		8	9=8/1		
		Total	%	%	%				
1 = 2+11	2 = 4+8	3 = 2/1	4	5 = 4/1	6	7 = 6/1			
ΥΠ3	825 753 651	825 753 651	100	642 777 044	78	182 976 607	22	0	0
M 3.1	271 437 778	271 437 778	100	211 607 745	78	59 830 033	22		
M 3.2	65 411 866	65 411 866	100	51 264 781	78	14 147 085	22		
M 3.3	384 478 309	384 478 309	100	300 408 775	78	84 069 534	22		
M 3.4	104 425 698	104 425 698	100	79 495 743	76	24 929 955	24		

Σημ.: M3.1: Νέοι άνεργοι κάτω των 25 ετών / M3.2: Άνεργες γυναίκες / M3.3: Άνεργοι άνω των 25 ετών / M3.4: Θύλακες υψηλής ανεργίας.

Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, μη δημοσιευμένα στοιχεία για το έτος 2000.

Πίνακας 22 Δαπάνες υποπρογράμματος 3 (Κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης για ανέργους και απειλούμενους από την ανεργία), ανά μέτρο και ανά έτος

(ευρώ)

	Συνολικός προϋπολογισμός ⁽¹⁾	Δαπάνες ανά έτος					Σύνολο (1994-98)	Προϋπολ. 1999
		1994	1995	1996	1997	1998		
		1	2	3	4	5	6	7= 2+3+4+5+6
ΥΠ 3	825 753 651	46 250 783	112 972 600	115 440 717	81 853 399	118 529 412	303 647 935	475 046 890
M 3.1	271 437 778	25 371 876	30 974 508	31 556 428	22 946 729	39 117 647	92 058 824	149 967 189
M 3.2	65 411 866	1 257 182	9 026 527	5 887 664	5 122 843	5 882 353	26 470 589	27 176 569
M 3.3	384 478 309	18 059 114	47 140 214	44 633 683	33 644 425	73 529 412	167 471 463	217 006 848
M 3.4	104 425 698	1 562 591	25 831 351	33 362 942	20 139 400	0	17 647 059	80 896 284

⁽¹⁾ Η συνεισφορά της ΕΕ (ΕΚΤ) ήταν 75% από το 1994 έως το 1997, 80% από το 1998 έως το 1999.

Σημ.: M3.1: Νέοι άνεργοι κάτω των 25 ετών / M3.2: Άνεργες γυναίκες / M3.3: Άνεργοι άνω των 25 ετών / M3.4: Ομάδες υψηλής ανεργίας

Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, μη δημοσιευμένα στοιχεία για το έτος 2000

4.2.1.2. ΕΠ: Καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας

Το ΕΠ κατά του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας περιλαμβάνει τις ομάδες στόχους που αναφέρονται παρακάτω. Για κάθε μία από αυτές, υπάρχουν τουλάχιστον μία κύρια δράση (προ-κατάρτιση, κατάρτιση, προώθηση απασχόλησης) και μία συνοδευτική δράση.

Οι οκτώ ομάδες-στόχοι είναι:

- Άτομα με σωματικές ή νοητικές αναπηρίες.
- Μετανάστες, παλιννοστούντες, πρόσφυγες.
- Φυλακισμένοι, ανήλικοι παραβάτες, αποφυλακισθέντες.
- Γονείς μονογονεϊκών οικογενειών.
- Κάτοικοι παραμεθόριων περιοχών.
- Πολιτιστικές και θρησκευτικές μειονότητες.
- Πρώην τοξικομανείς.
- Άνεργοι 45 – 64 ετών.

Το ΕΠ, με συνολικό προϋπολογισμό 240,421 εκατομμύρια ευρώ για τη χρονική περίοδο 1994-99, σχεδιάστηκε για να ανταποκριθεί στις ανάγκες κοινωνικών ομάδων που είναι πιο ευαίσθητες στον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας. Το ΕΠ διαιρείται σε έξι υποπρογράμματα:

- ΥΠ1: άτομα με φυσικές και νοητικές αναπηρίες.
- ΥΠ2: μετανάστες και παλιννοστούντες.
- ΥΠ3: άλλες κοινωνικές ομάδες.
- ΥΠ4: άτομα που πάσχουν από ψυχολογικά προβλήματα.

Τα υπολειπόμενα δύο υποπρογράμματα αναφέρονται σε κοινές υποδομές και υπηρεσίες (ΥΠ5) και σε τεχνική υποστήριξη (ΥΠ6). Οι δραστηριότητες κατάρτισης καλύπτονται από το πρώτο μέτρο σε κάθε ένα από τα τέσσερα υποπρογράμματα. Το συνολικό ποσό χρηματοδότησης από την έναρξη του προγράμματος (1996) μέχρι τον Ιούνιο του 1999 ήταν 120.791.000 ευρώ.

Πίνακας 23 ΕΠ: Καταπολέμηση του αποκλεισμού. Χρηματοδότηση και δαπάνες

(ευρώ)

	Συνολικός προϋπολογισμός		Έξοδα 1994 – Ιούνιος 1999		
	Σύνολο	Χρηματοδότηση ΕΕ	Σύνολο	Χρηματοδότηση ΕΕ	%
ΥΠ1	68 044 007	52 905 452	53 472 978	41 241 361	79%
M1	41 060 035	31 731 249	39 234 194	30 266 799	
ΥΠ2	51 506 436	40 029 857	44 334 253	34 288 473	86%
M1	34 932 798	26 968 482	34 310 287	26 469 484	
ΥΠ3	48 552 499	37 882 035	39 097 010	30 316 231	81%
M1	30 231 508	23 407 461			
ΥΠ4	35 703 062	28 562 448	2 806 924	2 245 539	8%
M1	14 566 427	11 653 141	1 948 081	1 558 464	
Σύνολο μέτρων κατάρτισης	120 790 768	93 760 333	75 492 562	58 294 747	

NB: ΥΠ1 Άτομα με αναπηρίες.

ΥΠ2 Μετανάστες και παλιννοστούντες.

ΥΠ3 Νοητικές αναπηρίες.

ΥΠ4 Όλες οι άλλες ομάδες.

Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, μη δημοσιευμένα στοιχεία από το έτος 2000.

Για πολλούς διάφορους λόγους (κυρίως εξαιτίας των καθυστερήσεων στην πιστοποίηση των ΚΕΚ) το ποσοστό απορρόφησης σε αυτό το ΕΠ ήταν πολύ χαμηλό μέχρι το έτος 1997 (πραγματικές δαπάνες 1994-97, 78 113 880 ευρώ). Ο συνολικός αριθμός ανέργων που καταρτίστηκαν στο πλαίσιο αυτού του ΕΠ μέχρι το τέλος του 1997 έφτασε τους 11.156, η πλειοψηφία των οποίων ήταν άνδρες.

4.2.1.3. Κοινοτικές πρωτοβουλίες Employment και Adapt

(α) Employment

Η πρωτοβουλία Employment απευθυνόταν σε άνεργους με λίγα μόνο ή καθόλου προσόντα. Στόχος ήταν να αναπτύξει δεξιότητες και προσόντα για κάθε ομάδα-στόχο και να εφαρμόσει τα παρακάτω: προ-κατάρτιση → κατάρτιση → συστήματα ενίσχυσης → απασχόληση. Μέσω των τεσσάρων υποπρογραμμάτων της πρωτοβουλίας, εγκρίθηκαν και υλοποιήθηκαν 177 σχέδια: 33 μέσω του NOW, 50 μέσω του Horizon, 46 μέσω του Integra και 48 μέσω του Youthstart. Κάθε σχέδιο συμπεριλάμβανε κατάρτιση για τη σχετική ομάδα-στόχο (γυναίκες, άτομα με ειδικές ανάγκες, πρόσφυγες, παλιννοστούντες, νεολαία κτλ).

Το συνολικό ποσό χρηματοδότησης για τη χρονική περίοδο 1996-99 ήταν 70.686.000 ευρώ.

(β) Adapt

Η πρωτοβουλία Adapt αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του Στόχου 4 των διαρθρωτικών ταμείων, ο οποίος είναι η μείωση της ανεργίας βοηθώντας τους ανθρώπους και τα συστήματα παραγωγής να προσαρμοστούν στη βιομηχανική αλλαγή. Μία πληθώρα προτάσεων υποβλήθηκαν από διάφορους φορείς στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, από τις οποίες εγκρίθηκαν οι 114 σε κάθε έναν από τους δύο κύκλους. Το Adapt στοχεύει κυρίως σε άνεργους οι οποίοι πρόσφατα απολύθηκαν ή έχασαν τη δουλειά τους επειδή η επιχείρηση στην οποία εργάζονταν υπέστη αναδιάρθρωση, ή απειλούνται να χάσουν τη δουλειά τους λόγω επικείμενης αναδιάρθρωσης. Το συνολικό ποσό της κοινοτικής χρηματοδότησης, μετά τη συμπλήρωση του Adapt-Bis, ανέρχεται σε 33.527.000 ευρώ.

4.2.1.4. Χρηματοδότηση για την κατάρτιση ανέργων από τον ΛΑΕΚ

Όπως περιγράφηκε στην ενότητα 2, καθιερώθηκαν δύο λογαριασμοί, σύμφωνα με το νόμο 2224/94, ο ΕΛΠΕΚΕ και ο ΕΚΛΑ. Ο πρώτος χρηματοδοτούσε κατάρτιση για εργαζόμενους σε επιχειρήσεις, ενώ ο δεύτερος χρηματοδοτούσε δράσεις κατάρτισης και απασχόλησης για άνεργους. Σύμφωνα με το νόμο 2434/96, οι δύο λογαριασμοί συγχωνεύτηκαν στον ΛΑΕΚ (Λογαριασμός για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση), ο οποίος συνεχίζει να καλύπτει έξοδα κατάρτισης τόσο για εργαζόμενους όσο και για άνεργους. Ο νόμος καθιέρωσε μία εννεαμελή διοικούσα επιτροπή, αρμόδια για την κατανομή των πόρων του ΛΑΕΚ, την ανάπτυξη των πρωτοβουλιών ή δράσεων που στοχεύουν στην προώθηση της απασχόλησης κι επαγγελματικής κατάρτισης και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανέργων (κυρίως των νέων και μακροχρόνιων ανέργων που είναι κοινωνικά αποκλεισμένοι).

Κατά τα τρία πρώτα έτη (1994-96) δεν υποβλήθηκαν στον ΛΑΕΚ προτάσεις για άνεργους, αλλά μόνο για εργαζόμενους.

4.2.2. Έμμεση χρηματοδότηση

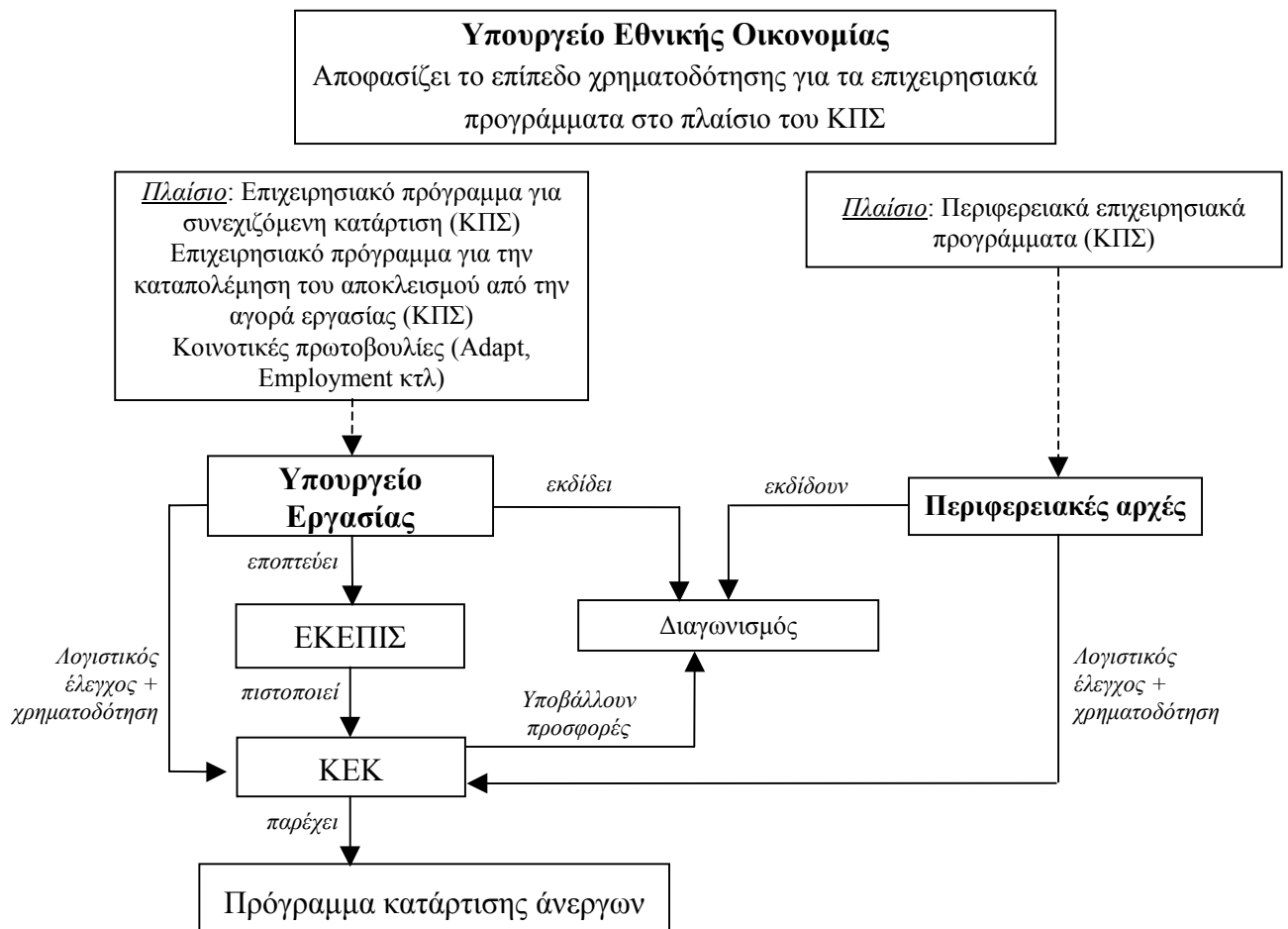
Θεσμοθετήθηκαν κίνητρα για επιχειρήσεις ώστε να προσλαμβάνουν άνεργα άτομα τα οποία συμμετέχουν σε προγράμματα που συνδυάζουν τη θεωρητική κατάρτιση με κατάρτιση σε επιχειρήσεις. Οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις πρέπει να προσλαμβάνουν τουλάχιστο ένα τρίτο των καταρτιζομένων για τουλάχιστον έξι μήνες, με επιχορηγούμενη μισθοδοσία.

4.3. Μηχανισμοί κατανομής των κονδυλίων για την κατάρτιση των ανέργων

4.3.1. Συγχρηματοδότηση από το κράτος και την ΕΕ

Οι δραστηριότητες κατάρτισης για άνεργους, οι οποίες συγχρηματοδοτούνται από το Κράτος και την ΕΕ στο πλαίσιο των ΚΠΣ υλοποιούνται αποκλειστικά από τα ΚΕΚ. Η διαδικασία κατανομής κονδυλίων είναι παρόμοια με εκείνη της συνεχιζόμενης κατάρτισης. Για κάθε ΕΠ, ο αρμόδιος φορέας για τη χρηματοδότηση (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ή περιφερειακή αρχή) προκηρύσσει διαγωνισμό (μία ή δύο φορές το χρόνο). Τα ΚΕΚ τα οποία πληρούν τις προϋποθέσεις (όσον αφορά στη γεωγραφική περιοχή και θεματολογία) υποβάλλουν τις προσφορές τους. Αυτές οι προσφορές αξιολογούνται και κάθε πρόγραμμα κατάρτισης ανατίθεται σε ένα ΚΕΚ. Το ΚΕΚ είναι υποχρεωμένο να υλοποιήσει το πρόγραμμα κατάρτισης μέσα σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο κι, επίσης, να ανακοινώσει στον αρμόδιο φορέα για τη χρηματοδότηση και την ημερομηνία έναρξης του προγράμματος. Σύμφωνα με τον κανονισμό χρηματοδότησης, το 50% του προϋπολογισμού διατίθεται μετά την έναρξη του προγράμματος, μία άλλη δόση κατά τη διάρκεια της περιόδου εφαρμογής και η αποπληρωμή καταβάλλεται μετά το λογιστικό έλεγχο και την έγκριση των δαπανών.

Διάγραμμα 11 Δημόσια χρηματοδότηση για την κατάρτιση ανέργων (2^ο ΚΠΣ)

4.3.2. ΛΑΕΚ

Ο ΛΑΕΚ δέχεται εισφορές τόσο από εργοδότες όσο και από τους εργαζόμενους και χρησιμοποιείται κυρίως για να καλύψει δαπάνες κατάρτισης σε επιχειρήσεις. Επειδή ο ΛΑΕΚ είναι αποτέλεσμα της συγχώνευσης δύο λογαριασμών, από τους οποίους ο δεύτερος (ΕΚΛΑ) χρηματοδοτούσε δραστηριότητες κατάρτισης για άνεργους, η διοικούσα επιτροπή του ΛΑΕΚ είναι υπεύθυνη για την κατανομή και αυτών των πόρων. Εξαιτίας της πληθώρας προγραμμάτων κατάρτισης που διατίθενται για άνεργους μέσω διαφόρων ΕΠ του ΚΠΣ και της έλλειψης διοικητικού πλαισίου, η παροχή προγραμμάτων για άνεργους υπήρξε πολύ χαμηλή. Στα πέντε χρόνια λειτουργίας του λογαριασμού, μόνο λίγες ενώσεις κοινωνικών εταίρων ζήτησαν χρηματοδότηση με στόχο να οργανώσουν και να εφαρμόσουν προγράμματα κατάρτισης ανέργων στον τομέα τους.

4.4. Γενικά συμπεράσματα

Το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα παραμένει πάνω από 10% τα τελευταία οκτώ χρόνια, και η μακροχρόνια ανεργία στους νέους αντιπροσωπεύει περισσότερο από το 50% του συνόλου των ανέργων. Η καταπολέμηση της ανεργίας είναι κατά συνέπεια ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα, και η ύπαρξη προγραμμάτων κατάρτισης αποτελεί ένα σπουδαίο εργαλείο στην προσπάθεια αυτή.

Η κατάρτιση των ανέργων έλαβε σημαντική υποστήριξη από τα διαδοχικά ΚΠΣ, όχι μόνο με τη χρηματοδότηση των προγραμμάτων κατάρτισης αλλά και με τη δημιουργία συστημάτων και δομών. Σκοπός της είναι να επιτύχει πιο αποτελεσματική χρήση της δημόσιας χρηματοδότησης και πιο ανώδυνη ένταξη των ανέργων στην αγορά εργασίας. Οι πιο σημαντικές δομές είναι το ΕΚΕΠΙΣ και τα ΚΕΚ, καθώς και ο Ειδικός Λογαριασμός για την Απασχόληση (ΕΚΛΑ).

Στις εθνικά σχέδια δράσης για την απασχόληση που υποβάλλονται κάθε χρόνο στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσιάζεται ο σχεδιασμός των πολιτικών και οι σχετικές εξελίξεις. Οι πολιτικές καλύπτουν και ευρύτερες ομάδες πληθυσμού – παράδειγμα είναι το επιχειρησιακό πρόγραμμα για την καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας, το οποίο αποτελούσε τμήμα του 1^{ου}, 2^{ου} και 3^{ου} ΚΠΣ.

5. Το μέλλον της χρηματοδότησης: τάσεις και προοπτικές

5.1. Η διαμόρφωση των κανονισμών χρηματοδότησης: 3^ο ΚΠΣ

Η διαμόρφωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα στο εγγύς μέλλον (2002-2006) διαγράφεται ευόινο για πολλούς λόγους. Οι περισσότεροι συνδέονται με την υλοποίηση του 3^{ου} ΚΠΣ, το οποίο στοχεύει κυρίως στις ανάγκες υποδομής για την αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και για τη δημιουργία ενός πιο ικανού και παγκόσμια ανταγωνιστικού εργατικού δυναμικού. Υπολογίζεται ότι η χρηματοδότηση του 3^{ου} ΚΠΣ είναι αυξημένη κατά 20-40% για διάφορες κατηγορίες κατάρτισης σε σύγκριση με το 2^ο ΚΠΣ, όπως προκύπτει από τα παρακάτω στοιχεία.

5.1.1. Αρχική επαγγελματική κατάρτιση

Το 3^ο ΚΠΣ συνεχίζει να χρηματοδοτεί τη γενική εκπαίδευση και την αρχική κατάρτιση στην Ελλάδα μέσω του ΕΠΕΑΕΚ II (ΕΠ: Εκπαίδευση και αρχική επαγγελματική κατάρτιση). Το ΕΠ περιλαμβάνει έξι άξονες με συνολικό προϋπολογισμό που ανέρχεται σε 2.487,60 εκατομμύρια ευρώ.

Πίνακας 24 Χρηματοδότηση μέσω ΕΠΕΑΕΚ II

Άξονας	(εκατομ. Ευρώ)		
	Συνολικός προϋπολογισμός	% επί του συνολικού προϋπολογισμού του ΕΠ	% της συνεισφοράς του ΕΚΤ στο πλαίσιο του ΕΠ
1. Προώθηση ίσων ευκαιριών για πρόσβαση στην αγορά εργασίας	333,25	13,8	16,7
2. Προώθηση και βελτίωση της εκπαίδευσης και της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης	1 532,44	61,7	77,6
3. Ανάπτυξη και προώθηση της επιχειρηματικότητας και προσαρμοστικότητας των νέων	19,85	0,8	1,0
4. Βελτίωση της προσβασιμότητας των γυναικών στην αγορά εργασίας	69,47	2,8	3,5
5. Ανάπτυξη υποδομής για την εφαρμογή της στήριξης του ΕΚΤ	509,92	20,5	0
6. Τεχνική βοήθεια	22,68	0,9	1,1
Σύνολο	2 487,60	100	100

Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, www.mnec.gr/ministry/kps/3kps/3kps.htm.

Ο συνολικός προϋπολογισμός για το ΕΠ χρηματοδοτείται από δύο ευρωπαϊκά ταμεία (ΕΚΤ και ΕΤΠΑ) και τον ελληνικό κρατικό προϋπολογισμό, κατά μία αναλογία 75:25%. Δεν υπάρχουν ιδιωτικές συνεισφορές. Οι κύριες δραστηριότητες της αρχικής κατάρτισης καλύπτονται από τον άξονα 2 (σχεδόν τα δύο τρίτα του συνολικού προϋπολογισμού για το ΕΠ) ενώ ο άξονας 5 στηρίζει την ανάπτυξη της υποδομής και για τη γενική εκπαίδευση και για την αρχική κατάρτιση, με χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ.

Τα έξι μέτρα που περιλαμβάνονται στον άξονα 2 δίνουν περισσότερες λεπτομέρειες για τους στόχους και τους προϋπολογισμούς (όλα τα ποσά είναι σε εκατομμύρια ευρώ):

(α) Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης.	306,09
(β) Αναμόρφωση προγραμμάτων σπουδών – διεύρυνση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.	364,08
(γ) Αρχική επαγγελματική κατάρτιση.	554,12
(δ) Επαγγελματικός προσανατολισμός.	122,49
(ε) Διά βίου μάθηση	78,90
(στ) Προστασία περιβάλλοντος και περιβαλλοντική εκπαίδευση	106,76

Τα κονδύλια είναι υψηλότερα σε σύγκριση με το 2^ο ΚΠΣ, πράγμα που επιτρέπει την πραγματοποίηση περισσότερων επενδύσεων στις υποδομές της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, δεδομένων των πρόσφατων θεσμικών μεταρρυθμίσεων. Επίσης προσφέρουν επαγγελματικές επιλογές σε όσους ολοκληρώνουν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση χωρίς να εισάγονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό λογικά θα μειώσει το μελλοντικό ποσοστό χρηματοδότησης από νοικοκυριά για τη στήριξη της αρχικής κατάρτισης, καθώς η δημόσια υποδομή βελτιώνεται και παρέχει ευρύτερες επιλογές κατάρτισης.

5.1.2. Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και κατάρτιση ανέργων

Το ΕΠ «Απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση» στηρίζει και τη συνεχιζόμενη κατάρτιση και την κατάρτιση των ανέργων. Οι πέντε βασικοί άξονες προτεραιοτήτων του ΕΠ ακολουθούν τα πέντε πεδία πολιτικής που στηρίζονται από το ΕΚΤ. Ο έκτος άξονας αφορά την τεχνική βοήθεια. Πυρήνας των προτεραιοτήτων είναι η βελτίωση και ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων για την αγορά εργασίας με τους παρακάτω στόχους:

- (α) καταπολέμηση της ανεργίας μέσω μεμονωμένων παρεμβάσεων,
- (β) προώθηση ίσων ευκαιριών για πρόσβαση στην αγορά εργασίας,
- (γ) ενδυνάμωση και αναβάθμιση της αποτελεσματικότητας και ποιότητας της παρέμβασης στην αγορά εργασίας,
- (δ) προώθηση επιχειρηματικότητας και προσαρμοστικότητας του εργατικού δυναμικού,
- (ε) βελτίωση της πρόσβασης και συμμετοχής γυναικών στην αγορά εργασίας.

Ο συνολικός προϋπολογισμός για το ΕΠ είναι 1.998,9 εκατομμύρια ευρώ. Οι δημόσιες δαπάνες ανέρχονται σε 1.888,9 εκατομμύρια ευρώ, και από αυτά 13,33 εκατομμύρια ευρώ συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και σχετίζονται με τον πρώτο στόχο που αναφέρεται παραπάνω. Τα υπόλοιπα 1 875,6 εκατομμύρια ευρώ συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ και επίσης προβλέπονται 110 εκατομμύρια ευρώ από ιδιωτικά κονδύλια.

Ακολουθεί περιγραφή καθενός άξονα προτεραιοτήτων του ΕΠ.

Πίνακας 25 Χρηματοδότηση του ΕΠ «Απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση»

(εκατομμύρια Ευρώ)			
Άξονας	Συνολικός προϋπολ.	% επί του συνολικού προϋπολογισμού ύ για το ΕΠ	Δημόσια χρηματοδότηση του άξονα (%)
1. Ανάπτυξη και προώθηση ενεργών πολιτικών για καταπολέμηση της ανεργίας, αποφυγή μακροχρόνιας ανεργίας και τη διευκόλυνση επανένταξης των μακροχρόνια ανέργων στην αγορά εργασίας.	895,4	47,4	100
2. Προώθηση ίσων ευκαιριών για πρόσβαση στην αγορά εργασίας, ειδικά για όσους απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό.	307	16,3	100
3. Προώθηση και βελτίωση ποιότητας και πιστοποίηση.	53	2,8	100
4. Ανάπτυξη και προώθηση επιχειρηματικότητας και προσαρμοστικότητας του εργατικού δυναμικού.	510	23,0	85,3
5. Βελτίωση πρόσβασης και συμμετοχής γυναικών στην αγορά εργασίας.	210	9,3	83,3
6. Τεχνική βοήθεια και υποστήριξη εφαρμογής.	23.49	1,2	100
Σύνολο		100	

Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, www.mnec.gr/ministry/kps/3kps/3kps.htm.

5.1.3. ΛΑΕΚ

Αναμένεται μία αύξηση των ποσοστών εισφορών για τον ΛΑΕΚ (μέχρι τώρα η εισφορά είναι 0,45%) , με βάση τα παρακάτω σημεία:

- Υπάρχει αυξανόμενη ζήτηση για πιο ευέλικτα προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης μέσα στις επιχειρήσεις.
- Πρέπει να δίνεται το έναυσμα τις μικρές επιχειρήσεις να επωφελούνται από τους πόρους του ΛΑΕΚ για να προβαίνουν σε δραστηριότητες κατάρτισης,
- Οι κοινωνικοί εταίροι έχουν μεγαλύτερες ανάγκες για υποδομές κατάρτισης.

Οι οργανισμοί των κοινωνικών εταίρων ίσως να αντιδράσουν σε μία αύξηση της εισφοράς· ωστόσο, λόγω των παραγόντων που σκιαγραφούνται παραπάνω, αναμένεται ότι η αύξηση θα γίνει.

5.2. Επικρίσεις, προκλήσεις και αλλαγές που αφορούν τους μηχανισμούς χρηματοδότησης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

Η σημαντικότερη κριτική που εκφράζεται σχετικά με τις διαδικασίες χρηματοδότησης αφορά κυρίως με τη συνεχιζόμενη κατάρτιση, καθώς η αρχική κατάρτιση υπόκειται σε κανονισμούς που ορίζονται από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και τοποθετείται στο συνολικό πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος. Στη συνεχιζόμενη κατάρτιση το βασικό ζήτημα είναι να βελτιωθεί η εφαρμογή, ο συντονισμός και η συνοχή της χρηματοδότησης από την ΕΕ και από το κράτος με τους μηχανισμούς πληρωμής. Αυτό που προκαλεί ανησυχίες εν προκειμένω είναι οι πολύπλοκες και μακροχρόνιες διαδικασίες. Για παράδειγμα, πρέπει να μειωθεί ο χρόνος πληρωμής για τα προγράμματα κατάρτισης (στο παρελθόν οι φορείς κατάρτισης έπρεπε να χρηματοδοτούν οι ίδιοι τα προγράμματα μέχρις ότου λάβουν την επιδότηση). Παρόμοιες επικρίσεις έχουν γίνει και σχετικά με δραστηριότητες που χρηματοδοτούνται από το λογαριασμό ΛΑΕΚ, του οποίου οι πληρωμές πραγματοποιούνται μία φορά το χρόνο, με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγάλο διάστημα μεταξύ υλοποίησης και χρηματοδότησης.

Εξαιτίας αυτής της κριτικής, η νέα διάρθρωση του 3^{ου} ΚΠΣ είναι πιο αποτελεσματική και αναμένεται να είναι λιγότερο γραφειοκρατική. Παρόμοιες κινήσεις έχουν γίνει για τη διαχείριση του ΛΑΕΚ.

Για να ενοποιηθεί πραγματικά η ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, κατά τρόπο που να αφορά ολόκληρο τον ενεργό πληθυσμό της ΕΕ, θα απαιτηθεί πολύς χρόνος. Ορισμένοι από τους πιο σημαντικούς όρους και προϋποθέσεις για το εγχείρημα αυτό είναι:

- (α) συνοχή και διαφάνεια της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλες τις χώρες της ΕΕ,
- (β) επαρκείς υπηρεσίες εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε όλες τις χώρες της ΕΕ για όλες τις κατηγορίες του πληθυσμού,
- (γ) πιστοποίηση των επαγγελματικών δεξιοτήτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσα από ένα γενικά αποδεκτό σύστημα,
- (δ) αποτελεσματική χρήση των διαθέσιμων οικονομικών πόρων, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Σε σχέση με όλους αυτούς τους στόχους, το ελληνικό σύστημα διαχείρισης και χρηματοδότησης συνεχιζόμενης κατάρτισης έχει να αντιμετωπίσει τέσσερις μεγάλες προκλήσεις:

- (α) να διασφαλίσει την επιτυχία της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1998 για παροχή καλής ποιότητας και αποτελεσματικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και αρχικής κατάρτισης,
- (β) να δημιουργήσει ένα σύγχρονο, εύληπτο κι αποτελεσματικό σύστημα επαγγελματικής κατάρτισης και πιστοποίησης επαγγελματικών δεξιοτήτων, βασισμένο στη λειτουργία του ΕΚΕΠΣ και στα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης (ΚΕΚ),

- (γ) να μετρηθεί η αποτελεσματικότητα (με ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες) της αυξανόμενης χρηματοδότησης σε όλες της δραστηριότητες συνεχιζόμενης κατάρτισης που καλύπτονται από το 3^ο ΚΠΣ,
- (δ) να ενσωματώσει τις νέες τεχνολογίες στην επαγγελματική κατάρτιση.

Ας εξετάσουμε ένα-ένα ξεχωριστά αυτά τα σημεία:

(α) να διασφαλίσει την επιτυχία της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1998 για παροχή καλής ποιότητας και αποτελεσματικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και αρχικής κατάρτισης.

Η μεταρρύθμιση του 1998 κατεύθυνε τον πληθυσμό της ανώτατης εκπαίδευσης σε δύο ρεύματα: το ένα οδηγούσε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και το άλλο στην επαγγελματική εκπαίδευση (τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια – ΤΕΕ). Υπήρχε σκεπτικισμός και κριτική για τον αποκλεισμό ενός μεγάλου ποσοστού του σχολικού πληθυσμού από την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αν και είναι ακόμα νωρίς για να βγάλουμε συμπεράσματα για τα αποτελέσματα της μεταρρύθμισης, φαίνεται ότι ο τομέας της επαγγελματικής εκπαίδευσης του ανώτερου δευτεροβάθμιου επιπέδου λειτουργεί με επιτυχία και σύντομα θα έχουμε τους πρώτους απόφοιτους.

(β) να δημιουργήσει ένα σύγχρονο, εύληπτο κι αποτελεσματικό σύστημα επαγγελματικής κατάρτισης και πιστοποίησης επαγγελματικών δεξιοτήτων.

Σκοπός του εθνικού κέντρου πιστοποίησης δομών συνεχιζόμενης κατάρτισης είναι να καθιερώσει ένα εθνικό σύστημα για την πιστοποίηση φορέων συνεχιζόμενης κατάρτισης (ΚΕΚ), προγραμμάτων και εκπαιδευτών. Κατά την πρώτη φάση, πιστοποιήθηκαν περίπου 300 ΚΕΚ με δυναμικότητα 35.000 θέσεων κατάρτισης. Τα κριτήρια έχουν γίνει ιδιαίτερα αυστηρά, αλλά με την αυξανόμενη επένδυση, στελέχωση κι πείρα, τα ΚΕΚ έχουν εξελιχθεί σε πολύ αξιόπιστους φορείς κατάρτισης. Στη συνέχεια ακολουθεί η πιστοποίηση εκπαιδευτών και προγραμμάτων.

Ο πρώτος γύρος προτάσεων για προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης στο 3^ο ΚΠΣ ξεκίνησε το Σεπτέμβριο του 2001. Τα αποτελέσματα του διαγωνισμού παρείχαν τα οικονομικά μέσα για την εφαρμογή προγραμμάτων για άνεργους σε όλη την Ελλάδα κατά το έτος 2002.

(γ) να μετρηθεί η αποτελεσματικότητα (με ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες) της αυξανόμενης χρηματοδότησης σε όλες της δραστηριότητες συνεχιζόμενης κατάρτισης που καλύπτονται από το 3^ο ΚΠΣ.

Όπως περιγράφηκε νωρίτερα, όλο το σύστημα εκπαίδευσης κι επαγγελματικής κατάρτισης στην Ελλάδα θα στηρίζεται οικονομικά από το 3^ο ΚΠΣ. Προτεινόμενες δραστηριότητες έχουν περιγραφεί με λεπτομέρεια, ποσοτικοί στόχοι και δείκτες αποτελεσματικότητας έχουν καθιερωθεί και, γενικά, η προετοιμασία είναι πολύ καλύτερη από ότι με το 2^ο ΚΠΣ. Η

διοικητική δομή και οι κανονισμοί είναι πιο αποτελεσματικοί και η κατανομή, η διανομή και ο λογιστικός έλεγχος της χρηματοδότησης αναμένεται ότι θα είναι πολύ πιο ευέλικτοι.

(δ) να ενσωματώσει τις νέες τεχνολογίες στην επαγγελματική κατάρτιση.

Οι επιχειρήσεις χρειάζεται να καταρτίζουν τους υπαλλήλους τους και να αναβαθμίζουν τις δεξιότητες τους πιο συχνά. Από την άλλη μεριά, όσο πιο καταρτισμένοι και ικανοί είναι οι υπάλληλοι, τόσο πιο απαραίτητοι είναι για μία επιχείρηση και τόσο πιο δύσκολο είναι να απουσιάζουν μακριά από την επιχείρηση για κάποιες περιόδους λόγω κατάρτισης. Εναλλακτικές λύσεις, όπως η κατάρτιση μέσω υπολογιστή και η ηλεκτρονική μάθηση (σύγχρονη ή ασύγχρονη) μπορεί να αποδειχθούν πιο εξυπηρετικές, οικονομικές και σταθερά αποτελεσματικές λύσεις.

Πολλοί φορείς κατάρτισης (ΚΕΚ, ΙΕΚ και άλλα) έχουν εμπλακεί σε προγράμματα για τη χρήση αυτών των τεχνολογιών. Κάποιοι φορείς έχουν δημιουργήσει υλικό κατάρτισης σε ηλεκτρονική μορφή και άλλοι λειτουργούν, σε πιλοτική βάση, προγράμματα εκπαίδευσης από απόσταση στο Διαδίκτυο. Είναι πολύ πιθανό αυτός ο τρόπος στο μέλλον να έχει μεγαλύτερη διάδοση.

5.3. Συμπεράσματα

Τα τελευταία χρόνια έγιναν σημαντικές μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα, νομικής και διοικητικής φύσεως, στην επαγγελματική κατάρτιση και σε σχέση με τους μηχανισμούς χρηματοδότησης. Διαδοχικά ΚΠΣ στήριξαν τη δημιουργία δομών κατάρτισης σε όλες τις μορφές της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και τη διαμόρφωση προγραμμάτων που ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες ανάγκες των αγορών κατάρτισης και εργασίας.

Στην αρχή του 21^{ου} αιώνα, αντιμέτωπη με την ενοποίηση της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας εντός μιας ευρύτερης παγκόσμιας οικονομίας, η ελληνική διοίκηση και κοινωνία θα πρέπει να κάνουν σωστή χρήση όλων των διαθέσιμων πόρων, συμπεριλαμβανομένου και του τρέχοντος ΚΠΣ, ώστε να ανταποκριθούν με επιτυχία στις προκλήσεις της νέας εποχής.

Συντομογραφίες

ΑΕΚ	Αρχική επαγγελματική κατάρτιση.
ΑΕγχΠ	Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν.
ΑΕΠ	Ακαθάριστο εθνικό προϊόν.
ΓΕΛ	Γενικό λύκειο.
ΓΣΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος.
ΕΓΣΣΕ	Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας.
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση.
ΕΕΚ	Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.
ΕΙΕ	Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας.
ΕΚΔΔ	Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης.
ΕΚΑ	Επαγγελματική κατάρτιση ανέργων.
ΕΚΕΠΙΣ	Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Δομών Συνεχιζόμενης Κατάρτισης.
ΕΚΛΑ	Ειδικός Λογαριασμός για την Απασχόληση.
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.
ΕΛΚΕΠΑ	Ελληνικό Κέντρο Παραγωγικότητας.
ΕΛΠΕΚΕ	Ειδικός Λογαριασμός για Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης και Εκπαίδευσης.
ΕΠ	Επιχειρησιακό πρόγραμμα.
ΕΠΑ	Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης.
ΕΠΕΑΕΚ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης .
ΕΠΛ	Ενιαίο πολυκλαδικό λύκειο.
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

ΕΣΕΕΚ	Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.
ΙΔΕ	Ινστιτούτο Διαρκούς Επιμόρφωσης.
ΙΕΚ	Ινστιτούτο επαγγελματικής κατάρτισης.
ΙΚΑ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων.
ΚΕΓΕ	Κέντρο γεωργικής εκπαίδευσης.
ΚΕΚ	Κέντρο επαγγελματικής κατάρτισης.
ΚΕΣ	Κέντρο ελευθέρων σπουδών.
ΛΑΕΚ	Λογαριασμός για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση.
ΜΟΔ	Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης.
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού.
ΟΕΕΚ	Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.
ΟΓΑ	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων.
ΠΕΠ	Περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα.
ΣΕΒ	Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών.
ΣΕΚ	Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση.
ΣΜ	Σχολή μαθητείας.
ΤΕΕ	Τεχνικό επαγγελματικό εκπαιδευτήριο.
ΤΕΙ	Τεχνολογικό εκπαιδευτικό ίδρυμα.
ΤΕΛ	Τεχνικό επαγγελματικό λύκειο.
ΤΕΣ	Τεχνική επαγγελματική σχολή.
ΥΠ	Υποπρόγραμμα.

Παράρτημα 1 Νομικές διατάξεις

Νόμος	Έτος	Πηγή	Πεδίο	Έργο
Νόμος 309/76 και Νόμος 576/77	1976 1977	Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων	ΑΕΚ	Αναδιοργάνωσε και τα τρία επίπεδα του εκπαιδευτικού συστήματος και εισήγαγε αλλαγές στο επαγγελματικό σύστημα κατάρτισης. Επέκτεινε την υποχρεωτική εκπαίδευση σε εννέα έτη. Όσον αφορά τη συνεχιζόμενη κατάρτιση, η νέα διάρθρωση είχε ως στόχο την αφομοίωση της κατώτερης δευτεροβάθμιας τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης μέσα στη γενική εκπαίδευση, ενθαρρύνοντας τους μαθητές να ακολουθήσουν την ανώτερη δευτεροβάθμια αρχική κατάρτιση.
Νόμος 1346/83	1983	Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	ΑΕΚ	Καθιέρωσε σχολές μαθητείας υπό την διαχείριση του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ).
Νόμος 1566/85	1985	Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων	ΑΕΚ	Αναδιοργάνωσε την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και δημιούργησε νέου τύπου σχολές κατάρτισης. Καθιέρωσε τα ΤΕΛ και ΕΠΛ, δέχθηκε τις σχολές μαθητείας στο ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο και δημιούργησε ένα κοινό πλαίσιο λειτουργίας για όλα τις εξειδικευμένες επαγγελματικές σχολές υπό την εποπτεία διαφόρων υπουργείων. Έθεσε τα ΓΕΛ και ΤΕΛ στη δικαιοδοσία των διευθύνσεων ενιαίας δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης των νομαρχ. αυτοδιοικήσεων.
Νόμος 2009/92	1992	Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	ΑΕΚ	Καθιέρωσε το Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΣΣΕΕΚ), το οποίο οργανώνει, αναπτύσσει και παρέχει αρχική κατάρτιση. Προκειμένου να εφαρμοστεί αυτό το εθνικό σχέδιο κατάρτισης, ο νόμος ίδρυσε τον Οργανισμό Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ). Επίσης, καθιέρωσε ένα νέο τύπο εκπαιδευτικού ιδρύματος στο μεταδευτεροβάθμιο επίπεδο, το ινστιτούτο επαγγελματικής κατάρτισης (ΙΕΚ).

Νόμος	Έτος	Πηγή	Πεδίο	Έργο
Νόμος 2224/94	1994	Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	ΣΕΚ ΕΚΑ	Καθιέρωσε το Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Δομών Συνεχιζόμενης κατάρτισης (ΕΚΕΠΙΣ) και το πλαίσιο για την πιστοποίηση και λειτουργία των κέντρων επαγγελματικής κατάρτισης (ΚΕΚ). Επίσης, ίδρυσε το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας (ΕΙΕ) και το Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης (ΕΠΑ).
Νόμος 2434/96	1996	Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	ΣΕΚ ΕΚΑ	Καθιέρωσε το Λογαριασμό για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση (ΛΑΕΚ), με τη συγχώνευση δύο προηγούμενων λογαριασμών: των ΕΛΠΕΚΕ και ΕΚΛΑ. Ο διοικητικός μηχανισμός, οι διαδικασίες χρηματοδότησης και οι κανονισμοί λειτουργίας περιγράφονται στο Νόμο.
Νόμος 2520/97	1997	Υπουργείο Γεωργίας	ΣΕΚ	Καθιέρωσε τον Οργανισμό Γεωργικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης. Τα άρθρα του Νόμου περιγράφουν τους στόχους, το διοικητικό μηχανισμό, τους κανονισμούς και τους οικονομικούς πόρους του οργανισμού.
Νόμος 2525/97	1997	Υπουργείο Εργασίας και Θρησκευμάτων	ΑΕΚ	Εισήγαγε μεγάλη μεταρρύθμιση στο εκπαιδευτικό σύστημα. Το Γενικό λύκειο (ΓΕΛ) και τμήματα του ενιαίου πολυκλαδικού Λυκείου (ΕΠΛ) συγχωνεύθηκαν για να σχηματίσουν το ενιαίο λύκειο (ΕΛ). Το τεχνικό λύκειο (ΤΕΛ), τμήματα του ενιαίου πολυκλαδικού Λυκείου (ΕΠΛ) και οι τεχνικές επαγγελματικές σχολές (ΤΕΣ) συγχωνεύθηκαν για να σχηματίσουν τα τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ). Επιπλέον, οι σπουδές στα ΤΕΕ και στις σχολές μαθητείας (ΣΜ) διαχωρίστηκαν σε δύο επίπεδα (ανώτερο δευτεροβάθμιο και ενδιάμεσο).

Βιβλιογραφία

ΕΚΕΠΙΣ. Τίτλος σελίδας: Ταυτότητα (Κύρια). Διαθέσιμη στο Διαδίκτυο: www.ekepis.gr/main.html [cited 15.5.2002].

Eurostat. *EU economic data pocket book*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2001.

Καραγιαννόπουλος, Λ. Τα οικονομικά του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος: δημιουργία μίας βάσης δεδομένων οικονομικών κι εκπαιδευτικών δεικτών για τη χρονική περίοδο 1970 έως 1994. Διδακτορική διατριβή, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 1997.

Υπουργείο Γεωργίας. Τίτλος σελίδας: Γεωργική επαγγελματική εκπαίδευση. Διαθέσιμη στο Διαδίκτυο: www.minagric.gr/greek/3.2.1.html [cited 8.4.2001].

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. ΕΠΕΑΕΚ (2^ο ΚΠΣ), Έκθεση αξιολόγησης, μη δημοσιευμένα στοιχεία από το έτος 2002

Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. 2^ο ΚΠΣ: ΕΠ «Συνεχιζόμενη κατάρτιση και προώθηση της Απασχόλησης». Έκθεση αξιολόγησης, Αθήνα, μη δημοσιευμένα στοιχεία από το έτος 1999.

Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. 2^ο ΚΠΣ: ΕΠ «Καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας». Έκθεση αξιολόγησης, Αθήνα, μη δημοσιευμένα στοιχεία από το έτος 2000.

Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Τίτλος σελίδας: Κοινοτικό πλαίσιο στήριξης 2000-2006. Διαθέσιμη στο Διαδίκτυο: www.mnec.gr/ministry/kps/3kps/3kps.htm [cited 19.8.2001].

ΟΕΕΚ – Διεύθυνση Κατάρτισης. Μη δημοσιευμένα στοιχεία από το έτος 1999.

Παλαιοκρασσάς, Σταμάτης: Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα. Μη δημοσιευμένα στοιχεία.

Cedefop (Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης)

**Η χρηματοδότηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα:
Περιγραφή του συστήματος χρηματοδότησης**

*I. Τσεκούρας
M. Σταμπολής
M. Λιτσαρδάκης*

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

2004 – VI, 89 σ. – 21 x 29,7 cm

(Cedefop Panorama series; 90 – ISSN 1562-6180)

ISBN 92-896-0250-3

Αριθμός καταλόγου: TI-54-03-744-GR-C

Δωρεάν – 5143 EL –

